

Kultūras pieejamība Latvijā: faktori un iespējamie risinājumi

Pētījuma veicēji:

- biedrība "Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija,"
- domnīca Providus,
- biedrība "Ascendum".

Pasūtītājs:

Latvijas Republikas Kultūras ministrija (2020.gadā)

Kultūras ministrija

Satura rādītājs

Pētījuma kopsavilkums	3
I Ievads un metodoloģija	4
II Kultūras (ne)pieejamības faktori	7
2.1 Vai cilvēks viegli atceras pats savu kultūras patēriņu?	7
2.2 Vai interese par dažādām kultūras formām cilvēkam ir noturīga?	10
2.3 Vai ir iespējams ātri palielināt cilvēka interesi par kultūru?	13
2.4 Cik uzticami ir cilvēku priekšstati par savām kultūras interesēm?	18
2.5 Cik liels šķērslis ir dārdzība?	22
2.6 Cik liels šķērslis ir attālums?	27
2.7 Cik liels šķērslis ir elitārums?	29
2.8 Cik liels šķērslis ir kompānijas trūkums?	31
2.9 Cik lielā mērā iespaido radi, draugi?	32
2.10 Cik lielā mērā izskaidro ieradums?	34
2.11 Cik lielā mērā izskaidro paša iesaiste kultūrā?	36
2.12 Vai informācija par kultūras pasākumiem ir pietiekama?	39
III Perspektīvi risinājumi kultūras pieejamības palielināšanai	43
3.1 Universālie un nozarēm specifiskie risinājumi	43
3.2 Personalizēti, iesaistoši, skaidrojoši formāti	44
3.3 Mūsdienīgas, žanrus sintezējošas metodes un tehniskās iespējas	48
3.4 Motivēti un profesionāli kultūras darbinieki, organizatori	54
3.5 Lielie notikumi un atpazīstami mākslinieki	56
3.6 Personiska notikuma, izbrauciena konteksts	57
3.7 Ielūgumi un dāvana kā kultūras pieredzes iespēja	58
3.8 Investīcija bērnu kultūras pieredzēs – investīcija arī vecākos	59
3.9 Vairāk iesaistāmās grupas: cilvēki ar invaliditāti, Latvijas krieviski runājošie iedzīvotāji, ārzemnieki, jaunieši	60
3.10 Atgriezeniskās saiknes nozīme	63
Secinājumi un ieteikumi	64
Pielikumi	69
1. pielikums. 7. marta pasākuma dalībnieki	69
2. pielikums. 7. marta pasākuma plānojums (ieskats izdales materiālos)	71
3. pielikums. Rīta fokusgrupu protokols	73
4. pielikums. Vakara fokusgrupu protokols	75
5. pielikums. 19./20.maija diskusiju dalībnieku raksturojums	77

Pētījuma kopsavilkums

Uzsākot darbu pie jaunu kultūrpolitikas pamatnostādņu izstrādes, Latvijas Republikas Kultūras ministrija vēlējās iegūt papildu informāciju par šķēršļiem kultūras pieejamībai, kā arī veiksmīgākajiem risinājumiem kultūras pieejamības uzlabošanai.

Šī pētījuma veikšana tika uzticēta biedrībai "Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija", kura pētījuma metodoloģijas izstrādei un organizēšanai piesaistīja arī domnīcu Providus un biedrību "Ascendum".

Pētījumā izmantotas iesaistošas un eksperimentālas metodes, kur pēc īpašiem principiem atlasīti Latvijas iedzīvotāji tika iesaistīti speciāli viņiem izstrādātā kultūras programmā, pētījuma ietvaros novērojot un analizējot šo iedzīvotāju uzvedību un attieksmju maiņu pret dažādām kultūras formām. Tāpat pētījuma provizoriskie rezultāti izrunāti ar kultūras jomas praktiķiem, kopīgi meklējot risinājumus kultūras pieejamības palielināšanai. Daļu no pasākumu organizēšanas izmaksām sedza Britu Padomes pārstāvniecība Latvijā.

Šajā pētījumā tiek analizēts tas, vai cilvēki viegli atceras savu kultūras patēriņu, cik noturīgas ir indivīda kultūras intereses, vai interese par kultūru ir palielināma īpašu pasākumu ietvaros, kā arī tas, cik uzticami ir pašu dalībnieku pieņēmumi par to, kāda veida kultūras norises viņus interesēs un kādas — ne. Tāpat tiek pētīts, vai un cik nozīmīgi šķēršļi kultūras pasākumu apmeklējumam ir dārdzībai, attālumam, kultūras kā elitāras nodarbes tēlam, kompānijas trūcumam. Pētījumā tiek arī apskatīts, vai interese par kultūru ir saistīta ar radnieku un draugu interesēm, vai to izskaidro ieradums, vai indivīda paša iesaiste radošās norisēs. Visbeidzot, tiek analizēts arī tas, vai informācija par kultūras pasākumiem ir pietiekama.

Pētījumā izstrādātas arī vairākas rekomendācijas kultūras pieejamības palielināšanai, no kuriem būtiskākās (to izvērsums atrodams pētījuma tekstā, kā arī secinājumu sadaļā):

- 1) attīstīt personalizētus, iesaistošus, skaidrojošus kultūras formāti;
- 2) attīstīt mūsdienīgas, žanrus sintezējošas metodes un tehniskās iespējas;
- 3) stiprināt kultūras darba organizatoru motivāciju un profesionalitāti;
- 4) veidot, attīstīt valsts un reģionāla mēroga lielos kultūras notikumus, kā arī palīdzēt pašvaldībām finansēt atpazīstamu mākslinieku viesošanās reģionos;
- 5) domāt par kultūras pasākumu auditorijas paplašināšanu arī reģionālā tūrisma ietvaros;
- 6) paplašināt iespējas uzdāvināt kultūras pieredzi;
- 7) bērnu iesaisti kultūras pieredzēs uztvert kā investīciju viņu vecākos;
- 8) palielināt kultūras pasākumu pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti;
- 9) atrast metodes, kā kultūras pasākumos palielināt tās auditorijas klātbūtni, kura ikdienā ģimenē sazinās krievu valodā;
- 10) padarīt Latvijas kultūru pieejamāku gan tūristiem, gan nesenajiem imigrantiem;
- 11) orientēt kultūras pasākumu organizētājus uz atgriezeniskās saiknes ievākšanu par sevis organizētajiem pasākumiem, lai savlaicīgi identificētu un novērstu problēmas;
- 12) ņemt vērā, ka atšķirīgām kultūras nozarēm ir atšķirīgas pieejamības problēmas.

I levads un metodoloģija

Uzsākot darbu pie jaunu kultūrpolitikas pamatnostādņu izstrādes, Latvijas Republikas Kultūras ministrija vēlējās iegūt papildu informāciju par šķēršļiem kultūras pieejamībai, kā arī veiksmīgākajiem risinājumiem kultūras pieejamības uzlabošanai.

Latvijā regulāri tiek veikti izvērsti kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījumi, kuri nosaka sabiedrības vispārējās tendences attiecībā uz kultūras patēriņu, analizē dažādām mērķgrupām pieejamo kultūras piedāvājumu, apkopo jaunāko pētījumu datus un izstrādā rekomendācijas¹.

Papildus šiem pētījumiem, Kultūras ministrija vēlējās iegūt padziļinātu izpratni par kultūras pieejamības šķēršļiem, it sevišķi tām iedzīvotāju grupām, kuras kultūras norisēs iesaistās reti. Šī pētījuma veikšana tika uzticēta biedrībai "Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociācija," kura pētījuma metodoloģijas izstrādei un organizēšanai piesaistīja arī domnīcu Providus un biedrību "Ascendum".

Lai padziļinātu jau pirms tam plašo, iepriekšējos pētījumos gūto Latvijas sabiedrībai un Kultūras ministrijai pieejamo zināšanu apjomu par kultūras pieejamību, pētījuma komanda vienojās par šādiem šī pētījuma veikšanas mērķiem un metodēm:

- 1) Izmantot iesaistošas un eksperimentālas metodes, kur pēc īpašiem principiem atlasīti Latvijas iedzīvotāji (starp kuriem vismaz puse ir tādi, kuri par kultūru neinteresējas vai kuri pēdējā gada laikā ir saskārušies ar kultūras pieejamības šķēršļiem) tiks iesaistīti speciāli viņiem izveidotā kultūras programmā, novērojot šo iedzīvotāju uzvedību un attieksmju maiņu attiecībā uz dažādām kultūras formām, kā arī gatavību pārvarēt šķēršļus, lai piedalītos kultūras pasākumos.
- 2) Sarunās ar šiem iedzīvotājiem padziļināti izzināt šķēršļus kultūras pieejamībai, to rašanās kontekstus, kā arī iespēju kultūras pieejamību paplašināt.
- 3) Pētījuma provizoriskos reģionus prezentēt kultūras darba praktiķiem (organizatoriem) dažādos Latvijas reģionos, lai iegūtos rezultātus kontekstualizētu, kā arī kopīgās prāta vētrās, apmainoties ar labo un slikto praksi, pārbaudītu dažādus risinājumus kultūras pieejamības palielināšanai.

Pilnas dienas pasākums 7. martā

Pētījuma veikšanai bija nepieciešams uz pilnu dienu rekrutēt 30–40 dalībniekus, kuri pārstāvētu dažādas vecuma grupas un Latvijas reģionus, kā arī starp kuriem būtu Latvijas kultūras norisēs mazāk iesaistīto grupu pārstāvji. Šim nolūkam sociālo mediju platformā Facebook tika izvietotas reklāmas trīs valodās (latviešu, krievu, angļu) ar aicinājumu pieteikties šim pasākumam. Par iespēju pieteikties pasākumam tika informētas arī biedrības, kuras pārstāvēja cilvēkus ar invaliditāti un mazākumtautības.

Ņemot vērā to, ka pasākuma dalībniekiem Rīgā būtu jāpavada visa diena no plkst. 9 no rīta līdz 19:00 vakarā, pasākuma pieteikšanās anketā² tika norādīts, ka dalībniekiem no reģioniem tiks kompensēti transporta izdevumi, kā arī tiks nodrošinātas nakšņošanas

¹ No šiem pētījumiem jaunākais un nozīmīgākais ir Latvijas Kultūras akadēmijas, pētījumu Centra SKDS, biedrības Culturelab 2018.gadā veiktais pētījums "Kultūras patēriņa un līdzdalības ietekmes pētījums," pieejams Kultūras ministrijas mājas lapā https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/kultura_timekli/petijumi/LKA%20ZPC_Kult%C5%A1Bras%20pat%C4%93ri%C5%86%C5%A1%20un%20l%C4%ABdzdal%C4%ABba%202018.pdf

² Pieteikšanās formu var aplūkot šeit: http://tiny.cc/KP_pieteikšanas

iespējas. Tika norādīts, ka pasākums būs pieejams arī cilvēkiem ar vājām/viduvējām latviešu valodas zināšanām – pētījuma ietvaros savu skatījumu dalībnieki drīkstēs paust arī krievu un angļu valodās, būs pieejami tulki. Lai pasākumā būtu motivēti piedalīties arī tie cilvēki, kuri par kultūru neinteresējas vai interesējas maz, kā arī sociāli maznodrošinātās sabiedrības grupas, sludinājumā bija iekļauts solījums uzdāvināt dāvanu karti 25 eiro vērtībā tiem dalībniekiem, kuri būs piedalījušies pasākumā no sākuma līdz noslēgumam. Daļu 7. marta pasākuma organizēšanas izmaksu sedza Britu padomes pārstāvniecība Latvijā īpaša projekta ietvaros.

Kopumā pasākumam pieteicās 349 dalībnieki, no viņiem dalībai pasākumā tika atlasīti 40. Atlases kritēriji:

- Atlasītajiem dalībniekiem ir jābūt pēc iespējas no dažādiem reģioniem (vai atšķirīgām Rīgas apkaimēm), jāpārstāv dažādas vecuma grupas;
- Aptuveni pusei no dalībniekiem jābūt tādiem, kuri pieteikšanās anketā norādījuši, ka kultūra viņus neinteresē vai arī iepriekšējā gadā viņiem nav bijusi iespēja apmeklēt tik daudz kultūras pasākumus, cik viņi vēlas;
- Priekšroka pārstāvjiem no mazāk pētītajām grupām – cilvēkiem, kuri ģimenē sazinās krieviski, Latvijā dzīvojošiem ārzemniekiem, cilvēkiem ar invaliditāti.

7. martā uz pasākumu ieradās 35 no 40 apstiprinātajiem dalībniekiem. Dalībnieku raksturojumu var apskatīt šī pētījuma 1. pielikumā. Dalībnieki pirms pasākuma norises dienas tika sadalīti četrās grupās – divām grupām bija jāierodas uz 9:30, vēl divām – pusstundu vēlāk.

Pasākuma dalībnieki tika iepazīstināti ar dienas plānojumu (2. pielikums). Pasākuma ievadā dalībniekiem tika izdalītas detalizētas anketas³ par viņu priekšstatiem par kultūru un dažādām brīvā laika pavadīšanas veidiem. Anketas bija pieejamas trīs valodās, dalībnieki tās drīkstēja pildīt pēc izvēles vai nu papīra versija, vai arī internetā, "Google forms" vidē, izmantojot savus telefonus.

Pēc anketēšanas notika fokusgrupu diskusijas, kuru mērķis bija detalizētāk izpētīt pasākuma dalībnieku līdzšinējās kultūras pieredzes, kā arī iemeslus, kādēļ viņi iesaistās vai neiesaistās dažādās kultūras norisēs (moderatoriem izsniegtais rīta fokusgrupu protokols apskatāms 3. pielikumā). Latviešu valodas nezinātājiem bija nodrošināts tulkojums, tāpat arī tika nodrošināta pasākuma pieejamība cilvēkam ratiņkrēslā. Visas fokusgrupu diskusijas tika ierakstītas diktofonos, tāpat moderatori tika instruēti savus papildu novērojumus pēc pasākuma noslēguma atsūtīt rakstiski.

Divu fokusgrupu dalībniekiem pēc rīta fokusgrupu noslēguma tika piedāvāta iespēja piedalīties režisores Kristas Burānes organizētajā lekcijā/seminārā par mākslu un kultūru.

Visiem pasākuma dalībniekiem pasākuma rīta pusē bija pieejamas "audiodušas" – četras kabīnes, kurās skanēja dzeja latviešu, krievu un angļu valodās.

Pusdienu laiks tika apvienots ar teātra izrādi "Taņas dzimšanas diena", kurā piedalījās visi pasākuma dalībnieki. Pēc izrādes pasākuma dalībnieki ar autobusu tika aizvesti uz Latvijas Nacionālās mākslas muzeju, kur gida pavadībā apmeklēja muzeja pastāvīgo ekspozīciju.

Pēc izstādes un pauzes pasākuma dalībnieki atkal tika sadalīti četrās grupās (daļēji sajaucot rīta grupu sastāvu) un viņu iespaidi tika uzklauti vakara fokusgrupās (moderatoriem izsniegtais vakara fokusgrupu protokols atrodams 4. pielikumā).

---

³ Pirmā anketa (latviski) aplūkojams šeit: http://tiny.cc/KP_1anketa

Dienas noslēgumā pasākuma dalībniekiem tika izsniegtas anketas, kur daļa jautājumu bija jauni, bet daļa – atkārtoja tos pašus jautājumus, kuri šiem dalībniekiem tika uzdoti no rīta⁴. Arī šīs anketas dalībniekiem bija iespēja aizpildīt trīs valodās un izvēloties papīra vai interneta versiju.

Pasākuma noslēgumā visiem dalībniekiem tika piešķirtas dāvanu kartes, kā arī īpaši veidoti ieteikumi interesantiem kultūras pasākumiem.

Atkārtota anketēšana

Ņemot vērā to, ka Covid-19 krīzes izsludinātās ārkārtas situācijas dēļ tika pārceltas diskusijas ar reģionālajiem kultūras pasākumu praktiķiem, kā arī pagarināts pētījuma nodošanas termiņš, tad pētījuma veicējiem radās iespēja 7. marta pasākuma dalībniekus anketēt vēl trešo reizi: divus mēnešus pēc pasākuma noslēguma (no 7. līdz 11. maijam). Šīs anketas pamatmērķis bija izmērīt kultūras attieksmju noturīgumu. Šo anketu⁵ aizpildīja 30 no 35 dalībniekiem.

Diskusijas/prāta vētras ar kultūras praktiķiem (organizatoriem)

Covid-19 izsludinātās ārkārtas situācijas dēļ marta beigās nebija iespējams noorganizēt plānotās klātienē diskusijas ar reģionālajiem kultūras praktiķiem (kultūras centru, kultūras namu, tautas namu pārstāvjiem, pašvaldību kultūras darbiniekiem), tādēļ tās tika organizētas interneta konferenču platformā ZOOM. Reģistrējoties diskusijai, bija jānorāda, kurā datumā būtu ērtāk piedalīties: 19. maijā vai 20. maijā. Diskusijas dalībnieku reģionālā pārstāvniecība bija labāka nekā tā būtu bijusi klātienē – savus skatījumus sniedza pārstāvji no vairāk kā 20 dažādām teritorijām. Vidēji vienā pasākumā piedalījās aptuveni 18–20 dalībnieki. Dalībnieku raksturojums aplūkojams 5. pielikumā.

Diskusiju norise bija šāda: ievadā Kultūras ministrijas pārstāve pastāstīja par to, kā rit darbs pie kultūrpolitikas pamatnostādņēm, šim ievadam sekoja pētījuma provizorisko secinājumu prezentācija, kā arī diskusija ar klātesošajiem (gan čatā, gan video formā) par šiem secinājumiem, par citām kultūras pieejamības problēmām, kā arī par iespējamām šo problēmu risinājumiem.

Diskusijas dalībnieki tika iedrošināti būt savos komentāros atklāti, tādēļ viņiem tika apsolīta anonimitāte – šī iemesla dēļ ir anonimizēti arī šajā pētījumā iekļautie citāti. Tāpat diskusiju dalībnieki tika lūgti arī savus papildu novērojumus, idejas tsūtīt e-pastā. Šim aicinājumam atsaucās trīs dalībnieki.

---

⁴ Otrā anketa apskatāma šeit (latviski): http://tiny.cc/KP_2anketaV

⁵ Trešā anketa apskatāma šeit (latviski): http://tiny.cc/KP_3anketa

II Kultūras (ne)pieejamības faktori

Šajā nodaļā tiek analizēti vairāki ar kultūras pieejamību saistīti pieņēmumi, kuri tika testēti 7. marta pasākumā. Proti, uz 7. marta pasākuma dalībniekiem tika pārbaudīts tas, cik viegli vai sarežģīti indivīdiem ir atcerēties savu kultūras pieredzi, cik noturīgas ir indivīda kultūras intereses, vai interese par kultūru ir viegli palielināma, kā arī tas, cik uzticami ir pašu dalībnieku pieņēmumi par to, kāda veida kultūras norises viņus interesēs un kādas – ne. Tāpat tiek pētīts, vai un cik nozīmīgi šķēršļi kultūras pasākuma apmeklējumam ir dārdzībai, attālumam, kultūras kā elitāras nodarbes tēlam, kompānijas trūkumam. Šajā nodaļā tiek pēc tam apskatīts, vai interese par kultūru ir saistīta ar radnieku un draugu interesēm, vai to izskaidro ieradums, vai indivīda paša iesaiste radošās norisēs. Visbeidzot, tiek analizēts arī tas, vai informācija par kultūras pasākumiem ir pietiekama.

2.1 Vai cilvēks viegli atceras pats savu kultūras patēriņu?

Lai noteiktu 7. marta pasākumu dalībnieku kultūras pieredzes, rīta fokusgrupu ietvaros viņi tika lūgti pacelt zaļās kartiņas, ja iepriekšējos trīs gados viņi bija piedalījušies kādā konkrēta veida kultūras norisē (piemēram, apmeklēja izstādi, klausījās audiogrāmatu, dziedāja kori), sarkanās kartiņas –, ja viņi nebija piedalījušies šādā kultūras norisē, vai dzeltenās kartiņas—, ja viņi nespēja atcerēties. Turpmākajā apspriešanas gaitā vairāki pasākumu dalībnieki, kuri bija sākotnēji pacēluši dzeltenās vai sarkanās kartiņas, atzina, ka tomēr ir piedalījušies līdzīga veida kultūras norisē, bet bija par tām piemirsuši. Pretēji gadījumi (proti, dalībnieks sākotnēji deklarē, ka ir piedalījies kādā kultūras norisē, bet vēlāk izrādās, ka kaut ko sajaucis un nespēj šo pieredzi aprakstīt) pasākuma fokusgrupās netika novēroti. Līdz ar to var secināt, ka reālais kultūras patēriņš, visdrīzāk, būs augstāks nekā iedzīvotāja sākotnēji deklarētais.

Mēģinot uzskaitīt dažāda veida kultūras pieredzes, 7. marta dalībniekiem radās nepieciešamība pēc šāda veida skaidrojumiem, lai varētu korekti raksturot savas pieredzes:

- Vai, raksturojot savu kultūras patēriņu, ir īpaši jānošķir Latvijā un ārvalstīs gūtās pieredzes (piemēram, muzeja, koncerta apmeklējums), kā arī vai nepieciešams nošķirt Latvijā un ārvalstu kultūras produktus, it sevišķi, ja tie piedzīvoti internetā (piemēram, kultūras raidījuma noskatīšanās, filmas noskatīšanās)? Stāstot par savām kultūras pieredzēm, 7. marta pasākuma dalībnieki spontāni dalījās gan ar Latvijā, gan ārzemēs gūtajiem iespaidiem, kā arī nenošķīra starp Latvijas un citu valstu māksliniekiem.
- Kā klasificēt un "pareizi uzskaitīt" dažādās ar kultūru saistītās pieredzes, ņemot vērā to, ka mūsdienu pasaulē robežas starp šīm formām kļūst mazāk izteiktas? Piemēram, kāds no dalībniekiem apgalvoja, ka cirku pēdējos 3 gados nav redzējis, taču sarunas laikā atcerējās, ka redzējis akrobātu priekšnesumus. Kāds cits pasākuma dalībnieks apgalvoja, ka nav klausījies audiogrāmatas, taču ir klausījies uzvedumus podkāstos. Daudzi dalībnieki sauca vienus un tos pašus piemērus gan tad, kad viņiem jautāja par pieredzi ar klasiskās mūzikas koncertiem, gan tad, kad bija jāatbild, uz kādiem priekšnesumiem bijuši operā. Īpaši sarežģīts šis nodalījums ir pilsētsvētku vai festivālu kontekstā, kur viena notikuma ietvaros viens cilvēks var

iegūt ļoti daudzveidīgas kultūras pieredzes, taču no pētniecības viedokļa nav skaidrs, vai tās raksturot kā vienu lielu notikumu vai daudzus atsevišķus notikumus. Laika gaitā, dažādām kultūras formām sintezējoties savstarpēji vai ar citiem laika pavadīšanas veidiem, kā arī daudzām ar kultūru saistītām norisēm esot pieejamām bez maksas internetā, kļūst aizvien grūtāk noteikt reālo kultūras patēriņu.

Šī problēma ar grūtībām noteikt Latvijas iedzīvotāju reālo kultūras patēriņu nevar tikt atrisināta, uzdodot viņiem vispārīgu jautājumu par kultūras pieredzēm (nedetalizējot kultūras pieredžu formas). Iemesls – Latvijas iedzīvotājiem ir ļoti dažādi priekšstati par to, kādi notikumi un kādos kontekstos būtu saucami par kultūras notikumiem⁶ un kādi – nebūtu.

Tabulā Nr. 1 ir attēloti 7. marta pasākuma dalībnieki sākotnējie priekšstati⁶ par to, kā dažāda veida norises var tikt saklasificētas atbilstoši četriem lieliem konceptiem – kultūra, māksla, izklaide, atpūta. Pasākuma dalībnieki tika lūgti atzīmēt visus konceptus, kuri, viņuprāt, attiecas uz attiecīgo norisi.

Tabula Nr. 1. Pasākuma dalībnieku priekšstati par brīvā laika pavadīšana norisēm⁷

	Kultūra	Māksla	Izklaide	Atpūta
Klasiskās mūzikas koncerts vai festivāls	33	16	10	17
Operas vai baleta izrādes apmeklējums	32	26	11	12
Teātra vai dejas izrādes apmeklējums	32	20	14	14
Muzeja apmeklējums	28	24	5	14
Ekskursija, apmeklējot kultūrvēsturiskas vietas	26	9	10	20
Izstāžu zāļu, gleznu galeriju apmeklēšana	24	32	7	13
Daiļliteratūras grāmatas lasīšana mājās	24	10	6	28
Dziedāšana korī	23	13	11	11
Bibliotēkas apmeklējums	22	3	5	15
Populārās mūzikas koncerts vai festivāls	21	9	27	21
Filmas noskatīšanās kinoteātrī	20	13	23	23
Kultūras pārraižu skatīšanās televīzijā	20	6	11	24
Kāda muzikāla instrumenta spēlēšana	19	17	13	18
Pilsētas vai novada svētku apmeklējums	17	5	30	19
Audiogrāmatas ieraksta vai radiolugas klausīšanās	15	8	8	21
Fotografēšana vai filmēšana	15	27	13	13
Filmas noskatīšanās mājās	13	8	16	28
Amatniecība vai rokdarbi	10	21	6	17
Cirka izrādes apmeklējums	9	15	21	17
Zooloģiskā dārza apmeklējums	6	2	24	24

Kā redzams šajā tabulā, ievērojamai daļai 7. marta pasākuma dalībnieku ar vārdiem "kultūras norise" neasociējas pat ar tik tradicionālas kultūras formu kā izstāžu zāļu apmeklējums (populārākā atbilde: māksla) vai filmu skatīšanās kinoteātrī (populārākā

⁶ Pasākuma dalībniekiem ierodoties uz 7. marta pasākumu, viņi aizpildīja sākotnējo anketu – tās aizpildīšana notika pirms fokusgrupām un pirms kultūras programmas.

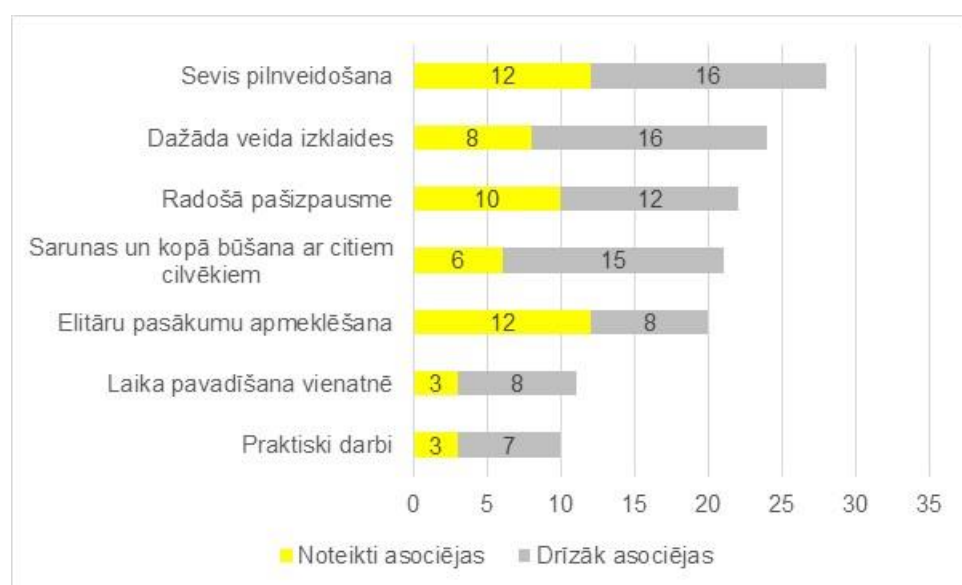
⁷ Kopā tika saņemtas 35 aizpildītas anketas. Dzeltenā krāsā iezīmēta populārākā izvēle, pelēkā – otra populārāka. D

atbilde: izklaide, atpūta). Tāpat mazāk nekā trešā daļa pasākumu dalībnieku saskatīja kultūras elementus cirka izrādēs.

Grafiks Nr. 1 (zemāk) parāda, ka cilvēkiem var asociatīvi nesaistīt kultūras jēdzienu ar laika pavadīšanu vienatnē vai dažādiem praktiskiem darbiem.

Grafiks Nr. 1. 7. marta pasākuma dalībnieku atbilde uz jautājumu: "Ar kādu laika pavadīšanas veidu Jums asociējas vārds "kultūra"?"⁸

Šie novērojumi dod pamatu pieņēmumam, ka Latvijas iedzīvotāju reālais kultūras patēriņš nav precīzi nosakāms, izmantojot socioloģiskas metodes, divu galveno iemeslu dēļ:

- 1) iedzīvotāji nespēj ātrumā atcerēties visas savas kultūras pieredzes;
- 2) iedzīvotāji dažādās kultūras formas piedzīvo atšķirīgos, mūsdienās īpaši mainīgos kontekstos un ne vienmēr tās asociē ar kādu konkrētu kultūras formu vai pat ar vārdu "kultūra".

⁸ Pasākuma dalībniekiem tika piedāvātas piecas atbilžu iespējas: "noteikti asociējas", "drīzāk asociējas", "ne asociējas, ne neasociējas", "drīzāk neasociējas", "noteikti neasociējas". Šajā grafikā atspoguļotas tikai atbildes "noteikti asociējas" un "drīzāk asociējas".

2.2 Vai interese par dažādām kultūras formām cilvēkam ir noturīga?

7. marta pasākuma dalībniekus raksturoja atšķirīga interese par dažādām kultūras un brīvā laika pavadīšanas formām. Šī interese turklāt gan individuālā, gan grupas līmenī ir bijusi mainīga. Tabulā Nr. 2 attēlots vidējais intereses līmenis par konkrētām kultūras formām 7. marta rītā (ap plkst. 10:00), 7. marta vakarā (ap plkst. 18:00) un – par dažām formām – 7.-11. maijā.

Kā redzams, grupas līmenī tikai dažām brīvā laika pavadīšanas formām ir bijusi konstanta dalībnieku interese pat tad, ja interesi mēra tikai vienas dienas ietvaros. Un ja, piemēram, lielāku interesi par izstāžu zāļu apmeklēšanu var izskaidrot ar to, ka 7. marta pasākuma dalībnieki neilgi pirms pasākuma noslēguma anketēšanas piedalījās ekskursijā Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā, tad līdzīga izskaidrojuma nav mazākai interesei par cirka apmeklējumu vai lielākai interesei par dziedāšanu korī vai fotografēšanu, filmēšanu. 3. anketas (anketēšana veikta 7.-11. maijā) rezultāti rāda, ka pasākuma dalībnieku noskaņojumi arī turpmākajos mēnešos mainījās.

Tabula Nr. 2. Pasākuma dalībnieku vidējā interese par dažādām brīvā laika pavadīšanas iespējām⁹

Brīvā laika nodarbe	Interese 1.anketa	Interese 2.anketa	Interese 3.anketa
Teātra vai dejas izrādes apmeklējums	4,2	4,4	4,1
Izstāžu zāļu, gleznu galeriju apmeklēšana	3,6	4,3	4
Klasiskās mūzikas koncerts vai festivāls	3,6	3,9	3,4
Audiogrāmatas ieraksta vai radiolugas klausīšanās	2,6	3,1	2,4
Filmas noskatīšanās kinoteātrī	3,9	4,3	n/a
Muzeja apmeklējums	3,9	4,2	n/a
Daiļliteratūras grāmatas lasīšana mājās	4	4,1	n/a
Ekskursija, apmeklējot kultūrvēsturiskas vietas	4,3	4,1	n/a
Populārās mūzikas koncerts vai festivāls	3,6	3,9	n/a
Filmas noskatīšanās mājās	3,9	3,9	n/a
Operas vai baleta izrādes apmeklējums	3,9	3,9	n/a
Bibliotēkas apmeklējums	3,6	3,7	n/a
Fotografēšana vai filmēšana	3,2	3,7	n/a
Amatniecība vai rokdarbi	3,5	3,4	n/a
Pilsētas vai novada svētku apmeklējums	3	3,4	n/a
Kultūras pārraides skatīšanās televīzijā	3,3	3,3	n/a
Zooloģiskā dārza apmeklējums	3	3,2	n/a
Kāda muzikāla instrumenta spēlēšana	2,8	3,1	n/a
Dziedāšana korī	2,3	2,8	n/a
Cirka izrādes apmeklējums	3,3	2,6	n/a

⁹ Atbilde uz jautājumu: Cik liela ir Jūsu interese par sarakstā redzamiem laika pavadīšanas veidiem? Lūdzu atzīmēties ar "1" tos laika pavadīšanas veidus, kuri Jūs nemaz neinteresē, un ar "5" tos laika pavadīšanas veidus, par kuriem Jums ir īpaši liela interese!

Veidojot valsts kultūrpolitiku, ir svarīgi rēķināties ar to, ka ne par visām kultūras formām būs vienlīdz liela sabiedrības interese, ka sabiedrības interese ir mainīga un tās izmaiņas ne vienmēr izskaidro konkrēti, noskaidrojami, ar attiecīgo kultūras nozari saistīti faktori.

Intereses mainīgums ir nošķirams faktors no tā, ka cilvēkam vispār nav laika interesēties par kultūru, jo trūkst brīva laika vai enerģijas — šādā ziņā kultūras pasākumu apmeklējums ir atkarīgs no valsts vispārējās ekonomiskās situācijas, kā arī no sociālās pasargātības līmeņa, kas dod vai nedod cilvēkiem iespēju pēc darba pievērsties arī kultūrai:

"Lielveikalu pārdevējiem nav enerģijas iet uz šādiem pasākumiem, tā ir liela problēma. Reti kurš spēj tikai 8 stundas strādāt. Tā kā varam rīkot pasākumus, bet jāērēķinās, kādos apstākļos cilvēki dzīvo. (7. marta pasākuma dalībnieks fokusgrupā R1)."

Fokusgrupu dalībnieki laika trūkumu visbiežāk minēja kā iemeslu, kādēļ viņi maz lasa grāmatas, neklausās audiogrāmatas, mazāk dodas uz operām. Kāds pasākuma dalībnieks pārstāja dziedāt korī, jo tas vairs nav bijis savietojams ar darbu (fokusgrupa R4), cits nevar izrauties, lai aizietu uz operu (fokusgrupa R3), vēl kāds — tādēļ nav apmeklējis pilsētsvētkus (fokusgrupa R4).

Laika trūkums var izrietēt ne tikai no ekonomiskiem apstākļiem, bet arī citām prioritātēm sava brīvā laika pavadīšana — piemēram, grāmatas "konkurē ar Facebook, kurā var iegrimt" (dalībnieks fokusgrupā R1), kā arī ar televīziju vai Netflix (dalībnieki fokusgrupā R1).

Kādas pilsētas kultūras pasākumu organizatore min, ka *"varbūt tiešām [mūsu pilsētas iedzīvotājs] ir izlutināts? Pilsētā notiek pietiekami daudz bezmaksas pasākumu — jūras svētki, pilsētas svētki, bērnu svētki, tilta svētki, vakara pastaigas u.t.t. u.t.j. Varbūt cilvēkam, kas šeit dzīvo, nav urdas meklēt ko jaunu, citādāku."* (rakstiski saņemti komentāri pēc kultūras praktiķu diskusijas Nr. 2]

Tāpat mūsdienu pasaules iedzīvotāji aizvien biežāk ir mobili un tādēļ saskaras ar lielām izvēles iespējām. Uz visiem šiem pasākumiem nav iespējams aiziet, tādēļ cilvēks izvēlas vienu. Visbiežāk šī pasākumu "pārbagātība" fokusgrupās tika attiecināta uz mākslas izstādēm, kā arī pilsētsvētkiem un novadsvētkiem, sevišķi vasarā:

"Šobrīd problēma, ka pārāk tuvu laikā — Tukums, Jūrmala, Kandavā. Katrs pagasts un katrs ciems svin. Visi vienā laikā vai tuvu. Tie paši mākslinieki visur!" (fokusgrupa R1)."

Ja salīdzina 7. marta dalībnieku iespaidus un reģionālo kultūras praktiķu skatījumu, tad kultūras piedāvājuma pārbagātību kā akūtāku problēmu uztver tieši kultūras praktiķi, kuriem šie pasākumi jāorganizē. Problēmas rodas šādos kontekstos:

- Kad mazas pilsētas kultūras piedāvājums vairs nespēj konkurēt ar tuvumā esošo lielpilsētu, jo vietējie iedzīvotāji brauc uz lielpilsētu apmeklēt lielos pasākumus un koncertus: *"Kā mazam novadam trūkst tehniskās iespējas un naudiņas uzaicināt profesionālu režisoru, vadītājus; jāiztiek saviem spēkiem. Kad cilvēki [lielā koncertzālē] redz kvalitatīvos pasākumus, tad viņiem šķiet, ka mēs te nodarbojamies ar pašdarbību — savus pasākumus vairs nenovērtē. Apskaņošanas un tehniskie raideri — mēs kā neliels kultūras nams nevaram to atļauties. Vienkārši nespējam. Dubulta samaksa: apskaņošana un mākslinieki, vēl skatuves jābūvē, gaismas. Mazam pagastam tas izdodas dažas reizes gadā. Vecāka gadagājuma cilvēki netiek uz blakus pagastiem, tad viņi arī nāk. (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)"*

- Cilvēku izvēle par labu vienam vai otram pasākumam nav prognozējama: *"Cilvēks arī bieži izvēlas pēdējā brīdī. Draugi arī ietekmē. Konkurenci var redzēt, konkurence ļoti liela."* (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)

Šo konkurenci gan ne visi kultūras praktiķi uztver kā īpašu problēmu. Daži to uzskata par normālu parādību, kā arī par stimulu sev uzlabot savu kultūras piedāvājumu:

- *"Skatāties, kas notiek apkārtējos reģionos – sadarbojamies ar kolēģiem, lai nebūtu pārklāšanās. Parādoties reģionālajām koncertzālēm, liela daļa mūsu auditorija dodas tur – komfortablāk, labāka atskaņošana. Nevar par to sūdzēties. Teātrim, nopietnai mūzikai ir izveidojusies sava mērķauditorija, kuri to apmeklēt"* (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)
- *"[Mūsu pilsētā] ir ļoti izteikti vienlaikus notiekošie pasākumi; un ir arī liela auditorijas daļa, kas grib redzēt visu. Bet atšķiras tā auditorija, kas iet uz [koncertzāli] vai uz biedrības pasākumiem."* (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)
- *"Latvija ir maza, konkurējam ar citiem pasākumu rīkotājiem ne tikai pilsētās un [novada] ietvaros, un arī tāpēc mūsu piedāvātajam saturam ir jābūt salīdzinoši unikālam. Mēs nevarētu atļauties atkārtot tās pašas koncertprogrammas, ko piedāvā, piemēram, [kaimiņu pilsētas koncertzāle]"* (rakstiski saņemti komentāri pēc kultūras praktiķu diskusijas Nr. 2)

Kultūras organizatoru skatījumā, ir tikai dažas pasākumu formas, kurām ir izveidojusies sava, patstāvīga, viegli nosakāma auditorija, kuru pārsvarā veido rīdzinieki. Lielākoties šie cilvēki apmeklē laikmetīgās mūzikas koncertos, kā arī laikmetīgo teātri:

- *"[Uz šādiem pasākumiem ierodas] lielākoties rīdzinieki, no kuriem daudzas sejas pati regulāri esmu redzējusi gan apmeklējot, piemēram, festivālus "Skaņu mežs", "Zemlika", "Sansusī", gan atceros viņu arī kā regulārus Dirty Deal Teatro apmeklētājus. [...] Un šo 20–40 gadnieku [...] auditoriju redzējām atkal un atkal tieši reizēs, kad pie mums viesojās atzīti ārzemju mūziķi. Bet – šie koncerti ļoti reti tika izpārdoti."* (rakstiski saņemti komentāri pēc kultūras praktiķu diskusijas Nr. 2)

Par citām kultūras formām šādu novērojumu (nāk vieni un tie paši cilvēki) ne no 7. marta pasākumu dalībniekiem, ne no kultūras praktiķiem nebija. Vienlaikus reģionālie kultūras praktiķi ziņo arī par savu novadu iedzīvotājiem, kuri labprāt dodas uz īpašiem pasākumiem uz pilsētām, kur kultūras iespējas ir lielākas (skat. vairāk 3.6 nodaļu).

2.3 Vai ir iespējams ātri palielināt cilvēka interesi par kultūru?

Viens no 7. marta pasākuma mērķiem – pārliecināties, vai intensīva un kvalitatīva kultūras programma spēs palielināt tās dalībnieku interesi par kultūru, it sevišķi tiem pasākumu dalībniekiem, kuri līdz šim par kultūras norisēm ir interesējušies maz.

Šī iemesla dēļ pasākuma ievadā un noslēgumā tika mērīta dalībnieku interese par teātri un mākslas izstādēm (par šīm formām tādēļ, ka pasākuma dalībniekiem pašā pasākumā tika piedāvāti spilgti teātra un mākslas izstādes paraugi). Tāpat kontroles mērījums (rezultātu interpretācijas kontrolei) tika veikts par interesi par klasisko mūziku.

Attēlā Nr. 1 ir parādīta pasākumu dalībnieku intereses izmaiņa attiecībā uz izstāžu un gleznu galeriju apmeklējumu. Pasākuma dalībnieku ranžēšanas secība: pirmajā rindiņā attēlots dalībnieks ar visaugstāko kultūras interesi, zemākajā – ar vismazāko kultūras interesi¹⁰. Dzeltēnā krāsā iezīmēti tie pasākuma dalībnieki, kuru interese par kultūru visās trīs anketēšanas reizēs nav mainījusies – kā redzams, viņus lielākoties raksturo jau sākotnēji maksimāli augsta interese gan par izstādēm, gan par kultūru kopumā. Tikmēr noturīga intereses palielināšanās (zaļā krāsa) par izstāžu apmeklēšanu izrādījās raksturīga tiem pasākuma dalībniekiem, kuru sākotnējā interese par kultūras norisēm bija zema. Tāpat ievērojama daļa no tiem pasākuma dalībniekiem, kuriem sākotnēji bija zema vai vidēja interese par kultūru, interese par izstādēm svārstījās augšā un lejā (zilā krāsa). Biežākā tendence – interese par izstādēm palielinājās uzreiz pēc ekskursijas Mākslas muzejā, taču atkal samazinājās tad, kad šis pasākuma dalībnieks tika atkārtoti aptaujāts pēc diviem mēnešiem.

---

¹⁰ Šī pētījuma nolūkiem kultūras interese tika noteikta, izvelkot vidējo intereses rādītāju par 20 ar kultūru saistītiem brīvā laika pavadīšanas veidiem. Attiecīgi, katram dalībniekam tika piešķirts kultūras intereses indekss, kur zemākais rādītājs bija 1 (dalībnieks par visām piedāvātajām ar kultūru saistītajām norisēm bija atzīmējis zemāko intereses līmeni) un augstākais – 4.7

Attēls 1. Interese par izstādēm: izmaiņas¹¹

	7.marts, rīts	7.marts, vakars	Pēc diviem mēnešiem
	5	5	5
	5	5	5
	2	4	5
	5	5	5
	5	5	5
	5	5	5
	3	4	2
	4	4	3
	5	5	5
	5	5	5
	3	4	
	5	5	5
	5	5	5
	4	4	3
	3	2	3
	3	5	5
	5	5	5
	5	5	5
	3	3	
	5	5	
	4	4	3
	3	4	
	3	5	3
	3	4	2
	3	4	3
	1	1	2
	4	4	3
	3	4	3
	3	4	4
	3	4	
	2	4	3
	2	4	4
	4	5	5
	1	5	5

Lai saprastu, vai šādas izmaiņas būtu vai nebūtu pasākuma dalībnieku anketās uzrādījušies arī tad, ja viņiem netiktu noorganizēta īpaša ekskursija Mākslas muzejā, pētījuma ietvaros tika mērītas arī izmaiņas pasākuma dalībnieku interesei par klasisko mūziku (7. marta pasākuma kultūras programmā klasiskās mūzikas nebija).

Attēlā Nr. 2 ir aplūkojama pasākuma dalībnieku intereses maiņa par šo kultūras nozari. Kā redzams, intereses ir mainījušās dažādos virzienos – neatkarīgi no tā, vai cilvēka kopējā interese par kultūru ir bijusi augsta (augšējās rindīnās) vai zema (zemākās rindīnās). Aptuveni līdzīgam dalībnieku skaitam interese par klasisko mūziku 2 mēnešu laikā bijusi noturīga, samazinājusies, palielinājusies vai mainījies abos virzienos (piemēram, palielinājusies un pēc tam samazinājusies).

¹¹ Zaiļā krāsā – pasākuma dalībnieka interese palielinājās, sarkanā krāsā – samazinājās, zilā krāsā – laika gaitā mainījās nekonekventi, dzeltenā krāsā – nemainījās; baltā krāsā – dalībnieks nebija atbildējis uz pēdējo anketu pēc 2 mēnešiem. Pasākuma dalībnieki sarakstīti atbilstoši viņu kopējai interesei par kultūru, augšējās rindīnās – dalībnieki ar visaugstāko interesi. Attēla rindīnās norādītie skaitļi attēlo konkrētā dalībnieka interesi par attiecīgo norisi 5 balļu skalā.

Attēls 2. Interese par klasisko mūziku: izmaiņas¹²

7.marts, rīts		7.marts, vakars		Pēc diviem mēnešiem	
5	5	5	5	5	5
5	5	5	5	5	5
1	1	1	1	1	1
4	4	5	5	5	5
5	5	5	4	4	4
5	5	5	5	5	5
5	5	4	4	2	2
4	4	4	4	2	2
5	5	5	5	4	4
3	3	3	3	4	4
5	5	4	4	4	4
4	4	5	5	4	4
5	5	5	5	5	5
5	5	5	5	4	4
2	2	2	2	3	3
4	4	5	5	3	3
5	5	5	5	5	5
5	5	5	5	5	5
4	4	3	3	4	4
4	4	4	4	4	4
2	2	3	3	4	4
3	3	4	4	4	4
4	4	5	5	5	5
4	4	5	5	3	3
1	1	2	2	1	1
1	1	1	1	4	4
5	5	4	4	3	3
3	3	2	2	2	2
2	2	2	2	2	2
4	4	4	4	4	4
1	1	2	2	2	2
3	3	3	3	4	4
3	3	4	4	3	3
1	1	5	5	1	1

Atšķirībā no klasiskās mūzikas, kuras piedāvājuma 7.marta programmā nebija, šī pasākuma dalībnieki apmeklēja ne tikai izstādi, bet piedalījās arī teātra izrādē "Taņas dzimšanas dienas". Lai saprastu, vai/kā šī izrāde varētu būt ietekmējusi viņu interesi par teātri, pētījuma ietvaros tika mērītas viņu sākotnējais un vēlākais interešu līmenis par teātra apmeklējumiem. Attēls Nr. 3 rāda līdzīgu, bet ne tik izteiktu tendenci, kāda jau bija redzēta attēlā Nr. 1 (interese par izstādēm) – proti, dalībniekiem, kuriem bija raksturīga gan augsta vispārējā interese par kultūru, gan arī īpaši izteikta interese par teātri, šī interese saglabājās noturīga. Tikmēr dalībniekiem ar zemu interesi par kultūru (attēla

¹² Jaunā krāsa – pasākuma dalībnieka interese palielinājās, sarkanā krāsā – samazinājās, zilā krāsā – laika gaitā mainījās nekonsekventi, dzeltenā krāsā – nemainījās; baltā krāsā – dalībnieks nebija atbildējis uz pēdējo anketu pēc diviem mēnešiem. Pasākuma dalībnieki sarkanžēti atbilstoši viņu kopējai interesei par kultūru, augšējās rindīnās – dalībnieki ar visaugstāko interesi. Attēla rindīnās norādītie skaitļi attēlo konkrētā dalībnieka interesi par attiecīgo norisi 5 ballju skalā.

zemākās rindīņas) attieksmes bija vairāk mainīgas: daļai interese palielinājās (zaļā krāsa), daļai – svārstījās uz augšu un uz leju un vēl daļai arī samazinājās (sarkanā krāsa).

Attēls 3. Interese par teātri: izmaiņas¹³

7. marts, rīts	7. marts, vakars	Pēc diviem mēnešiem
5	5	5
5	5	5
3	4	4
5	5	5
5	5	5
5	5	5
5	5	1
4	5	2
4	3	2
5	5	5
5	4	
5	4	5
	5	5
5	5	4
5	5	5
4	3	5
5	5	5
5	Nevaru novērtēt	5
4	4	
5	5	
4	4	5
5	5	
5	5	Nevaru novērtēt
4	3	4
5	2	3
1	5	3
4	4	3
3	2	2
5	5	5
5	5	
4	5	5
3	4	3
2	4	3
1	5	5

Šādi pētījuma rezultāti liecina, ka cilvēku "dabiskā" interese par dažādām kultūras formām ir svārstīga (skat. rezultātu izmaiņas attiecībā uz klasisko mūziku), ka atsevišķos gadījumos ir iespējams palielināt cilvēku ar zemu kultūras interesi vēlmi apmeklēt kādu kultūras norisi, taču šī viena pasākuma rezultātā palielinātā kultūras interese reti kad būs noturīga.

Tas dod pamatu pieņēmumam par to, ka pat spilgtas kultūras pieredzes pašas par sevi reti kad spēj uz ilgāku laiku mainīt iedzīvotāju priekšstatus par kādu no kultūras nozarēm.

¹³ Zaļā krāsa – pasākuma dalībnieka interese palielinājās, sarkanā krāsā – samazinājās, zilā krāsā – laika gaitā mainījās nekonsekvēnti, dzeltenā krāsā – nemainījās; baltā krāsā – dalībnieks nebija atbildējis uz pēdējo anketu pēc diviem mēnešiem. Pasākuma dalībnieki sarindoti atbilstoši viņu kopējai interesei par kultūru, augšējās rindīņās – dalībnieki ar visaugstāko interesi. Attēla rindīņās norādītie skaitļi attēlo konkrētā dalībnieka interesi par attiecīgo norisi 5 balļu skalā.

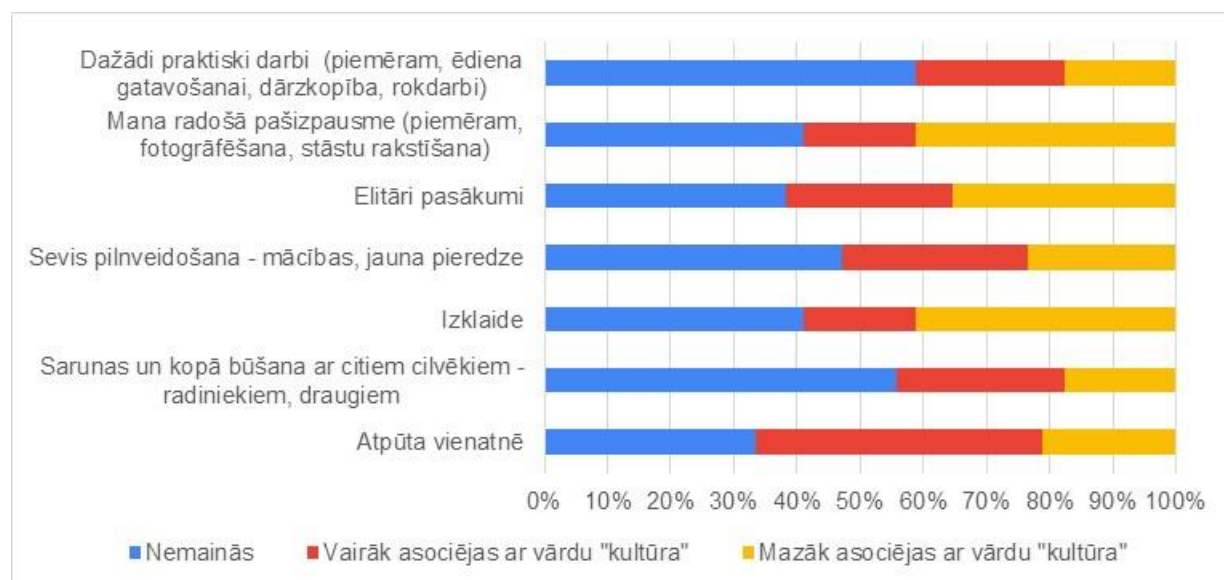

Vai spilgtas kultūras pieredzes spēj mainīt iedzīvotāju priekšstatus par kultūru kopumā? Lai to pārbaudītu, 7. marta pasākuma dalībnieki tās dienas vakarā tika anketēti atkārtoti, uzdodot vēlreiz viņiem jautājumu par to, kādi laika pavadīšanas veidi viņiem asociējas ar vārdu "kultūra" un kādi – neasociējas. Rezultāti apskatāmi grafikā Nr. 2.

Salīdzinot ar 7. marta rīta atbildēm, nemainīgi palika priekšstati par kultūras saistību ar dažādiem praktiskajiem darbiem vai kopā būšanu ar cilvēkiem. Tikmēr daudz vairāk pasākuma dalībnieku sāka asociēt kultūru ar iespēju atpūsties vienatnē. Tāpat mazāk pasākuma dalībnieku kultūras norisēs joprojām saskatīja izklaidi vai savu radošo pašizpaušmi (piemēram, fotografēšanu).

Šīs izmaiņas var izskaidrot 7. marta programma. Visi pasākuma dalībnieki bija savstarpēji nepazīstami (nebija ieradusies ar kompāniju), kā arī tās dienas pasākumu plānojumā nebija iekļauti radošās pašizpaušmes vai izklaides elementi. Vienlaikus, kā redzams 2. grafikā, šīs izmaiņas ir stipri individuālas: daļa dalībnieku savus priekšstatus nebija mainījuši. Tāpat pie visiem visos atbilžu variantiem redzami tādi dalībnieki, kuru priekšstati mainījās vairākumam pretējā virzienā.

Grafiks 2. Priekšstati par kultūru: izmaiņas 7. marta vakarā, salīdzinājumā ar 7. marta rītu¹⁴

¹⁴ Rezultāti tika iegūti, salīdzinot respondentu atbildes pirmajā un otrajā anketā atbildēs uz jautājumu: "Ar kādu laika pavadīšanas veidu Jums asociējas vārds "kultūra"?" Nemainīgs vērtējums nozīmē, ka anketās dalībnieks uz šo jautājumu ir atbildējis identiski. "Vairāk asociējas" attiecas uz tiem gadījumiem, kad dalībnieka otrajā atbildē ir bijis vairāk gatavs atzīt attiecīgo brīvā laika pavadīšanas veidu par kultūras norisi (piemēram, atbildes variants "nemaz neasociējas" pirmajā atbildē un "drīzāk asociējas" otrajā atbildē). "Mazāk asociējas" attiecas uz tiem gadījumiem, kad dalībnieka otrajā atbildē ir bijis mazāk gatavs atzīt attiecīgo brīvā laika pavadīšanas veidu par kultūras norisi (piemēram, atbildes variants "noteikti asociējas" pirmajā atbildē un "drīzāk asociējas" otrajā atbildē).

2.4 Cik uzticami ir cilvēku priekšstati par savām kultūras interesēm?

7. martā organizētajās fokusgrupās atklājās, ka intereses trūkums par kādu kultūras nozari vai pasākumu ir viens no biežākajiem skaidrojumiem tam, kādēļ pat apstākļos, kad kāds indivīds pagātnē saņēma aicinājumu doties uz kādu kultūras pasākumu, šis indivīds šo aicinājumu noraidījis.

Ar intereses trūkumu tika pamatota gan atteikšanās doties uz operu vai klasiskās mūzikas koncertu ("nav mans žanrs", "ļoti maz kas no šī pasākuma man patiks"), gan izstādes neapmeklēšana ("man nelikās interesanti gobelēni, esmu redzējusi pārāk daudz paklājus pie sienām", "mani neaizrauj laikmetīgā māksla, emocijas rada tikai līdz 20. gadsimta sākuma māksla"), slikta iepriekšējā pieredze ar audiogrāmatām ("mēģināju, nepatika – nespēj sekot līdz sižetam", "aizmigu pie tādas grāmatas") vai ar cirku ("žēl dzīvniekus – redzēju Anglijā, Spānijā").

Cik lielā mērā cilvēka priekšstati par kādu kultūras nozari ļauj prognozēt to, vai tad, ja cilvēks iesaistīsies kādā šīs nozares norisē, šī pieredze būs pozitīva vai negatīva?

Lai to pārbaudītu, šī pētījuma ietvaros mēs aptaujājām 7. marta pasākuma dalībniekus par viņu interesi (5 ballu skalā) par teātri un izstrādēm, parādījām viņiem viena laikmetīgā teātra izrādi un noorganizējām ekskursiju gīda pavadībā pa Latvijas Nacionālā mākslas muzeja pastāvīgo ekspozīciju, kā arī pēc tam aptaujājām viņus par šo pieredzi un vēlmi ko līdzīgu atkārtot.

Tabulā Nr. 3 rāda, ka pat tie pasākuma dalībnieki, kuri bija zemu novērtējuši savu interesi par izstādēm, konkrēto ekskursiju novērtēja augstu, turklāt lielākā daļa bija gatavi līdzīgu pieredzi atkārtot arī nākotnē.¹⁵

Tabula Nr. 3. Pasākuma dalībnieku attieksme pret izstādi Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā

DALĪBNIKU KATEGORIJA	IZSTĀDES NOVĒRTĒJUMS NMM (5 BALLU SKALĀ)	CIK DALĪBNIKI VĒLĒTOS CITREIZ APMEKLĒT LĪDZĪGU PASĀKUMU?
AUGSTA INTERESE PAR IZSTĀDĒM	4,5	10 no 12
VIDĒJA INTERESE PAR IZSTĀDĒM	4,6	5 no 5
ZEMA INTERESE PAR IZSTĀDĒM	4,2	13 no 17

Atbildot uz jautājumu "Ja Jums būtu iespēja izvēlēties starp diviem mākslas pasākumiem, kur viens piedāvātu klasiskas mākslas vērtības (piemēram, 19. gadsimta gleznas, klasiskās un rokāmūzikas zelta fondu) un otrs piedāvātu mūsdienu mākslinieku darbus, kuru no tiem Jūs drīzāk apmeklētu?", tikai 5 no pasākuma dalībniekiem būtu noteikti vai drīzāk izvēlējušies mūsdienu izstādi, – viņu novērtējums ekskursijai pa klasiskiem mākslas darbiem (3.6) ir ievērojami zemāks nekā pārējām dalībnieku grupām (4.6–4.7). Viena laiku, arī starp šiem dalībniekiem 3 no 5 atzīmēja, ka viņi līdzīgu pasākumu vēlētu apmeklēt arī nākotnē.

¹⁵ Augsta interese par izstādēm – dalībnieks savu interesi bija novērtējis ar 5 ballēm. Vidēja interese par izstādēm – dalībnieks savu interesi bija novērtējis ar 4 ballēm. Zema interese par izstādēm – dalībnieks savu interesi bija novērtējis ar 1,2,3 ballēm.

Ceturtajā tabulā var gūt ieskatu pasākuma dalībnieku vērtējumā par mūsdienu teātra izrādi "Taņas dzimšanas diena". Kā redzams, īpaši augsts šīs izrādes novērtējums ir tiem pasākuma dalībniekiem, kuriem jau sākotnēji ir bijusi augsta interese par teātri. Vienlaikus, arī citu pasākuma dalībnieku novērtējums šai izrādei ir labs, turklāt gandrīz visi tie pasākuma dalībnieki, kuri bija norādījuši zemu interesi par teātri, pauda vēlmi apmeklēt līdzīgu pasākumu arī nākotnē. Šādu vēlmi pauda arī 4 no 5 tiem pasākuma dalībniekiem, kuri anketā bija atzīmējuši, ka teātri dod priekšroku klasikai, nevis laikmetīgiem darbiem.

Tabula Nr. 4. Pasākuma dalībnieku attieksme pret mūsdienu teātra izrādi "Taņas dzimšanas diena".

DALĪBNIKU KATEGORIJA	IZRĀDES "TAŅAS DZIMŠANAS DIENA" NOVĒRTĒJUMS (5 BALLU SKALĀ)	CIK DALĪBNIKI VĒLĒTOS CITREIZ APMEKLĒT LĪDZĪGU PASĀKUMU?
AUGSTA INTERESE PAR TEĀTRI	4,5	16 no 19
VIDĒJA INTERESE PAR TEĀTRI	4,4	7 no 8
ZEMA INTERESE PAR TEĀTRI	4,3	3 no 5

Šie rezultāti apliecina, ka indivīda paša priekšstati par to, kas viņu interesē vai neinteresē, ne vienmēr ļauj prognozēt šī cilvēka attieksmi pret konkrētu kultūras norisi. Ja kultūras notikums ir īpaši spilgts vai citādi veiksmīgs, par savu apmeklējumu priecīgi būs arī tie apmeklētāji, kuri iepriekš par attiecīgo kultūras nozari ir bijuši skeptiski vai vispār nav daudz domājuši¹⁶.

Daļēji šis ir risinājums nopietnai problēmai, kura tika identificēta abās diskusijās ar kultūras praktiķiem, dažādu vietēja līmeņa pasākumu organizatoriem – kam dot priekšroku: pasākumiem, kuri jau šobrīd sabiedrību interesē vai tādiem, kur iedzīvotāju interese nav pašsaprotama?

Kultūras praktiķi ir novērojuši lielu apmeklējuma atšķirību starp pasākumiem, kuros piedalās sabiedrībā tobrīd plaši zināmiem mākslinieki un citiem pasākumiem:

- "Cilvēki nāk uz pasākumiem, kuri viņiem interesē. Piemēram, nenāk uz dzejas lasījumiem ģitāras pavadījumā, bet uz grupu "Tranzīts" – ļoti daudz." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)
- "Baibas Sīpenieces koncerti mums tika izpirkti tiešsaistē vēl pirms bijām paspējuši saņemt to afišas, tikai pēc informācijas Facebook lapā. Biļetes maksāja līdz 20 eiro, divas pilnas zāles." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)
- "Reizēm šķiet, ka pietiktu visu sezonu uz riņķi laist maestro Paulu, Intaru Busuli, Raimonu Tigulu." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)

¹⁶ Vairāki fokusgrupu dalībnieki, stāstot savas kultūras pieredzes, atklāja, ka veiksmīgas kultūras pieredzes ir saņēmuši arī nejaušības, apstākļu sakritības rezultātā ("Balets no Maskavas bija cita pasākuma ietvaros, ne speciāli. No Krievijas bija atvests viss kaut kas, arī balets. Man patika."); "filma "Melānijas hronika" – nonācām tās masu skatos, tālāk gājām skatīties") (Rīta fokusgrupa Nr.2)

Daudzos gadījumos plaši apmeklētas ir izklaides programmas, kamēr sarežģītākiem žanriem skatītāju trūkst:

- "Ir diezgan skumji, ka šodien sabiedrība pārsvarā grib vieglas izklaides programmas un lai tikai nebūtu jādomā, bet mums ir jāliek domāt." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)
- "Jā, tā ir, ka cilvēki bieži nenāk uz vērtīgām lietām, bet nāk uz vieglākiem formātiem." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)

Kultūras praktiķiem nav arī skaidrs, kā kopt un audzēt auditoriju tādām kultūras formām, par kurām plaša sabiedrības interese nemaz nav sagaidāma – piemēram, laikmetīgajai mākslai vai etnogrāfisko ansambļu kolektīviem:

- "Skaidrs, ka mūsu izaicinājumi [liela koncertzāle] mazāk saistāmi ar naudas trūkumu, tehniskām nespējām un pārlietu lielu konkurenci – mūsu piedāvātais saturs interesē salīdzinoši mazu auditorijas loku. [...] Secinājums – gan vietējā publika, gan ne vietējie, gan tūrisma aģentūras, kas organizē grupas braucieniem uz koncertiem, labprātāk un drošāk izvēlas vietējo atzīto un populāro mūziķu koncertus. Kas ir interesanti – biļetes uz vietējo mākslinieku koncertiem nav izteikti lētākas, reizēm pat krietni dārgākas." (rakstiskie komentāri, kas tika atsūtīti pēc kultūras praktiķu diskusijas Nr. 2)
- "Jau sākotnēji pasākums varētu būt paredzēts šaurai auditorijai. Piemēram, etnogrāfisko ansambļu koncerti. Tas ir tikai saprotami, ka mazajām kultūrtelpām ir šaurai auditorijai pielāgoti pasākumi. Šādu pasākumu mērķis vairumā gadījumu ir kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana. Tāpēc nav pat jēga tērēt līdzekļus plašai reklāmai, jo mērķauditoriju šie sasniedz un pasākumi ir apmeklēti. Ir atšķirīgas auditorijas vēlmes un iespējas pilsētā un laukos." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)

Rezumējot kultūras praktiķu bažas: ja par viņa darba vērtēšanas atskaites punktu tiktu pieņemta spēja iesaistīt kultūras aktivitātēs pēc iespējas plašu iedzīvotāju loku, tas vēl vairāk palielinātu spiedienu priviligrēt izklaides žanrus un atpazīstamu personību pasākumus, kamēr citas kultūras formām un pasākumi tiktu uzskatīti par otršķirīgiem.

Šo problēmu daļēji risinātu iespēja atjaunot kultūras pakalpojumu grozu – Latvijas administratīvajās teritorijās regulēt minimālās prasības kultūras piedāvājuma daudzveidīgamam.

Par šo ideju aptaujātie kultūras praktiķi izteicas dažādus vērtējumus, kur aptuveni līdzīgās proporcijās bija novērojams gan atbalsts, gan skepse:

- Atbalstošs skatījums: "Es esmu par kultūras pakalpojuma groza atjaunošanu – jo tas atvieglo kultūras cilvēkiem finanšu plānošanu, jo tad var atsaukties uz šo grozu un pārliecināt pašvaldību, ka vajadzīga profesionālās mākslas pieejamība, nemateriālās mākslas saglabāšana, utt. Tad varam domāt stratēģiski, domāt par saturu un arī pārliecināt lēmējvaru, ka šiem pasākumiem budžetā ir jāparedz līdzekļi. [Manas pilsētas] pašvaldība varētu dotēt šo pasākumu." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)
- Piesardzīgs skatījums: "Pašvaldībās tas jau notiek, arī [manā pilsētā] ir profesionālie koncerti. Taisnība, ka jālemj deputātiem. Te visu nosaka mērķauditorija – klasiskās mūzikas koncertiem tā ir mazāka, bet ir vajadzīga (piemēram, latviešu mūzikas svētki jau 20 gadus, kas pulcē auditoriju un tam līdzīgi ir finansējums). Tāpat katrs reģions ir atšķirīgs pēc pieprasījuma – kas der vienam,

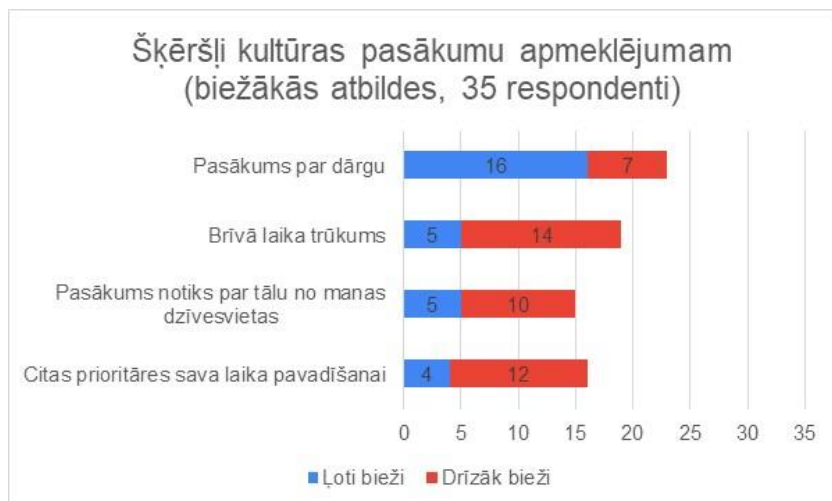
neder otram. Grūti pateikt, vai vajag to grozu, vai nē – 50/50." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)

- *Noraidošs skatījums: "Minimālais kultūras pakalpojumu grozs var sekmēt tikai minimuma izpildi, proti, deputāti var lemt par papildus līdzekļu samazināšanu jauniem un inovatīviem projektiem, kas neatbilst pakalpojumu groza tiešajām prasībām." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2)*

2.5 Cik liels šķērslis ir dārdzība?

Vairāk nekā pusei 7. marta pasākuma dalībniekiem kultūras pasākumu dārdzība ir biežs šķērslis šo pasākumu apmeklēšanai (skat. grafiks 3).

Grafiks Nr. 3. Galvenie šķēršļi kultūras pasākumu apmeklējumam

Svarīgi gan atzīmēt, ka dārdzība ir faktors, kurš pasākumu dalībnieku uztverē attiecas tikai uz dažām ar kultūru saistītām formām (skat. grafiku Nr. 4), it sevišķi operu, koncertiem un teātri. Papildus šīm kultūras nodarbēm ir arī citas kultūras aktivitātes, kuras nav saistītas ar augstu biļešu cenu vai lieliem izdevumiem.

Grafiks Nr. 4. Kādas brīvā laika pavadīšanas iespējas pasākuma dalībnieks nevar atļauties?¹⁷

¹⁷ Pasākuma dalībnieki tika lūgti atzīmēt visus sarakstā redzamos brīvā laika pavadīšanas veidus, kurus viņi nevar atļauties dārdzības dēļ: "Vai zemāk redzamajā sarakstā ir kāda nodarbe, kuru Jūs šobrīd nevarat atļauties dārdzības dēļ? Ja jā, lūdzu to atzīmējiet!"

Dārdzības apsvērumus balstās ne tikai un — nereti — ne galvenokārt augstās biļešu cenās, papildus biļešu cenām 7. marta pasākuma dalībnieki minēja arī citus faktorus, kuri padara kultūras norisi finansiālā ziņā dārgu.

Tabula Nr. 5. Kultūras norišu dārdzības dažādie faktori

Faktors	Fokusgrupu citāti
Augsta cena	" <i>Ļoti dārgi, laukiem nedraudzīgi</i> " (par klasisko mūziku) " <i>Finanses, par dārgu, uz sitienu nevaru atļauties</i> " (par klasisko mūziku) " <i>Dārgas, negribas ieguldīties. Dažkārt pārku nocenotās [grāmatas] pa 1 eiro</i> "
Transporta, uzturēšanās izdevumi	" <i>Papildu izmaksas</i> " (par izstādēm) " <i>Tāpēc, ka nedzīvoju Rīgā — laiks, līdzekļi, lai atbrauktu no Salacgrīvas. Jādomā, kur ēst, kur nakšņot...</i> " (par izstādēm)
Jāpērk vairākas biļetes ģimenei vai draugiem	" <i>Mazs bērns, man zemi ienākumi. Jāpaņem 2 biļetes un aukle, tad tu izsver, vai tie 50—70 eiro ir prioritāte, tad meklē ko lētāk.</i> " (par klasisko mūziku/operu) " <i>Dīvatā vispār nepavelkams</i> " (par klasisko mūziku, operu) " <i>Atlaižu politika nav draudzīga bērniem.</i> " (par klasisko mūziku)
Papildus izdevumi bērnu pieskatīšanai	" <i>Mazs bērns, man zemi ienākumi. Jāpaņem 2 biļetes un aukle, tad tu izsver, vai tie 50—70 eiro ir prioritāte, tad meklē ko lētāk.</i> " (par klasisko mūziku, operu) " <i>Cenas ir lielākā problēma, it sevišķi ar bērniem</i> " (par kultūras norisēm kopumā) " <i>Grūti, nav kur mazo bērnu atstāt</i> " (par izstādēm)
Papildus izdevumi, lai piemēroti apģērbtos	" <i>Dārgi, lai aizbrauktu un sapucētos</i> " (par operu)
Personiskā iesaiste kultūrā dārga	" <i>Aizvien nepieejamāka — tautas māksla. Jāmetas kopā, lai atļautos.</i> " (par amatierdejām)

Latvijas iedzīvotāji kultūras izmaksas mazina, grāmatas iegādājoties ar atlaidēm, lasot tās bibliotēkā ("*man zelta karte bibliotēkā*"), apmainoties ģimenes vai draugu ietvaros, kā arī iegādājoties grāmatas citās valodās ("*latviešu valodā 27 eiro, krievu — padsmiit eiro, angļiski — ļoti lēti*"). Attiecībā uz koncertiem, parastais risinājums ir meklēt lētas vai bezmaksas iespējas ("*cenšos klausītos to, kas ir bez maksas*", "*eju uz tiem, kuri par mazu samaksu*") vai arī ielūgumi, dāvanas (it sevišķi uz operu).

Filmām biežākā alternatīva ir gaidīt, līdz filma tiks pārraidīta televīzijā vai meklēt to internetā ("*vēlāk visu var noskatīties televīzijā, nav vērts*"; "*vēlāk mājās var redzēt*", "*nelegāli nokačāju filmu "Parazīts"*"). Vairākiem 7. marta pasākuma dalībniekiem tieši internets ir kļuvis par galveno vai vienīgo filmu skatīšanās vietu ("*vispār neskatos televīziju, skatos YouTube interesantas lietas*"; "*skatos visu internetā*") — tur viņi skatās ne tikai filmas, bet arī klausās koncertu ierakstus.

Līdz ar to kinoteātru piedāvājums tiek salīdzināts ar to, kādas filmas ir pieejamas internetā. Salīdzinājums bieži nav kinoteātriem par labu: trūkst "*augstvērtīga piedāvājuma*", "*ilgi jāgaida, kad būs kaut kas interesants*", "*repertuārs pasliktinājies*".

Apspriežot šos rezultātus ar kultūras praktiķiem, abās reģionālajās diskusijās kultūras pasākumu organizētāji atzina, ka dārdzība nudien ir nozīmīgs faktors ("dārdzība arī mums ir problēma, jo publika negrib nākt uz maksas pasākumiem. Vietējo amatierkolektīvu koncerti ir kupli apmeklēti,") bet, vienlaikus, kad Zoom platformā tika noorganizēta klātesošo kultūras praktiķu aptauja, puse no klātesošajiem dalībniekiem pauda uzskatu, ka dārdzība nav **galvenais** šķērslis kultūras pasākumu plašākam apmeklējumam:

- "Uz Šomas koncertu pilna zāle ar sirmgalvjiem, par spīti tam, ka augsta cena – cena nenosaka visu." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2);
- "Biežākais izaicinājums: pat labi reklamēti pasākumi interesē ļoti šauru auditoriju" (kultūras praktiķu diskusija Nr. 2).

Tāpat dažkārt Latvijas iedzīvotāji pieņem, ka biļetes uz konkrēta veida kultūras norisēm (it sevišķi, opera, koncerti, teātris) maksās dārgi, lai gan patiesībā tā ne vienmēr ir:

- "Cilvēku interese ir ļoti liela – tūristi parastie, skolēnu grupas, darba kolektīvi, arhitektūras entuziasti, bet vislielāko ekskursiju apmeklētāju daļu veido pensionāri lielākās vai mazākās grupās. Liela daļa no tiem, pēc pašu domām, koncertzālē ienāk pirmo un pēdējo reizi. Vēl vienu braucienu ar koncerta apmeklējumu viņi visbiežāk nepieļauj. Taču pietiekami bieži esmu dzirdējusi vārdus: "Biļetes droši vien pie jums ļoti dārgas". Protams, visbiežāk šo vārdu autori mūsu mājaslapā nav ieskatījušies un ne tuvu nav lietas kursā par biļešu cenām un to plašo diapazonu. Piemēram, uz irāņu izcelsmes pianistes Shida Shahabi koncertu pirmās biļetes maksāja 6/7 eiro. To, protams, vārdu autori nezināja, jo, **acīmredzot, pastāv kāds stereotips, kas cilvēkam apriori liek domāt, ka konkrētā telpa un/vai tās saturs nozīmē kaut ko dārgu/ekskluzīvu/elitāru.**" (komentāri, kas tika atsūtīti rakstiski pēc kultūras praktiķu diskusijas Nr. 2).

Cenšoties noskaidrot, vai cilvēki ar augstāku interesi par kultūru būs gatavi vairāk maksāt par kultūras norisēm, kā arī noskaidrot, vai cilvēku gatavību maksāt par kultūru ir iespējams palielināt, pētījuma ietvaros tika salīdzināti dalībnieku reālie tēriņu ar viņu vēlmēm, kā arī pētītas tēriņu vēlmju izmaiņas.

Ceturtajā attēlā apskatāmi pasākuma dalībnieku reālie tēriņi kultūrai mēnesī, kur tie tiek salīdzināti ar pasākuma dalībnieku vīziju par to, kādi tēriņi kultūrai būtu optimāli. Pasākuma dalībnieki sarindoti dilstošā secībā, atbilstoši viņu interesei par kultūru – piemēram, pirmā rindiņa apzīmē dalībnieku ar visaugstāko interesi pār kultūru, zemākā – dalībnieku ar viszemāko interesi par kultūru. Ceturtajā attēlā redzams, ka cilvēki ar augstāku kultūras interesi nosauc vidēji augstākas summas, ko viņi katru mēnesi tērē kultūrai, taču šī tendence nav izteikta un tai ir vairāki izņēmumi.

Kad salīdzina pasākuma dalībnieku reālos tēriņus ar viņu vēlmēm, atšķirībā starp cilvēkiem ar augstu kultūras interesi un cilvēkiem ar zemu kultūras interesi pamatā pazūd – abas šo cilvēku kategorijas apgalvo, ka vēlētos kultūrai tērēt vairāk, nekā dara to šobrīd (iekrāsoti zaļā krāsā), turklāt vēlmju "ambiciozitāte" (vēlme pēc 5–10 reizes lielākiem tēriņiem) nav saistīti ar vispārējo interesi par kultūru.

Attēls 4. Kultūras tēriņi: realitāte un vēlmes¹⁸

Reālie tēriņi mēnesī		Vēlmes mēnesī	
35-50		20	
	16	100	
	5	20	
40-60		100	
nevaru pateikt		50	
Cik naudas maciņa biežums atļauj		Daudz	
5-10		25	
	40	80	
zem 20 eiro		zem 1000 eiro	
	10€	50€	
	0	10	
grūti pateikt, jo man ir atvieglojumi (1. grupas invalīds)		50	
30-64		30	
	25	130	
	30	100	
	30	70	
	30	100	
	20	100	
	15	50-70	
	10	100	
20e		40 līdz 50e	
15		10-15	
	20	50	
	10	60	
	10	15	
	10	30	
	10	20	
	0	1000	
	15	20	
	20	50	
3		Nevaru novērtēt	
10		10	
15		50	
nezinu		nezinu	

Vai ar spilgtu kultūras pasākumu ir iespējams palielināt iedzīvotāju vēlmi vairāk tērēt kultūras norisēm? Lai to noskaidrotu, 7. marta pasākuma noslēgumā dalībnieki tika atkārtoti aptaujāti par viņu vēlamajiem tēriņiem. Šis jautājums viņiem tika uzdots arī trešo reizi, divus mēnešus vēlāk. Kā redzams 5. attēlā, divu mēnešu tendence ir visai skaidra: maijā pasākuma dalībnieki vēlējās kultūrai tērēt mazāk līdzekļus nekā martā (iezīmēti sarkanā krāsā).

Vienīgā dalībnieku grupa, kur vairāk nekā viens dalībnieks bija savas kultūras tēriņu vēlmes palielinājis (iezīmēti zaļā krāsā) : cilvēki ar zemu kultūras interesi (attēla pēdējās rindīņas). Vairāki citi dalībnieki uzreiz pēc pasākuma noslēguma (7. marta noslēgumā) pauda vēlmi kultūrai tērēt vairāk kultūrai, taču šī vēlme pēc diviem mēnešiem bija izzudusi.

¹⁸ Zaļā krāsa – pasākuma dalībnieku kultūras tēriņu vēlmes ir lielākas nekā pašreizējie tēriņi, sarkanā – zemākas, dzeltenā – identiskas, baltā – nav nosakāmas.

Attēls Nr. 5. Kultūras tēriņi: vēlmes trīs dažādos dzīves mirkļos¹⁹

7.marta rīts		7.marta vakars		Pēc 2 mēnešiem	
	20 20-30			20-30 €	
	100		300	ideālā variantā 200 eiro	
	20		20		10
	100		100	100 EUR	
	50		50		50
Daudz	atkarīgs no naudas maciņa biezuma			Ja būtu iespējas, tad neierobežots limits.	
	25 5-10 eiro			Jā	
	80		100	80 eiro	
zem 1000 eiro			500	500 un vairāk	
	50€		60€		30 €
	10		10		
	50		50	50 EUR	
	30		30		15
	130		130	40 -	
	100		200	50 eiro	
	70 30-50			30-40	
	100		100	50 EUR uz vienu ģimenes locekli	
	100		100	100 eur	
50-70		50-70			
	100		100		
40 līdz 50e		40 līdz 50		Ja mūsu pusē ir 3 bērni...tātad ir arī vecvecāki...	
10-15		15-20			
	50		50		20
	60		60		30
	15		20		20
	30		30		15
	20		20	20-30	
	1000		1000		10
	20		20		35
	50		40		
Nevaru novērtēt		nevaru novērtēt		VIDĒJI varētu būt ~25€	
	10		30		30
	50		50		20
nezinu				15 eiro	

Šādi rezultāti liek domāt, ka gan reālie iedzīvotāju tēriņi kultūrai, gan arī kultūras tēriņu vēlmes sakņojas ne tik daudz šo iedzīvotāju interesē par kultūras norisēm, bet vairāk – reālās dzīves iespējās. Nedēļu pēc 7. marta pasākuma Latvijā tika izsludināta ar Covid-19 saistīta ārkārtējā situācija, kuras ietekmē daudziem Latvijas iedzīvotājiem samazinājās ienākumi, kā arī zuda optimisms par savu finanšu situāciju nākotnē.

Spriežot pēc 5. attēla, šie ārējie, ar kultūru nesaistītie faktori samazināja vēlmi tērēt līdzekļus kultūras norisēm pat tiem pasākuma dalībniekiem, kuriem principā ir raksturīga augsta interese par kultūru.

No tā var spriest, ka augstas izmaksas, lai piedalītos kultūras norisēs, ir objektīvs šķērslis kultūras pieejamībai, kuru nevar cerēt atrisināt, palielinot cilvēku interesi par kultūru:

"Laukos un starp cilvēkiem, kuriem nav stabila alga, tas [dārdzība] ir galvenais šķērslis – protams, ka cilvēks nopirks ēst, nevis kultūru." (fokusgrupa V4)

¹⁹ Jaņā krāsa – pasākuma dalībnieku kultūras tēriņu vēlmes ir palielinājušās, sarkanā – samazinājušās, dzeltenā – palikušas nemainīgas, zilā – svārstījušās augšā un lejā, baltā – dinamika nav nosakāma. Pasākuma dalībnieki sarindoti dilstošā secībā atbilstoši viņu kultūras interesei. Pirmajā rindīņā – dalībnieks ar vislielāko interesi par kultūru, pēdējā – dalībnieks ar vismazāko interesi par kultūru.

2.6 Cik liels šķērslis ir attālums?

Gandrīz puse no pasākuma dalībniekiem anketās atzīmēja, ka viens no nozīmīgiem šķēršļiem kultūras pasākuma apmeklējumam – pasākums notiks par tālu no dzīvesvietas. Lai saprastu, kāds attālums ir samērīgs un kāds – pārmērīgs, pasākuma dalībnieki tika lūgti novērtēt, vai viņi dotos uz pasākumu, kurš notiks 15 minūšu, pusstundas, stundas, divu stundu un trīs stundu attālumā. Kā redzams 5. attēlā, motivācijas zudums sākas ap robežšķirtni vienas stundas attālums no dzīvesvietas. Uz pasākumu, kurš notiks 3 stundu attālumā no dzīvesvietas, galvenokārt dosies cilvēki ar augstu interesi par kultūru (attēlā pirmajās rindiņās).

Attēls 5. Pieņemams sev interesējoša kultūras pasākuma attālums no dzīvesvietas²⁰

15 minūtes	Pusstunda	1 stunda	2 stundas	3 stundas
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos

Cik laika ziņā noturīgi ir šie novērtējumi par pieņemamu attālumu līdz pasākuma norises vietai? Vai tos ietekmē, piemēram, nogurums vai diena, kura bijusi piepildīta ar kultūras pasākumiem? Lai to noskaidrotu, 7. marta pasākuma dalībniekiem vakarā tika atkārtoti uzdots jautājums par attālumu līdz kultūras pasākuma norises vietai. Kā redzams 7. attēlā, šie papildu faktori (nogurums, daudzas jaunas kultūras pieredzes) daudz nemainīja pasākumu dalībnieku sajūtu par to, kādu attālumu viņi ir vai nav gatavi veikt, lai apmeklētu sev interesējošu kultūras pasākumu.

²⁰ Atbildes uz šādu jautājumu: “Iedomājieties, ka Latvijā tiek organizēts kāds Jūs interesējošs kultūras pasākums! Cik tālu Jūs būtu gatavs doties, lai to apmeklētu (ar transportu)?” Pasākuma dalībnieki sarindoti dilstošā secībā atbilstoši viņu kultūras interesei. Pirmajā rindiņā – dalībnieks ar vislielāko interesi par kultūru, pēdējā – dalībnieks ar vismazāko interesi par kultūru.

Attēls 7. Gatavība pārvarēt attālumu, lai apmeklētu sev interesējošu kultūras norisi²¹

Aptauja no rīta. Attālums: 15 minūtes	Aptauja vakarā. Attālums: 15 minūtes	Aptauja no rīta. Attālums: 3 stundas	Aptauja vakarā. Attālums: 3 stundas
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Drīzāk dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Drīzāk dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti nedotos	Noteikti nedotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Noteikti nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Varbūt dotos, varbūt nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk nedotos	Drīzāk nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Drīzāk dotos	Drīzāk dotos	Noteikti nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti dotos
Noteikti dotos		Noteikti dotos	
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Noteikti nedotos	Noteikti nedotos
Noteikti dotos	Noteikti dotos	Drīzāk dotos	Drīzāk dotos

Distances faktors nav tikai ģeogrāfisks. Tas ir saistīts arī ar izmaksām, ērta transporta iespējām, kultūras iestāžu darba laikiem, sev tuvumā esošajām kultūras/brīvā laika pavadīšanas alternatīvām.

Tabula Nr. 6 Pārvarāmā distance līdz pasākuma norises vietām: kas apgrūtina?

Faktors	Fokusgrupu citāti
Pārāk ilgs laiks, lai pārvarētu attālumu	"Tāpēc, ka nedzīvoju Rīgā – laiks, līdzekļi, lai atbrauktu no Salacgrīvas. Jādomā, kur ēst, kur nakšņot." (par izstādēm). "No Valmieras lai aizbrauktu, būtu jāņem 2 dienu atvaļinājums" (par klasisko mūziku). "Attālums. Uz Liepāju no Salacgrīvas?" (par klasisko mūziku).
Kopā sanāk pārāk augsti izdevumi –	"Ja ne no Rīgas – vēl arī transporta izmaksas" (par populārās mūzikas koncertiem).

²¹ Atbildes uz šādu jautājumu: "Iedomājieties, ka Latvijā tiek organizēts kāds Jūs interesējošs kultūras pasākums! Cik tālu Jūs būtu gatavs doties, lai to apmeklētu (ar transportu)?" Pasākuma dalībnieki sarindoti dilstošā secībā atbilstoši viņu kultūras interesei. Pirmajā rindīnā – dalībnieks ar vislielāko interesi par kultūru, pēdējā – dalībnieks ar vismazāko interesi par kultūru.

transports, viesnīcas, ēšana	"Arī ja [pasākums notiek] Cēsīs — grūti tikt uz Rīgu, viesnīcu jāņem, tas dārgi , sabiedriskais transports vēlu nekursē." (par koncertiem)
Nav piemērotu transporta iespēju	"Tālu jābrauc, mašīnas nav" (par izstādēm), "Arī ja [pasākums notiek] Cēsīs — grūti tikt uz Rīgu, viesnīcu jāņem, tas dārgi, sabiedriskais transports vēlu nekursē ." (par koncertiem)
Norises laiki	"Darba laiki, it sevišķi, ja grib braukt uz citiem reģioniem" (par izstādēm) "Notiek konkrētos laikos, ļoti grūti apmeklēt" (par klasisko mūziku)
Citi apgrūtinājumi	"Tiem, kuri nedzīvo Rīgā, grūti saprast, kur nolikt mašīnu" (par izstādēm) "Tāpēc, ka nedzīvoju Rīgā — laiks, līdzekļi, lai atbrauktu no Salacgrīvas. Jādomā, kur ēst, kur nakšņot ." (par izstādēm)
Pievilcīgas vietējās alternatīvas	"Salacgrīvā arī kaut ko atved, kultūras namā." (par izstādēm) "Es pārceļos uz mazu pagastu pie Valkas, tur īstenībā ļoti daudz kas notiek, vietējie cilvēki daudz ko dara, ir pašpietiekami." (par kultūras norisēm kopumā)

Vairāki 7. marta fokusgrupu dalībnieki atzina, ka viņi ļoti novērtē to, ja pasākums notiek tuvu, pat ja teorētiski, viņi spētu pārvarēt arī lielāku distanci — tas paver iespēju spontāniem lēmumiem, kā arī mazina šaubas, vai vērts pasākumu apmeklēt:

- "Eju tad, ja man sakrīt, man patīk tas, ka varu aiziet pēdējā mirklī. Mērķtiecīgi neplānoju, eju tad, ja blakus." (par izstādēm);
- "Mākslai, kultūrai fiziski jābūt tuvi — tiklīdz no Čiekurkalna man ir jābrauc tālu, tā es sāku domāt, vai vajag." — "Man arī no Purčika uz Centru ne vienmēr gribētu braukt. Gribētu vairāk pasākumus Purčikā." — "Jā, man arī." (par kultūras pasākumu pieejamību kopumā).

Apspiežot šos rezultātus ar kultūras praktiķiem, galvenais secinājums — Latvijas iedzīvotāji nūdien vēlētos, lai kultūras pasākumi notiktu tuvāk viņu dzīvesvietai, taču viņiem ir svarīgi, kas tie par pasākumiem. Proti, viņi vēlētos atpazīstamus māksliniekus vai augstas kvalitātes pasākumus. Galvenais šķērslis tam, lai šādus pasākumus biežāk organizētu, — lielas izmaksas: "Lai mēs iegādātos labu kultūras produktu, tas bargi maksā. Bieži vien cilvēki nesaprot, kāpēc kultūras darba organizators nevar noorganizēt to, ko viņi vēlās, bet mēs nespējam to nofinansēt" (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1).

Tādēļ pakāpeniski daļa vietējo pasākumu organizētāju zaudē to savu auditoriju, kura pieprasa augstākas kvalitātes pasākumus. Šādos apstākļos kā auditorija tiek saglabāti tikai tie iedzīvotāji, kuri nav mobili: "Kad cilvēki [reģionāla mēroga koncertzālē] redz kvalitatīvos pasākumus, tad viņiem šķiet, ka mēs te nodarbojamies ar pašdarbību — savus pasākumus vairs nenovērtē. Apskaņošanas un tehniskie raideri — mēs kā neliels kultūras nams nevaram to atļauties. Vienkārši nespējam. Dubulta samaksa: apskaņošana un mākslinieki, vēl skatuves jābūvē, gaismas. Mazam pagastam tas izdodas dažas reizes gadā. Vecāka gadagājuma cilvēki netiek uz blakus pagastiem, tad viņi arī nāk." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1).

2.7 Cik liels šķērslis ir elitārums?

Vai sajūta par kultūras pasākumu smalko, elitāro raksturo varētu būt šķērslis kultūras pasākumu apmeklējumam?

5. grafikā apskatāmi 7. marta pasākumu dalībnieku vērtējumi par to, kuru pasākumu apmeklējums, viņuprāt, ir elitāra nodarbe. Kā redzams, šādu apzīmējumu dalībnieki bija gatavi attiecināt tikai uz dažām kultūras formām – gandrīz precīzi tām pašām, kuras atzina par bieži sev nepieejamām dārdzības dēļ, proti, operu, klasiskās mūzikas koncertiem, izstādēm un arī teātra izrādēm

Taču kultūras pasākumu elitārais raksturs netika fokusgrupās piesaukti kā šķēršļi pasākumu apmeklēšanai (atšķirībā no biļešu dārguma un attāluma). Tieši otrādi, 22 no 35 pasākuma dalībniekiem anketās norādīja, ka tad ja viņiem būtu neierobežoti resursi, viņi labprāt apmeklētu elitārus pasākumus (salīdzinājumam: tikai 5 no 35 dalībniekiem atzina, ka šādus pasākumus bieži apmeklē jau šobrīd). Līdz ar to ir pamats pieņemumam, ka pasākuma elitāruma, ekskluzivitāte pati par sevi neatbaida vairākumu potenciālo apmeklētāju, plašāka apmeklējuma biežākais šķērslis – šādu pasākumu dārdzība.

Grafiks Nr. 5. Kuras brīvā laika nodarbes šķiet elitāras?

Tikai 4 no 35 fokusgrupu dalībniekiem savās anketās bija norādījuši, ka viņi drīzāk elitārus pasākumus nepameklētu, pat ja viņiem būtu pieejami neierobežoti resursi. Interesanti, ka 3 no 4 šiem dalībniekiem, kuriem nepatīk elitāri pasākumi, atbildot uz citiem jautājumiem, atzina, ka viņus interesē tādas kultūras formas, kuras paši atzīmēja kā elitāras (visbiežāk opera).

2.8 Cik liels šķērslis ir kompānijas trūkums?

Viena no iespējamajām hipotēzēm, kura izskaidrotu zemu kultūras pasākumu apmeklētību – cilvēkiem trūkst kompānijas, ar kuru kopā doties uz šādiem pasākumiem. Lai pārbaudītu šo pieņēmumu, 7. marta pasākuma dalībnieki tika lūgti atzīmēt tās brīvā laika pavadīšanas formas, kur viņi iesaistītos tikai tad, ja viņiem būtu kompānija.

6. grafikā ir apkopoti rezultāti: kā redzams, daļai cilvēku kompānijas trūkums patiešām ir būtisks šķērslis pasākumu apmeklēšanai, taču tas vairāk attiecas uz tādām kultūras pasākumu formām kā pilsētas svētki vai ekskursijas, apmeklējot kultūrvēsturiskas vietas. Aptuveni katrs trešais pasākuma dalībnieks nebūtu gatavs vienatnē iet uz operu vai uz teātri²². Vienlaikus, ņemot vērā to, ka pasākumu dalībnieku draugi lielākoties ir cilvēki ar līdzīgu interesi par kultūras norisēm (skat.2.9 nodaļu), var pieņemt, ka šādas izvēles nav ikdienas parādība. Pētījuma ietvaros organizētās fokusgrupas liecina, ka kompānijas trūkums nūdien tiek minēts kā šķērslis, taču salīdzinoši reti (ja salīdzina ar biļešu cenām, ar intereses trūkumu, u.tml.). Tāpat ievērojamai daļai 7. marta pasākuma dalībnieku kompānijas trūkums nav iemesls atteikties ne no viena kultūras notikuma.

Grafiks Nr. 6. Kurām brīvā laika nodarbēm būtu vajadzīga kompānija²³?

²² Fokusgrupās saņemtās atbildes par operu: "Nav, ar ko iet" (fokusgrupa R2), "nepatīk vienai iet" (fokusgrupa R3). Fokusgrupās saņemtās atbildes par izstādēm: "Nav kompānijas, man tas ir svarīgi", "Man vajadzīga kompānija, kas ziņo šāki par mani, lai varētu padalīties" (fokusgrupa R3)

²³ Jautājums tika formulēts šādi: "vai zemāk redzamajā sarakstā ir kāda nodarbe, kuru Jūs apmeklētu tikai ar kompāniju? Ja jā, lūdzu atzīmējiet!"

2.9 Cik lielā mērā iespaido radi, draugi?

8. attēls iezīmē interesantu tendenci – pasākumu dalībnieku interese par kultūru ir līdzīga (dzeltenā krāsa) viņu draugiem un paziņām, tikmēr izteiktākas ir kultūras interešu atšķirības (zaļie un sarkanie toņi) ar radniekiem. Tie pasākumu dalībnieki, kuriem ir raksturīga liela interese par kultūru (saraksta augšējā daļa), salīdzinoši biežāk pamanījuši, ka viņu radniekiem interese par kultūru ir daudz mazāka (tumši zaļie toņi). Tikmēr pasākuma dalībnieki ar zemu interesi par kultūru (saraksta lejas daļa) biežāk pamanījuši, ka viņu radniekiem interese par kultūru ir augstāka (sarkanīgie toņi).

Šis novērojums prasa dziļāku izpēti, jo tas dod pamatu hipotēzei, ka radnieku intereses par kultūru savstarpēji maz ietekmējas, kamēr draugu kultūras intereses parasti būs līdzīgas – cilvēkiem, kuriem raksturīga augsta interese par kultūru, draugu lokā parasti būs cilvēki ar līdzīgi augstu interesi, kamēr cilvēkiem, kuriem raksturīga zema interese par kultūru, draugu loks arī par kultūru maz interesēsies.

Attēls Nr. 8. Interese par kultūras pasākumiem un radu, draugu intereses

Maniem radniekiem ir:	Maniem draugiem un paziņām ir:
Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Daudz mazāka interese par kultūru nekā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Daudz lielāka interese par kultūru nekā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Nevaru novērtēt	Nevaru novērtēt
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Tikpat liela interese par kultūru kā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nevaru novērtēt	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man
Tikpat liela interese par kultūru kā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Tikpat liela interese par kultūru kā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nevaru novērtēt	Nevaru novērtēt
Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man	Nevaru novērtēt
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz lielāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man
Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Tikpat liela interese par kultūru kā man	Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man
Daudz lielāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Nevaru novērtēt	Nevaru novērtēt
Nedaudz mazāka interese par kultūru nekā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Tikpat liela interese par kultūru kā man	Tikpat liela interese par kultūru kā man
Daudz lielāka interese par kultūru nekā man	Nedaudz lielāka interese par kultūru nekā man

Kopumā 7. marta pasākuma dalībnieki bieži atsaucās uz saviem draugiem un ģimeni kā iemeslu, kādēļ ir vai nav piedalījušies kādā kultūras pasākumā. Piemēram, draugi un darba biedri ir ieteikuši teātra izrādes, audiogrāmatas, izstādes. Dažkārt pasākuma dalībnieki

paši izrādījās tie cilvēki, kuri citiem ir ieteikuši ko vērtīgu ("es pats velku cilvēkus uz koncertiem, dāvinu ielūgumus", "biju Mākslas muzejā uz audiovizuālo izstādi, patika, [...], ieteicu draugiem"). Dažkārt kultūras pasākuma apmeklējums ir iemesls pavadīt laiku kopā ar draugiem vai Latvijā viesiem ("biju uz operas izrādi "Bohēma" – bija jāpiedāvā ārzemniekam").

Kultūras pasākuma apmeklējums var arī izrādīties ģimenes vai draugu atbalsta pasākums, kas tad arī ir noteicošais iemesls par labu tam, lai tur paviesotos:

- "[Biju uz] bērnu koncertu, kas spēlēja barka mūziku. Draudzenes dēls spēlēja, bija jāiet atbalstīt" (par klasiskās mūzikas koncertiem);
- "Jā, nāk arī bērnu vecāki, kuri dzied un dejo. Rīkojām stadionā visas dienas garumā, – koncertēja pašmāju kolektīvi un arī lielāki kolektīvi. Vecāki nāca bērniem līdz, koncerti bija plaši apmeklēti. Visādus variantus vajag. Arī tad ja neinteresē, bet spiesti nākt. Mūsu pilsētā 50% krievvalodīgie un viņu bērni arī dzied, dejo – viņi paši nenāktu uz šo pasākumu, bet te atnāk ..." (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1).

Līdzīgu funkciju pilda arī personiski saņemts uzaicinājums atnākt uz kādu pasākumu no sava paziņas vai drauga: "Aizgāju uz mana novadnieka grāmatas prezentāciju, viņš mani personiski uzaicināja." (fokusgrupa R2)

Lai gan lielākoties šo pasākumu apmeklētāji šo apmeklējumu nenožēlo, dažkārt tomēr mēdz būt izņēmumi, it sevišķi kontekstā ar ģimenes pasākumiem:

- "[Apmeklēju izstādes] dažādos muzejos – mana sieva mani visu laiku spiež" (fokusgrupa R4);
- "Man labāk patīk iet kopā, [bet] vīrs visu laiku čīkst" (fokusgrupa V4).

2.10 Cik lielā mērā izskaidro ieradums?

Viena no šī pētījuma hipotēzēm: interesi par dažādiem kultūras veidiem formē skolas laiks, kurā tiek izveidots ieradums obligātā kārtā iesaistīties dažādās kultūras norisēs. Pētījumā iegūtie dati par 7. marta pasākuma dalībniekiem šo hipotēzi neapstiprina. Devītajā attēlā pasākuma dalībnieki ir tikuši sarindoti atbilstoši viņu interesei par kultūru, sākot ar dalībnieku ar visaugstāko interesi un beidzot ar dalībnieku ar viszemāko interesi. Kā redzams, visās dalībnieku grupās, bet it sevišķi starp dalībniekiem ar zemu interesi par kultūru, daudzās atbildēs dalībnieki norāda, ka skolas laikā kultūras pasākumos ir piedalījušies vairāk, nekā šodien. Tas nozīmē, ka skolas laika pieredzei un radināšanai pie kultūras aktivitātēm nav bijusi īpašas ietekme uz to, lai izveidotos noturīga interese par kultūru.

Attēls 9. Savas kultūras aktivitātes salīdzinājums ar skolas laikiem²⁴

Vienlaikus, 7. marta pasākuma dalībnieki, skolas vecuma bērnu vecāki vairākos kontekstos atzinīgi pieminēja un novērtēja šī brīža programmu "Latvijas skolas soma",

²⁴ Pasākumu dalībnieku atbildes uz šādu jautājumu: "Lūdzu atcerieties sevi skolas laikā. Vai, salīdzinot ar šodien, Jūs toreiz biežāk vai retāk piedalījāties kultūras pasākumos? Ja šobrīd joprojām esat skolas vecuma jauniešs, lūdzu izlaidiet šo jautājumu!"

kuras ietvaros skolēni tiek iesaistīti dažādās kultūras norisēs. Viens no klātesošajiem skolēniem pastāstīja, ka skolas organizēto pasākumu ietvaros bijis uz izstādi par zinātnisko fantastiku izstāžu zālē "Arsenāls" ("*biju par šo izstādi jau dzirdējis, skolā savāca grupiņu un aizbraucām*"), piedalījies koncertlektoriju ciklā skolēniem par klasisko mūziku un džezu ("*bija diezgan interesanti*"), kā arī aizgājis uz filmu "Dvēseļu putenis".

Ieradums kā galvenais motivators iesaistīties kādā kultūras norisē fokusgrupās tika minēts reti – un tikai tajos gadījumos, kad attiecīgā kultūras pieredze izrādījās pozitīva ("*Dodos uz Rundāles festivālu. [...] Par to uzzināju kaut kur internetā, braucu katru gadu*"; "*klausos Latvijas radio lūgas, vienā un tajā pašā laikā, speciāli ieslēdzu*").

Šie novērojumi dod pamatu pieņēmumam, ka cilvēku plašāka eksponēšana dažādām kultūras norisēm dod iespēju viņiem atklāt sev interesējošus kultūras aspektus, kā arī uzlabot kultūras gaumi (paaugstināt prasības pret kultūras pasākumiem), taču pati par sevi neveido ieradumu regulāri apmeklēt kultūras pasākumus.

2.11 Cik lielā mērā izskaidro paša iesaiste kultūrā?

Vēl viens šī pētījuma pieņēmums – vai cilvēka paša iesaiste kultūras aktivitātēs, it sevišķi radošā pašizpaušme veicina lielāku interesi par kultūru? Attēls Nr. 10 liek domāt, ka šādam pieņēmumam varētu būt pamats – tie pasākumu dalībnieki, kuri uzrādīja augstu interesi par kultūru (saraksta augšējā daļa), biežāk norādīja, ka paši iesaistās radošās aktivitātēs (zaļā krāsā), kamēr dalībnieki ar zemu kultūras interesi (saraksta lejas daļa) šādās aktivitātēs iesaistās retāk.

Attēls Nr. 10. Vai atvelta laiku radošai pašizpaušmei?²⁵

Skaidru atbildi par to, vai kultūras pasākumus vairāk apmeklē cilvēki, kuri paši ir iesaistīti kultūras aktivitātēs, nedeva arī noorganizētās fokusgrupas un diskusijas ar kultūras

²⁵ Pasākumu dalībnieku atbildes uz šādu jautājumu: “3. Kurām no šīm nodarbēm Jūs ikdienā bieži veltāt savu brīvo laiku, kurām - reti?” Atbildes variants: radošai pašizpaušmei - piemēram, fotografēšanai, stāstu rakstīšanai

praktiķiem. Tika minēti gan reālās dzīves piemēri, kuri apstiprina šo pieņēmumu (piemēram, pasākuma dalībniece iesaistīta ar operu saistīta pasākuma organizēšanā, tāpēc pati to apmeklēja), gan arī apgāz (par spīti kādas koncertzāles organizatores pūliņiem, viņai tā arī nav izdevies motivēt koncertus apmeklēt arī mūzikas vidusskolas audzēkņus un pedagogus).

Vienlaikus, gan fokusgrupās, gan kultūras praktiķu diskusijās dominēja viedoklis, ka cilvēku iesaiste amatiermākslā (un amatiermāksla kā tāda) ir vērtīga un saudzējama kultūras forma, neatkarīgi no tā, vai tā palielina auditoriju profesionālajai kultūrai:

Amatiermākslu pasākumu apmeklētāji gan ne vienmēr ir precīzi par to, ko šādos pasākumos ir pieredzējuši. Dažiem īpaši šķiet svarīga pasākumu mākslinieciskā kvalitāte, tādēļ viņi izvēlas uz amatiermākslas pasākumiem iet reti. Citiem svarīgāki ir sociālie vai emocionālie iemesli, tādēļ viņi dosies atbalstīt "savējos". Raksturīgu ieskatu šajā diskusijā sniedz 7. marta V3 fokusgrupas dalībnieku viedokļu apmaiņa par koriem:

"

- *Jāatceras arī par tautas mākslu, kas pašfinansējas, uz brīvprātību. Mazie koriši, amatiermākslas teātri ... nav atbalsta.*
- *[Mazā pilsētā] ir tik šķidrš koris ... nav jau dziedātāju.*
- *[Novada centra pilsētā] koris dzied 50 gadus.*
- *Tautas teātri laikam katrā novadā.*
- *Es labprāt ietu uz kori, bet nevar izbraukāt. Vakārā mēģinājums, kā lai mājās tiek?*
- *Es nevarēju apvienot darbu ar mēģinājumu grafikiem. Man patīk amatieru pasākumi, tie ir no sirds, bet pats vairs nē. Gribas, lai šie mazie kolektīvi nepazīst. Vīru koru gandrīz vairs nav.*
- *Man nav tādas sajūtas.*
- *Notiek cīņas starp skolu koriem un citiem koriem par dalībniekiem.*
- *Visi kori noveco.*
- *Ja jauniešiem skolā nav ielikts, tad vēlāk neies.*
- *Es gribu iet skatīties amatierus tādēļ, ka viņus pazīstu — emocionāla piesaiste.*
- *Man arī.*
- *Man atkal svarīga kvalitāte. Ja redzu, ka skan drausmīgi, tad neiešu. Pedagogu kvalitāte drausmīga.*

"

Apspriežot šos rezultātus ar kultūras praktiķiem, kultūras praktiķi vērsa uzmanību uz to, ka amatieru pasākumu vērtību nedrīkst mērīt pēc tiem pašiem kritērijiem kā profesionālajai mākslai — daudz lielāka nozīme šajā kultūras formā ir cilvēku personiskās iniciatīvas, kā arī sabiedrības saliedēšanas aspektam. Tāpat mēdz gadīties arī kvalitātes ziņā fantastisks amatieru sniegums:

- *"Es domāju par vārdu "kvalitāti" — ko tas īsti nozīmē? Arī amatieru oriģinālkoncerts var būt kvalitatīvs, vadītāji tur ir augstas raudzes profesionāļi. Mums šie pasākumi ir bez maksas, apmeklētība kā kuru reizi. Vecāki un vecvecāki ir mērķauditorija bērnu koncertos. Amatieru kolektīviem — nāk radinieki un draugi. Bet amatiereteātri — pilna zāle. [...] Amatierus es sargāju, viņi ir vajadzīgi — no brīvas gribas nāk dejot, dziedāt, arī līnijdejas un adīšanas pulciņi svarīgi!" (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)*

- *"[Reģionālie] dziesmu svētki – vērtīgi, jo iesaistās daudz dalībnieki. Ja piesaista profesionālus režisorus un gaismas māksliniekus, tad nāk arī māsas, brāļi, tēti. Tātad, eju, jo tur piedalās kāds no radiniekiem, bet saņemu arī kvalitatīvu produktu."* (kultūras praktiķu diskusija Nr. 1)

Diskusijās kultūras praktiķi arī pauda vairākus vērtīgus novērojumus par to, kā šobrīd attīstās Latvijas amatiermāksla un kas tajā būtu uzlabojams (skat. tabula Nr. 7)

Tabula Nr. 7. Kultūras praktiķu novērojumi par amatiermākslu

Novērojums par amatiermākslu	Citāts
Maz informācijas par iesaistes iespējām	"[Potenciālā auditorija] arī neiegūst informāciju par tuvākās apkaimes kolektīviem, iespējām ... nesaprotam, kā sasniegt to auditoriju – viņi nenāks [iesaistīties amatieru teātra kolektīvos], ja nezinās par iespējam."
Dažiem kultūras namiem nav iespējas piedāvāt bez maksas iespēju apmeklēt koncertus/izrādes	"Uz valsts svētkiem profesionālu mākslinieku programmas spējam nofinansēt caur projektiem Rīgas departamentos; bet amatiermākslu piedāvājam par maksu [jo tiem nav projektu finansējuma], bet cilvēki nenāk, tikai draugi un radi. Diezgan jocīgs dalījums ... profesionālie bez maksas, amatieri – par maksu."
Dažkārt kolektīvi eksistē vairāk "uz papīra"	"Manuprāt, Rīgā daudzus amatierkolektīvus jāoptimizē, jo īpaši korus. Lielākajā daļā koru ir dalībnieki, kas dzied arī citos koros, vai arī pievienojas korim tikai uz skašu laiku, bet ikdienā mēģinājums un koncertus apmeklē vien daži aktīvākie dalībnieki. Ja apvienotu vairākus korus, nevis radītu aizvien jaunus, arī to vadītājiem varētu nodrošināt pienācīgas algas."
Amatiermākslā trūkst laikmetīguma	"Mani pašu vēl dīda neatbildēts jautājums par to, ko mēs varētu darīt, lai fantastisko resursu, ko sauc par "amatieru mākslu", kaut daļēji varētu ievirzīt laikmetīgāku izpausmju gultnē, lai kopienas radošums nebeigtos tikai ar tradicionālās kultūras kopšanu, bet pievērstos arī šodienas un rītdienas "sev".. "
Nav skaidrs, kādēļ dažādos Latvijas reģionos atšķiras intereses par amatiermākslu	"Koncertu un pasākumu apmeklētību ietekmē cilvēku mentalitāte un tas, cik ļoti viņi ir pieraduši pie kultūras un amatieru mākslas. Piemēram, nesaprotamu apstākļu dēļ [divas Vidzemes pilsētas] tautas deju kolektīvu koncerti ir plaši apmeklēti (kaut arī ir par maksu), bet [Kurzemes pilsēta] koncertu apmeklē daudz mazāks cilvēku pulks."

Maz pētīts, bet dažkārt svarīgs faktors, – cilvēks var būt iesaistīts kādā kultūras norisē tādu iemeslu dēļ, kas nav daudz saistīti ar kultūras līdzdalību, taču šī netiešā iesaiste vēlāk viņu padara par kultūras produkta patērētāju.

Viens no fokusgrupās minētajiem piemēriem – iesaiste filmas "Melānijas hronika" masu skatos, cits – brīvprātīgais darbs kāda koncerta organizēšanā un tai sekojoša interese par šo mūzikas žanru. Kultūras praktiķi kā īpaši spilgtu piemēru šai parādībai minēja filmu "Pilsēta pie upes", jo vietējie iedzīvotāji bija piedalījušies tās filmēšanā un "zāle un balkons bija pārpildīts, cilvēki grib redzēt sevi un paziņas. [...] Tas bija lielākais motivators!"

2.12 Vai informācija par kultūras pasākumiem ir pietiekama?

Domājot par kultūras pieejamību Latvijā, 7. marta pasākuma dalībnieki dažkārt minēja informācijas trūkumu kā vienu no galvenajiem iemesliem tam, kādēļ viņi maz iesaistās kultūras aktivitātēs.

Īpaši asi šī problēma skar cilvēkus ar invaliditāti, kā arī cilvēkus, tai skaitā, ārzemniekus, kuri nezina latviešu valodu (par šo problēmu un tās risinājumiem vairāk 3.9 nodaļā).

Jānorāda, ka, šī problēma nevienmērīgi skar dažādas kultūras formas – piemēram, pasākuma dalībnieki nejuta informācijas trūkumu par koncertiem vai par filmām, taču lielākas problēmas sagādāja informācijas iegūšana par muzeju aktuālo piedāvājumu, jaunām izstādēm, audiogrāmatām, kultūras pārraidēm, kā arī iespējām pašiem līdzdarboties koros (skat. tabula Nr. 8)

Tabula Nr. 8 Fokusgrupu dalībnieku vērtējumi par to, vai viņiem pietiek informācijas par dažādām iespējām pavadīt savu brīvo laiku²⁶

Brīvā laika pavadīšanas veids	Pietiek informācijas	Nevar novērtēt	Pietrūkst informācijas
Izstādes	23	9	3
Klasiskā mūzika	31	3	1
Populārās mūzikas koncerti	17	0	0
Grāmatas	27	1	0
Audiogrāmatas	9	7	1
Opera/balets	20	3	2
Kino filmas	9	0	0
Mājās filmas	14	0	2
Teātris	7	0	1
Kultūras pārraides	2	1	6
Muzeji	8	4	3
Pilsētšvētki	9	0	0
Zooloģiskais dārzs	9	0	0
Dziedāšana korī	4	0	5
Amatniecība/rokdarbi	9	1	9

Interesanti, ka 7. marta pasākuma dalībnieki nosauca ļoti dažādus avotus tam, no kurienes viņi uzzina par jauniem kultūras pasākumiem. Gandrīz katrs pasākuma dalībnieks informāciju iegūst no vairākiem avotiem. Daži – informāciju par kultūras pasākumiem mērķtiecīgi meklē, iesaistoties īpaši savām interesēm atbilstošās interneta sociālo tīklu grupās, sekojot līdzī muzeju vai teātru vēstkopām vai regulāri apmeklējot to mājaslapas, lai uzzinātu par jaunāko piedāvājumu (skat. tabula Nr. 9). Līdz citiem informācija nonāk nejauši, caur draugu rekomendācijām vai patērējot tradicionālo mediju saturu.

²⁶ Ne visu fokusgrupu ietvaros pietika laiks atsevišķi aptaujāt pasākuma dalībniekus par katru no brīvā laika pavadīšanas formām, tādēļ aptaujāto dalībnieku skaits par katru no formām atšķiras.

Tabula Nr. 9 Informācijas iegūšanas avoti par jaunām kultūras norisēm

Informācijas iegūšanas veids	Kādu kultūras pieredžu kontekstā tika pieminēts?
Internets	
Kaut kur internetā	Izstādes Klasiskā mūzika Populārā mūzika Grāmatas Opera Muzeji
Kaut kur sociālajos tīklos	Izstādes Populārā mūzika Grāmatas Kino Ekskursijas pa kultūrvēsturiskām vietām
Muzeja, koncertzāles, teātra mājaslapa	Izstādes Klasiskā mūzika Opera Teātris
Facebook – nejauši	Izstādes Klasiskā mūzika Kino Teātris
Facebook – mērķtiecīgi sekojot līdzī avotiem	Izstādes
Īpaši izveidota domubiedru grupa sociālajos tīklos	Izstādes Grāmatas
Reklāmas internetā	Klasiskā mūzika Audiogrāmatas
Pilsētas/pašvaldības portāls	Klasiskā mūzika Opera
Vēstkopas	Izstādes Bibliotēka
Mēstules (nav skaidrs, kādēļ šādus e–pastus saņēmu)	Izstādes
E–pastu atgādinājumi	Klasiskā mūzika
Satori.lv	Izstādes
Portālā draugiem.lv	Klasiskā mūzika
Delfi+	Izstādes
Apzināti meklēju internetā	Izstādes
Interneta biješu pārdošanas servisos	Opera
Tradicionālie mediji	
Kultūras jaunumi televīzijās	Izstādes Klasiskā mūzika Populārās mūzikas koncerti Grāmatas Opera Kino Teātris
100 grami kultūras	Izstādes
LTV raidījums Kultūrdeva	Klasiskā mūzika
Reklāmas televīzijā	Klasiskā mūzika

	Filmas
Vietējā avīzē	Izstādes
Avīzes un žurnāli	Klasiskā mūzika Grāmatas Opera Muzeji
Kultūras Diena	Izstāde Klasiskā mūzika
Radio	Klasiskā mūzika Populārās mūzikas koncerti Opera Kino
LR1 raidījums Kultūras rondo	Klasiskā mūzika Grāmatas Audiogrāmtas
Citi informācijas iegūšanas avoti	
Draugu, citu cilvēku ieteikumi	Izstādes Populārās mūzikas koncerti Grāmatas Kino Teātris Muzeji
Afišas, plakāti, reklāmas pilsētvidē vai grāmatu topi grāmatnīcās	Izstādes Klasiskā mūzika Grāmatas Opera Kino teātris
Nejauši	Izstādes Grāmatas Kino Muzeji
Ieteikumi skolā	Kino Filmas mājās
Recenzijas	teātris

Lai gan kopumā pasākuma dalībniekiem nebija sajūtas, ka informācijas par kultūru Latvijā būtu par maz, viņu atbildēs iezīmējas vairāki konteksti, kur informācijas pieejamība ir problemātiska (skat. tabulu Nr. 10).

Tabula Nr. 10 Kādās situācijās ir sarežģīti iegūt informāciju par kultūras norisēm?

Problemātiskie konteksti	Citāti
Maz vietu, kur apkopota informācija par iespējām	"Par Rīgu nav labi apkopota informācija" "Nav informācijas par bezmaksas iespējām"
Informācija nerasniedz cilvēkus, kuri īpaši neinteresējas par kultūru	"Man pietrūkst informācijas; darbs pilnīgi nesaistīts; Facebookā neesmu. Man nonāk info par Račko grāmatu. Bet savādāk – informācija nenonāk..."

<p>Pašpietiekamās kopienas, kuras šķiet neieinteresētas paplašināt savu auditoriju</p>	<p><i>"Man dažkārt šķiet, ka es vienkārši nezinu ... ka veidojas pašpietiekamas kopienas, kurām nav vajadzīgi papildus cilvēki. Tas vairāk saistīts ar kaut kādām performancēm, dzejniekiem. Cilvēki ar viņa glāzēm."</i> <i>"Ja esi ierastajā vidē, tu zini piedāvājumu, pārējie nezina."</i> <i>"Es nezinu, kas notiek Tallinas ielas kvartālā .."</i></p>
<p>Valodu barjera — informācija gandrīz tikai latviešu valodā</p>	<p><i>"Par Rīgu nav labi apkopota informācija, te jādomā arī par valodām"</i></p>
<p>Informācijas pārsātinājums — cilvēks vairs nespēj tajā noorientēties</p>	<p><i>"Man vajag personisko kultūras menedžeri, jo es visu laižu garām. Agrāk bija Naumanis, pēc kura rekomendācijām es vadījos."</i> <i>"Es vienlīga domāju, ka pastāv informācijas pārsātinātība."</i></p>
<p>Informācija tiek izplatīta tikai caur vienu kanālu, cilvēks to ierauga un pēc tam aizmirst, kur to meklēt</p>	<p><i>"Pazūd ātri pamanīta informācija, neatkārtojas"</i></p>
<p>Trūkst informācijas, lai saprastu, vai pasākums būs vērtīgs</p>	<p><i>"Neko neizsaka" (par izstādēm)</i> <i>"Nevar saprast, vai nebūs vilšanās" (par klasiskās mūzikas koncertu)</i></p>
<p>Skolēniem nav informācijas ārpus obligātajiem vai programmas "Skolas soma" pasākumiem</p>	<p><i>"Skolas aizvien biežāk skolēnus ved, tas labi. Bet citur — licejā — nav nekādas informācijas."</i></p>

III Perspektīvi risinājumi kultūras pieejamības palielināšanai

Šajā nodaļā piedāvāti risinājumi, kuri izriet no pētījuma novērojumiem, kā arī no kultūras praktiķu un 7. marta pasākuma dalībnieku ieteikumiem.

3.1 Universālie un nozarēm specifiskie risinājumi

Lai gan turpmākajās apakšsadaļās tiks apskatīti uz dažādām kultūras formām attiecināmi pasākumu pieejamības paplašināšanas risinājumi, tomēr svarīgi paturēt prātā, ka katra no nozarēm prasa atsevišķu iedzījināšanos un iedzījināšanos to specifiskā – tām ir raksturīgs atšķirīgs problēmu spektrs un problēmu akūtums. Tabulā Nr. 11 var aplūkot vispārīgāku risinājumu par fokusgrupās saņemtajiem vērtējumiem dažu kultūras formu galvenajām problēmām un vēlāmākajiem risinājumu virzieniem.

Tabula Nr11. Kultūru formu specifiskās problēmas (vadoties no 7. marta pasākuma dalībnieku atbildēm)

Forma	Informācija	Galvenā problēma	Vēlams
Izstādes	Pietiekama	Izmaksas tiem, kuri nedzīvo blakus; Potenciālās auditorijas intereses trūkums.	Ceļojošās izstādes. Personalizētība: ekskursijas, audiogīdi
Klasiskās mūzikas koncerti	Pietiekama	Finanses, bērni	Atlaides, palīdzība grupām, kuri nevar atļauties; īpaši zemas maksas koncerti
Popkoncerti	Pietiekama	Finanses; burzma	Plašāka pieejamība
Grāmatas	Pietiekama	Laika trūkums; Konkurence ar citiem brīvā laika pavadīšanas veidiem; Grāmatas – dārgas, tāpēc pērk nocenotas, iet uz bibliotēkām, apmainās.	Pieraduma veidošana, bibliotēku popularizēšana
Audiogrāmatas	Nepietiekama	Informācijas trūkums; Nespēja koncentrēties	Iespēja izmēģināt
Opera, balets	Pietiekama	Finanses, ģeogrāfiskā distance, kompānijas trūkums	Atlaides, palīdzība grupām, kuri nevar atļauties; īpaši zemas maksas koncerti
Teātris, deja	Pietiekama	Cenas; Dažos teātros – ‘ātri izķer biļetes’	Viesizrādes, Pieejamība ārzemniekiem
Muzeji	Vidēja	Informācijas trūkums; nav spilgtu piemēru	"Lai būtu, kā ārzemēs", gīdi un audiogīdi

3.2 Personalizēti, iesaistoši, skaidrojoši formāti

Daloties ar savām spilgtākajām līdz šim piedzīvotajām kultūras pieredzēm, 7. marta pasākuma dalībnieki spontāni, bez īpaša mudinājuma bieži minēja to, ka viņiem kādu kultūras pasākumu īpašu ir padarījusi personalizētā attieksme, tieši viņiem vai visai auditorijai domāti skaidrojumi, stāsti. Šāda vajadzība īpaši izteikta ir tad, kad kultūras forma ir sarežģīta – piemēram, mūsdienu mūzika, izstāde vai muzejs:

- *"Patīk, kad skaidri, ar humoru, priekš tautas paskaidro – bez tiem skaidrojumiem nekādu daili neuztveru."* (par klasiskās mūzikas koncertiem)
- *"Rīgas biržā izstāde Provansa; neatceros no kurienes dzirdēju, ka tur ir lieli mākslinieki. Spilgtākais: parādījās Māra Lāce, kas izrādīja visu izrādi, ar interesantiem komentāriem."* (par izstādēm)
- *"Man vajag stāstus par gleznām. Kādu papildus informāciju. Gleznām man pietrūkst šo stāstu."* (par izstādēm)
- *"Dānijā nodrošināja tieši mums domātu gidu; visu izstāstīja, tad ķērās pie nākamā"* (par izstādēm)
- *"Trīs reizes biju Rotko centrā, man patika, bet līdzatbraucējam nē, viņam šķita, ka tie ir tikai pleķi. Bet tur ir labi aprakstīts, kādēļ tie pleķi tur tādi ... bet varbūt visi nelasa?"*
- *"Daugavpils Rotko muzejs, ļoti patika. Pateicoties gidei – uz visu skatījos pilnīgi savādāk. Braucām ekskursijā."* (par muzejiem)
- *"Ļoti patīk muzeji ar gidu"* (par muzejiem)
- *"Esmu redzējusi, kā mākslinieki komunicē, parunā ar jauniešiem – vienkārši stāsta lietas, sarunājas, uzreiz 300 cilvēkiem."* (par koncertiem)

Lai saprastu, vai un kā Latvijas iedzīvotāji, kuri paši nav kultūras profesionāļi, uztver izglītojošus pasākumus, pusei no 7. marta pasākuma dalībniekiem tika dota iespēja piedalīties stundu garā lekcijā/seminārā par mākslu un kultūru ar režisori Kristu Burāni.

Vidējais šīs lekcijas/pasākuma novērtējums bija 4,6 balles no 5, turklāt tik augsts vērtējums bija identisks gan dalībniekiem ar augstu interesi par kultūru, gan tiem dalībniekiem, kuru interese par kultūru ir vidēja vai zema. Visi 18 šīs lekcijas/semināra apmeklētāji noslēguma anketā pauda vēlmi līdzīgu pasākumu apmeklēt arī nākotnē.

Biežākā pozitīvā atsauksme – bijis interesanti un vērtīgi, biežākā negatīvā – bijis par maz, dalībnieks būtu vēlējies vēl vairāk:

- *"Bet ļoti iedvesmojošs, gribētu viņu vēl dzirdēt";*
- *"Tas, ko redzēju, biju labi. Biju piedalījies līdzīgā pasākumā Cēsīs. Varbūt gribēju ko vairāk personiskāku, bet ne līdz galam."*
- *"Kaut ko no tā ieguvu, viss labi, bet vajadzēja vairāk."*
- *"Palika mazuma sajūta, gribētu vēl dziļāk – frustrācija. Bet ļoti iedvesmojošs, gribētu viņu vēl dzirdēt."*

Lekcija/seminārs notika 7. martā no rīta, taču vakarā izprovocēja šādu sarunu par atšķirībām starp mākslu un kultūru starp šīs lekcijas apmeklētājiem :

"

- *[Lekcijā bija] laba diagramma par to, kas ir māksla un kas ir kultūra. Tas, kas ir pieņemams no paaudzes paaudzē – kultūra. Man tas bija pārsteigums. Esmu tīri praktisks cilvēks, kā atšķirsi idiotu no ģēnija? Mēs varam tikai paši priekš sevis šo izspriest. Tas ir subjektīvi, kas ir māksla un kas ir kultūra. Nesaprotu, ko mācās mākslas kritiķi, lai varētu izspriest kaut ko, kas derētu visiem ... tad jau sanāk, ka viss ir subjektīvi.*
- *Tā arī ir.*
- *Ja uzrunā – māksla, ja neuzrunā – nav māksla. Bet man arī anketā robežšķirtne nešķiet svarīga. Radās interese.*
- *Gribētu lai beigās ir atbilde – kas ir māksla? Kas ir kultūra?*
- *Es arī gribētu izrunāt ar profesionāļiem.*
- *Droši vien gribētos arī man dzirdēt šo lekciju – nebiju tajā grupā. Es arī gribētu saprast atšķirību starp mākslu un kultūru.*

"

Pasākuma dalībnieki novērtēja iespēju gan pašiem piedalīties sarunā, gan arī uzzināt, ko domā citi viņiem nepazīstami cilvēki:

- *"Man bija interesanti redzēt puisi dzīvē, kas raksta dzejoļus un iet uz dzejas lasījumiem."*
- *"Es teiktu, ka bija kā pie psihoterapeita – aizgāju, viņš uzplēsa man brūci un čau, aiziet! Pietrūkst socializēšanās un gribu vēl parunāt"*
- *"Jā, gribam satikties vēlreiz, diskusiju!" – "Jā, es gribētu vēl ko līdzīgu apmeklēt."*

Līdzīgi vērtējumi no pasākuma dalībniekiem bija arī par 7. marta programmu kopumā, it sevišķi novērtējot to, ka viņiem bieži tika lūgts viedoklis un tika dotas iespējas apmainīties ar iespaidiem:

- *"Patika runāties, dalīties – vērtīga diena kopumā";*
- *"Tik fantastiski, dažādi cilvēki šeit apvienojušies!"*
- *"Šobrīd sajūta, ka varētu piecelties un kaut kur biežāk aiziet, bet nu tas var būt arī maldinoši, nezinu, ko domāšu vēlāk"*
- *"Man patīk, ka kultūra aizvien vairāk virzās uz pieredzi, sarunām, diskusijām. Un arī to, ka mazāki pasākumi, kur cilvēki tuvāki un saskarsme intīmāk – līdzīgi kā [izrādē] Taņas dzimšanas dienā"*

Šo savstarpējo viedokļu apmaiņu iespēju un sarunas par kultūru pasākuma dalībnieki novērtēja īpaši augsti. Dalībniekiem ar augstu interesi par kultūru vērtējums bija 4.8 balles no 5, dalībniekiem ar vidēju/zemu interesi – 4.6 balles. 29 no 34 dalībniekiem noslēguma anketā izteica vēlmi līdzīgās sarunās piedalīties arī vēlreiz.

Pasākuma dalībniekiem tika īpaši noorganizēta ekskursija Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā – apkopojot dalībnieku atsauksmes, izrādījās, ka veiksmīgākais muzeja apmeklējuma faktors ir bijusi gides klātbūtne un stāsti. Biežākās pretenzijas – pārāk īss laiks ekskursijai, kā arī pārāk liela grupa (35 pasākuma dalībnieki).

Gids – bijis vērtīgi	Gids – labāk nē vai savādāk
<i>"Nebiju agrāk redzējusies. Man agrāk bija slikti iespaidi par muzejiem. Tā jau zinu, ka</i>	<i>"Ar audiogidu varētu iet savā tempā"</i>

<p><i>izstādes mēdz būt foršas, bet galerijas ... nē. Ar gidu tas ir kas pilnīgi cits. Ja ietu vienkārši tāpat, tad nebūtu emocijas, bet ar gidu — kā ekskursija, uzreiz citādi. Nav sajūtas, ka neko nesaprotu. Pilnīgi cita vērtība. Tagad man būtu interese arī vienkārši atnākt."</i></p> <p><i>"Ja ir zināšanas par šī laika vēsturi, tad var arī labāk saprast. Bet arī man daudz vērtīgāk bija ar gidu."</i></p> <p><i>"Ar gidu šodien bija jauni akcenti zināmām gleznām, bet par mazu laiks. Bija jauki, noderīgi."</i></p> <p><i>"Man nav ar ko salīdzināt — ar gidu ir vērtīgāk (daudz esmu gājusi viena pati), tad skaties uz to, kas tev vairāk patīk. Ja zini vēsturi, tad savādāk uz to skaties — tas arī ir vērtīgi."</i></p> <p><i>"Man jauna bija glezna ar zosi, kur gide pateica, ka glezna ir stulba, bet vēsturiski ļoti nozīmīga un izskaidroja iemeslus. Agrāk kādas 10 reizes gāju garām un nepievērsu tai uzmanību."</i></p> <p><i>"Tās izstādes visos muzejos visai vienādas, ja ne gide, daudz ko neuzzinātu."</i></p> <p><i>"Es nebiju bijis šajā muzejā. Ne pirms atjaunošanas, ne pēc. Noteikti negribētu viena staigāt, tikai ar gidu. Skaists muzejs, bija vērts atnākt."</i></p> <p><i>"Man klasiskās gleznas neinteresē, nav mans. Bet labi, ka ar gidu — tad ar prieku klausos, interesē, patīk. Saistošāk."</i></p> <p><i>"Es salīdzinoši bieži biju, patīk, ka ir gids. Savādāk pakavējos tikai pie tiem darbiem, kas patīk. Man tie gada skaitli nepatīk, labāk lai izceļ laikmetu, gribas no gida dzirdēt niansītes, atziņas no tā laika avīžrakstiem."</i></p> <p><i>"Grupa bija par lielu. Es biju jau iepriekš izstaigājis, bet laba doma par gidu — jaunas lietas. Par Īsu. Bet daži no mums paspēja izskriet arī Skulmi [izstādi]. Ja grib nopietnāk, tad vajag braukt atsevišķi. Ar gidu — cita lieta! Uzzināju daudz jauna."</i></p>	<p><i>"Agrāk jaunībā daudz gāju uz izstādēm, arī skolām. Neatceros, ka tur kāds gids stāstītu tik lielai grupai. Grupā mākslu baudīt nevar."</i></p> <p><i>"Man ir svarīgi saņemt vizuālo gidu — visiem jābūt uzvalkos kā Kairā (Ēģiptē) pat 50 grādu karstumā, īpašā formā. Gids pie sevis uzņem ciemos, ja es par šo būtu samaksājis, es būtu atteicies no šī pakalpojuma. Tā ir cieņa. 10 cilvēki grupā maksimums, nedrīkstēja tik daudz, vajadzēja 4 gidus."</i></p> <p><i>"Es arī nebiju šajā muzejā ļoti sen — es uz to arī tā īpaši neietu. Kad biju Rotko muzejā, gide tā izstāstīja ... negribēju iet ārā. Nav tā, ka nepatika, bet zaļo kartiņu [kas apzīmē, ka patika ekskursija] nevaru pacelt"</i></p>
---	---

Šīs ekskursijas novērtējums bija 4.3 balles no dalībniekiem ar augstu kultūras interesi, 4.4 – no dalībniekiem ar vidēju vai zemu interesi par kultūru.

Kopumā šī pētījuma ietvaros noorganizētie interaktīvie pasākumi parāda, ka personalizētu, aizraujošu, stāstos balstītu kultūras norišu sastāvu Latvijas iedzīvotāji augstu novērtē, turklāt tas aizrauj ne tikai cilvēkus ar lielu interesi par kultūru, bet arī cilvēkus, kuriem šī interese nav liela vai arī tās nav vispār. Tas nozīmē, ka personalizētu, iesaistošu, izskaidrojošu formātu izmantošana ir viens no veidiem kā kultūras pasākumiem piesaistīt papildus auditoriju.

3.3 Mūsdienīgas, žanrus sintezējošas metodes un tehniskās iespējas

Fokusgrupās uzskaitot pēdējo trīs gadu laikā piedzīvotas spilgtas kultūras pieredzes, uzskatāmi atklājās tendence par šādām atmiņā paliekošām pieredzēm uzskatīt pasākumus, kur tika izmantotas jaunas, agrāk nepieredzētas metodes, mūsdienu tehniskās iespējas, kā arī kopā sintezēti vairāki brīvā laika pavadīšanas veidi.

Piemēram:

- Koncerts laivās;
- Brīvdabas kino kopā ar pastaigu pie klintīm;
- Audiovizuālas izstādes, "dzīvo bilžu" izstādes;
- Brīvdabas izstādes, kur vēsturiskās foto attēlo pilsētu pagātnē;
- Dabas koncertzāles;
- Iesaistošs cirks Andrejsalā;
- ABBA muzejs, kurā apvienojas gan izklaidējošais, gan izglītojošais elements;
- Igaunijas Nacionālais muzejs (Tartu) ar tā mūsdienīgo pieeju un aprīkojumu;
- Virtuālās realitātes iespējas muzejā.

Pārrunājot šos rezultātus ar kultūras praktiķiem, arī viņi dalījās ar veiksmes stāstiem, kad izdevās vecā formātā iepūst jaunu dzīvību, piemēram:

- Dzejas festivāls, kur tika izmantotas jaunas formas – diskusijas, dzejas slams, dzeja uz trošuāra: *"cilvēki iesaistās tad, kad ir netradicionālas formas un kad ir piepildīts, interesants saturs [...], kad ir klasiskas, akadēmiskas lietas citos formātos. Svarīgi, ka cilvēkiem ir pārsteiguma moments."*
- *"Domājam par to, kā panākt, lai [skatītāji] apmeklē kora koncertus – iesakām diriģentiem, lai būtu kāds āķītis, odziņa [...] Piemēram, piesaistījām kādu dzejnieku, veidojām sadarbību ar Rīgas kori. [...] Ar profesionālajiem pievilinātājiem interese pavisam citam – līdz martam rīkotajiem pasākumiem bija anšlāgs, koncerti bija izpārdoti!"*
- *"Mēģinājām korim pievienot vietējo grupu, kura spēlē Mārtiņa Freimaņa dziesmas, – tad zāle atkal bija pilna. Tādēļ svarīgi darīt retāk, bet kvalitatīvāk – tad cilvēki nāks."*

Lai saprastu, kā Latvijas iedzīvotāji varētu uztvert jaunus, drosmīgus formātus, 7. marta pasākuma dalībniekiem tika piedāvāta teatrāla izrāde "Taņas dzimšanas diena" un iespēja noklausīties mūsdienu dzejoļus īpaši šim nolūkam sagatavotās kabīnītēs (audiodušas).

Izrāde "Taņas dzimšanas diena"

Pasākuma dalībnieki augsti novērtēja izrādi "Taņas dzimšanas diena". Dalībnieki, kuriem bija augsta interese par kultūru, izrādi novērtēja ar vidēji 4,6 ballēm no 5, dalībnieki ar zemu un vidēju interesi par kultūru – ar 4,5 ballēm no 5. Šie ir ļoti augsti rādītāji, turklāt, kas būtiski, izrāde izrādījās pieejama un saprotama arī cilvēkiem, kuri agrāk neko līdzīgu nebija piedzīvojuši un kuriem nebija īpašas intereses ne par teātri, ne par kultūru kopumā. Vienlaikus, tas nenozīmē, ka visi pasākuma dalībnieki bija vienisprātis par visiem šīs izrādes elementiem. Raksturīgākie vērtējumi apskatāmi zemāk.

Tabula Nr. 12. 7. marta pasākuma dalībnieku iespaidi par izrādē "Taņas dzimšanas diena" izmantotajām neparastajām formām

Faktors	Vērtē pozitīvi	Vērtē negatīvi vai neitrāli
Skatītāju iesaiste	<p>"Skatītājs tiek iesaistīts kā dalībnieki – interesanti, agrāk tā nebija"</p> <p>"Nestandarta forma, ka skatītājs ne tikai guļ!"</p> <p>"Man patika iesaistīšanās, ka nevarēja saprast, kurš aktieris, kurš auditorija"</p> <p>"Neparasta forma – viņi staigā, mēs sēžam. Mani nemulsināja, ka iesaista. Tas ir moderni – tā nav kultūra, tā ir māksla."</p> <p>"Izrāde kā tāda"</p>	<p>"Vakarā pēc darba negribētu ņemt aktīvu dalību."</p> <p>"Man tomēr kādos mirkļos traucēja, ka kāds tur kaut ko runā no skatītājiem"</p> <p>"Man personiski bija sajūta, ka labāk, lai man jautājumus neuzdod"</p> <p>"Man tomēr patiktu, vai es varu izvēlēties – būs droša vieta, vai jāiesaistās"</p>
Aktuāla tēma	<p>"Asa, sāpīga tēma. Ļoti dažādi viedokļi tur izskanēja, bet noslēgums pozitīvs – par to, ka nevajag strīdēties"</p> <p>"Šādas izrādes ir vajadzīgas. Niānses tur nebija tik svarīgas. Jārunā par mīlestību starp latviešiem un krieviem"</p> <p>"Izrāde kā provokācija, kas rosina domāt nevis nosodīt – kāpēc tā ir noticis. Interesanti par vēsturisko pieredzi. Liek aizdomāties par to, kādēļ mums ir tie 9.maija/16.marta konflikti ... Kādēļ mums valsts progresē, bet cilvēki nē. Liek man pašam aizdomāties, nevis kādam uzspiest savu viedokli"</p> <p>"Manuprāt, laiks ir pareizs, mēs joprojām esam epicentrā"</p> <p>"[Ārzemnieks] "Man patika, jo cilvēki ir tik atšķirīgi, Itālijā tādi paši cilvēki kā šeit, notikumi citi"</p>	<p>"Es biju izlasījusi dažas recenzijas, biju sagatavojusies, man brīžiem bija garlaicīgi – pasniegšanas veids patika, bet tēmas nav aktuālas, kaut arī kādā ziņā viss tajā izrādē ir par mani. Esmu krieviete, naturalizējusies, valodu apguvusi, daudz kas arī par karu – karā gāja bojā vectēvs. Bet sajūta, ka par daudz pie šīs tēmas turamies, nākamajām paaudzēm vairs nebūs aktuāli. Manā ģimenē šādās diskusijās neiesaistos, pietiekami daudz dzirdu pa radio vai televīziju."</p> <p>"Man likās "so yesterday" – man šķiet, ka nogājis etaps, nav nekas jauns, cik var! Tiešām "Vectēvs" bija pareizā laikā, varbūt, ka mums uz šiem jautājumiem jāiet uz priekšu, nav ko malt. Es neko jaunu nejutu. Forma – veiksmīga, neteikšu gan, ka ļoti sajūsmā."</p>
Varēja identificēties ar savu pieredzi	<p>"Mums arī tā dzimšanas dienās, pēc viņa, jo vairāk iedzer, jo vairāk strīdi – tā arī notiek, gandrīz sakāvās"</p> <p>"Tā arī dzīvē notiek, tās viedokļu sadursmes – ja kāds no svinību viesiem sāk iekarst ..."</p> <p>"Sajutu atbalsu no savas dzīves, esmu jauktā ģimenē šo visu piedzīvojusi. Senči leģionāri un sarkanarmiešu, bet neteikšu, ka patika ... tas tā ir, peldu abās"</p>	<p>"Man bija līdzīgi arī Liepājas teātri, skatoties 1984., arī gribēju iet ārā – jo tēmu es negribu; paliku aktieru dēļ, bet tēma ... negribu, nē! Negribētu vēlreiz redzēt."</p> <p>"Man negribas to visu atcerēties."</p>

	<p>kultūrās, tā ir mana dzīve. Esmu pietiekami daudz no tā cietusi, jo dzīvoju Karostā un krievi mani nepieņēma, bet skolā mani nepieņēma latvieši. Mana iesauka bija jauktene, tāpēc man tas bija traumatiski. Tas šobrīd ir mans dvēseles kapitāls. Saprotu dažādas tautas, bet neesmu nostalgiska. Aktieri strādāja labi, mākslinieciskais viegli pārspīlēts, bet bļaušanas ... notika."</p> <p>"Man laikam patika; esmu arī esmu piedalījies dzimtas saietos, patika atmosfēras. Šādu jubileju kļūst mazāk, mūsdienu jaunatnei tas izkrīt. Vēsturiska atskatīšanās. Vienmēr ir kāds, kas paceļas jautājumu par politiku."</p> <p>"Man patika, arī mākslinieciskie elementi. Piedzīvoju uz savas ādas, ka identificējies ar situāciju, kuru pazīsti, ka vari būt gan vienā, gan otrā pusē. "</p> <p>"Tas tā kā ģimenē – vienam viens viedoklis, otram arī"</p> <p>"Izrāde jau sākās un mēs bijām tās dalībnieki. Telpa bija precīza – atpazīstama. Es identificējos ar daudzām lietām, atpazīstamas bildes, nekas nav izdomāts. Veiksmīgi, ka tevi ieliek šādā situācijā un ar gaismu/mūziku iedod gaišo smeldzi. "</p> <p>"Skumjas sajūtas, jo latviešiem šādu dzimšanas dienas tradīciju vairs nav"</p> <p>"Tā jau arī svinības reiz notika – iedzer un rejas."</p>	
Lika ielūkoties sevī, vedina uz introspekciju	<p>"Es pirktu, bet nezinu .... Tā ir ieskatīšanās sevī...."</p> <p>"Liek man pašam aizdomāties, nevis kādam uzspiest savu viedokli"</p> <p>"Man patika, ka forma ar tēmu labi gāja kopā. Varēja arī mūs visus fiziski pa vidu ielikt – redzam, ka bļauj no abām pusēm un varam saprast, ko mēs paši par to domāju."</p>	<p>"Man nav viedoklis. Man nepatīk konfrontācijas. Man ir par daudz, gribēju atslēgties nost."</p> <p>"Es daudzām lietām piekrišu, bet nebiju tādām saturam, tik nopietnam, nobriedusi. Šodienai man bija par smagu. Bet forma bija interesanta."</p>
Izglītojoši	<p>"Man šķiet, ka izrāde ir ļoti vērtīga jauniešiem – viņiem jau tā ir</p>	<p>"Es nezināju par Ģertrūdes ielas teātri. Mani nošokēja, ka bijām</p>

	<p>vēsture, ne jau visi to zina un var saprast. Arī iestudējuma veids, nav stagnātisks."</p> <p>"Jaunākā meita, kurai 25 gadi, ieteica aiziet ... palīdz saprast jauniešiem, ka nav tik viennozīmīgi, ka jāveido savs viedoklis."</p> <p>"Kā ārzemniekam padomju konteksts bija interesants, biju no draugiem šo dzirdējis, tāpēc man nebija šokējoši. Citur pasaulē arī tā notiek. Klaigāšana – tas bija labi, jo labi nebūt komfortā un tas notur uzmanību. Tāpat tas šo to parāda par Latviju mūsdienās. "</p>	<p>aktieri. Pati izrāde man patika, bet dēlam neieteiktu – jaunākajai paaudzei ... nesaprastu krievu valodu, arī citi uzskati. Dēlam 21 gads. Varbūt viņš atnāktu, bet nezinu, vai pateiktu. Varbūt mammai ieteiktu."</p> <p>"Svarīgi nenodot mūsu negatīvās emocijas bērniem." – "Jā, bet mūsu bērniem nevajag mūsu pieredzi ... kādēļ tā viņiem...."</p>
Skatītājs – daļa no vides	<p>"Man bija sajūta, ka biju citā realitātē – tā, it kā personiskā pieredze"</p> <p>"Tā, it kā sienas nebija, mēs paši bijām izrāde"</p> <p>"Man uzrunāja klātesamības sajūta, sajūta, ka esmu iekšā, tad tu ieraugī, cik tas ir traģiski – tu pats to izjūti kā savu dzīves stāstu"</p>	<p>"Es nespēju saprast, kas notiek – gribēju, lai mākslinieki ir uz skatuves. Te viens strīdas, citam ko met virsū, man palika bail, beigās sapratu, kas pa lietu – bet sākums bailīgs. Nebiju neko līdzīgu redzējis."</p>
Viedokļu daudzveidība	<p>"Bija labi, ka bijām tik dažādi vecumi – daudzi, kas piedzīvojuši, dalījās ar savu pieredzi"</p> <p>"Jā, katram sava pieredze"</p>	<p>"Ja skatītājs ņemtu virsroku, tur līdz kautiņam varēja nonākt. Esmu redzējusi strīdus starp nacionālistiem un citiem"</p> <p>"Nezinu, ko darītu, ja kādam dalībniekam tas izrādītos ļoti karsts jautājums ..."</p> <p>"[Ja kāds būtu ar] neveselu psihi, varētu būt bīstami. Varētu iesist."</p> <p>"Aktieru uzdrīkstēšanos liela. Mana sieva būtu uzreiz izgājusi ārā, ja dzirdētu, ka tēma bija izsūtīšana... viņa negrib to dzirdēt. "</p>
Nenoteiktība par to, kas izrādē būs redzams	<p>" Visiem bija neliels šoka stāvoklis – ienācām un tur galds. Ko man tagad darīt?"</p>	<p>"Es pēc apraksta nebiju sapratusi, kas tur būs"</p> <p>"Aprakstā nebija par skatītāju iesaisti"</p> <p>"Man arī gribējās to priekšvēsturi par to, kas notiks un kādā veidā pirms tam" – "Bet tas jau traucētu ... man meita pateica, ka nelasi" – "Bet es personiski gribu zināt!"</p>

Šie dažādie vērtējumi liecina par to, ka izrāde dalībniekus ir mulsinājusi un provocējusi, divi no dalībniekiem atzina, ka viņu domas par redzēto izrādes laikā mainījās;

- *"Sākumā būtu pacēlusi sarkano kartiņu, bet nedaudz apdomājot ... sākumā domāju, ka būs teātris kā teātris, bet neparasti... ļoti patika. Šim tam piekrītu, šim tam nē – uztvere ir subjektīva, bet režisoram ir desmitnieks. Nebiju sagatavojusies, ka izrāde būs savādāka nekā parasti. Izlasīju mājās, bet nebiju gatava. Atsevišķiem tekstiem kā cilvēks nepiekrītu. Man tas nav pieņemami. Tas dikti subjektīvi"*
- *"Sākumā man ne īpaši, bet laiks nosēdināja; tad režisora doma – [šķiet] oriģināli un apbrīnojumi."*

30 no 34 novērtējuma anketu aizpildošajiem respondentiem vēlētos līdzīgas formas pasākumu apmeklēt vēlreiz.

Audiodušas

Otrs pasākuma dalībniekiem pieejamais mūsdienu formāts iespēja noklausīties mūsdienu dzejoļus īpaši šim nolūkam paredzētās kabīnītēs (audiodušas). Pasākumu dalībnieki bija mudināti tur iet citu norīšu starpbrīžos (piemēram, starpbrīdī starp rīta anketēšanu un fokusgrupu vai starpbrīdī starp rīta fokusgrupu un izrādi "Taņas dzimšanas diena".)

Par šo formātu dalībnieku viedokļi bija skeptiskāki. Vidējais novērtējums – 4.1 no 5 tiem dalībniekiem, kuriem bija raksturīga augsta interese par kultūru, un 3.9 no 5 tiem dalībniekiem, kuriem interese par kultūru bija zema un vidēja.

Pozitīvās atsauksmes lielākoties bija par pašiem dzejoļiem, par izpildījumu un par formu:

- *"Man patika pati ideja – bija gan zināmi, gan nezināmi dzejnieki. Varētu izlikt publiskās vietās, ja cilvēkiem nav ko darīt. Man patiktu, ja lasītu paši autori"*
- *"[...] Man patīk vairāk klasiskā dzeja. Bet pati ideja patīk."*
- *"Man ļoti patika. Nebiju iedomājusies, ka varētu audio klausīties dzeju. Patika doma, ka vari pa ceļam kaut kur iet."*
- *"Man patika tas, ka klausījāmie un sekojām līdzī idejai"*
- *"Būtu labi, ja lidostā vai dzelzceļa stacijā, lai būtu šādas iespējas."*
- *"Es ko tādu pirmo reizi redzēju, man patika"*
- *"Man patika, biju jau līdzīgā pasākumā bijis. Ideja laba, forša. Latviskā versija bija labāka nekā krievu."*
- *"Gribētu, lai pie mākslas darbiem būtu šādas dušas ... domāju par to, kur var pielietot, lidostā, piemēram."*
- *"Būtu labi, ja tiešām būtu dušas sajūta. Šodienas pieredze patīkama."*

Skeptiskās piezīmes bija par dzejoļu izvēli un par formu (izteiksme, kabīne nav izolēta):

- *"Nepatika izteiksme, kā lasa. Klausījos trīs valodās. Nepatika dzejoļi. Man patīk vairāk klasiskā dzeja. Bet pati ideja patīk."*
- *"Nepatika izteiksme, kā lasa. Klausījos trīs valodās"*
- *"Traucēja izbaudīt tas, ka kabīnīte nebija izolēta."*
- *"Apkārtējie trokšņi traucēja."*
- *"Bija jābūt dzīvākām, nebija sajūtas."*
- *"Kā padomju diktatori ..."*
- *"Nepatika dzejoļi. Man patīk vairāk klasiskā dzeja. Bet pati ideja patīk."*

- *"Neizpratu dzejoļus, nepatika – pietrūka mūzikas. "*
- *"Par īsu teksti, neuzrunāja, autorus nezinu"*
- *"Pēdējā dzejolī atkal piesauca ģeju – vai vajag vienmēr piesaukt ... ? Nevaru pateikt, ka kaut vienu atceros – nē. Noklausījos, jo bija jānoklausās."*
- *"Man balss ļoti patika. Bet neizprotu jaunos dzejoļus."*

Vēl daļai dalībnieku traucējis tas, ka šīm kabīnēm nav bijis skaidrs konteksts:

- *"Es nesapratu, kā tas domāts – kas un kur tur iet? Kur to var izmantot?"*
- *"Interesanti paklausīties, bet nesapratu kādēļ!"*
- *"Nesapratu mērķi. Skolās uzstādīt? Ja tā, brīnišķīgi!"*
- *"Ja būtu kā kabīnīte – neietu iekšā, tikai ja uz tām uzrakstīts, ka drīkst."*
- *"Ja būtu uz ielas, lielākā daļa cilvēku ietu garām."*

Daži dalībnieki labprāt ko līdzīgu būtu klausījušies, taču citā laikā un citā kontekstā:

- *"Telefonā klausītos, tad, kad būtu miers."*
- *Nacionālajā bibliotēkā bija ierunātas pasakas, tur arī mainās vizualizācijas, kas ir labi."*
- *"Noklausījos, patika Zanderes dzejolis, bet problēmas ar nosēdēšanu. Es laikam nevaru tā sēdēt un klausīties. Varbūt – gludinot drēbes."*
- *"Iederētos kādā festivālā – kad esi noguris no pārējā (Cēsu mākslas festivālā)"*
- *"Varbūt Pļavnieku parkā varētu izvietot? Formāts "Strops" ir līdzīgs – tās nav dušas, bet jau īsts baseins. Tur jau ir koncertiņi, stāstu lasīšana, tur ir gan latvieši, gan krievi. Tur pat бабуļi aizrāpo, visiem patīk."*
- *"Būtu labi vietās, kur jāgaida".*

Līdzīgu pieredzi vēlētos atkārtot 13 šī pasākuma dalībnieku, nevēlētos – 17. Pārsvarā līdzīgas formas pasākumus atkārtoti izvēlētos cilvēki ar augstu kultūras interesi, neizvēlētos – ar zemu vai vidēju.

Šis piemērs parāda, ka, izmantojot mūsdienīgas, žanrus sintezējošas metodes ir jābūt skaidrībai par tām piemērotām mērķauditorijām. Ne vienmēr vieni un tie paši pasākumi būs vienlīdz piemēroti gan attiecīgā žanra cienītājiem, gan citiem interesentiem – tāpat arī cilvēkiem ar mazāku interesi par kultūru un mazāku kultūras pieredzi būs vairāk nepieciešami skaidrojumi un konteksta informācija par to, kā uztvert un domāt par jaunām pieredzēm.

3.4 Motivēti un profesionāli kultūras darbinieki, organizatori

Apspriežot ar kultūras praktiķiem iespējas kultūras notikumus reģionos padarīt vairāk iesaistošus, biežāk sintezēt dažādus žanrus un iedot jaunu dzīvību vecajām formām, atklājās, ka kultūras darba organizatori lielākoties piekrīt tam, ka tas būtu jādara, vienlaikus norādot uz šķēršļiem šī mērķa sasniegšanai.

No tiem galvenais – nepārtraukta eksperimentēšana ar žanriem, kā arī pasākumu personalizēšana prasa lielu pašatdevi, laiku un arī resursus.

Latvijā ir vairāki kultūras entuziasti, kuri strādā pēc labākās sirdsapziņas, piemēram:

- *"Es vienmēr visas skates sēžu, cenšos ar lielu atbildību strādāt. Man pretī 600 pašdarbnieki, personiski nevienu nepazīstu – domāju, ka starp viņiem, ja meklētu vēl tuvāk, būtu pērles un dimanti, kuri visu ko māc. Priekšniekam jānolaizās – lai piepildītu sava darba misiju. [...] Draudzīgas attiecības ar kaimiņiem – piemēram, deļotāji arī no [blakus pašvaldības], visi ir mūsējie."*
- *"Izvērtējam, kas interesē ne tikai mūs, bet arī kaimiņus, mēģinām vienoties ar producentiem, lai koncerti nedublējas blakus kaimiņos un tā labi koncerti sasniedz arī mazu vietu."*

Vienlaikus, ilgstoši noturēt šādu darba stilu un atdevi esot sarežģīti tādēļ, ka kultūras darbinieki izdeg. Izdegšanai par pamatu ir šādi faktori:

- Zems atalgojums. *"Kā vēl paaugstināt reģionālo kultūras pasākumu kvalitāti? Paaugstināt kultūras darbinieku atbildību, līdz ar to lai sačubinātu dienišķo iztiku, nebūtu jāpiestrādā vairākos darbos vienlaicīgi."*
- Emocionālā spriedze. *"No kurienes rodas izdegšana? Liela emocionālā spriedze, nepieciešama ātra reakcija, vienlaikus menedžējot vairākus jautājumus. Risinājums ir vajadzīgs ātri. Darbs ir jāizdara neatkarīgi no pašsajūtas, piemēram, jānovada pasākums, saglabājot vieglumu, enerģiju u.tml., bet tai pat laikā ir smagi slims bērns."*
- Nemitīgas cīņas apstākļi, tai skaitā dažkārt ar savu pašvaldību. *"Izdegšana no tā, ka pastāvīgi jācīnās par idejām, pasākumiem, ka tiek noteikta savā veidā cenzūra no augstākiem līmeņiem. [...] Tas, ka jūt sava veida griestus, pret kuriem atdurās, ja nāk ar savām idejām. Rāmji un nepārtraukta gada scenārija atkārtošana [...] Pārmetumi no deputātiem, ka nav izmantots savs režisors."*
- Pārslodze. *"Mēs ikdienā esam aizņemti ar saviem darbiem, svētku dienās un brīvdienām bieži vien strādājam."*
- Trūkst savstarpējās komunikācijas, atbalsta: *"Es esmu pilnīgi pārliecināta, ka kultūras darbiniekiem visā Latvijā ļoti pietrūkst savstarpējas komunikācijas. Mēs ikdienā esam aizņemti ar saviem darbiem, svētku dienās un brīvdienām bieži vien strādājam. Tā gribētos vairāk pieredzes apmaiņas pasākumu un vienkārši sirsnīgu sarunu. Laiku atpakaļ Latvijas Nac.kult.centrs tomēr organizēja kursus, seminārus un mācības, bet tagad praktiski nekas nenotiek šai laukā. Ja kultūras darbinieks strādā lielā novadā, tad varbūt vēl priekšniecība viņiem organizē kādas mācības vai pieredzes apmaiņu, bet mazajos novadiņos mēs sitamies kā pliki pa nātrēm. Kur rast idejas? Tad arī sākas izdegšana, par ko mēs vakar arī diskutējām."*

Domājot par labākajiem risinājumiem tam, lai šīs izdegšanas problēmas risinātu, galvenie piedāvājumu virzieni bija šādi:

- Atalgojuma paaugstināšana;
- Kultūras darba organizatoru izglītošana: "*Šobrīd Kultūras darbiniekam vajag vairāk apcerīgas lekcijas, nevis prasīt no viņiem kā strādāt labāk – izdegšana ir liela problēma, emocionālais pārtēriņš.*"
- Pieredzes apmaiņas pasākumu organizēšanā, labās prakses pārņemšana;
- Rotācijas, piemēram, komanda taisa kādu pasākumu citā pilsētā.

3.5 Lielie notikumi un atpazīstami mākslinieki

Līdzās cilvēkiem, kuri ikdienā daudz interesējas par kultūras norisēm un kuriem nav grūtību atlasīt sev piemērotus kultūras notikumus, Latvijā dzīvo daudz citi, kuru interese par kultūru nav tik pastāvīga. 7. martā organizētajās fokusgrupās viņi dalījās ar informāciju par tiem pasākumiem, kurus viņi ir apmeklējuši, – to ietvaros bieži tika piesaukti pasākumi, par kuriem kā par notikumiem bija ziņojuši arī nacionālā līmeņa mediji.

Piemēram, vairāki dalībnieki dodas uz muzejiem festivāla "Muzeju nakts" ietvaros. Vairāki pasākumu dalībnieki arī iepriekš jau bija apmeklējuši Latvijas Nacionālo mākslas muzeju, lai to apskatītu uzreiz pēc tam, kad mediji ziņoja par remonta noslēgumu. Interesi dažkārt palielina arī publiski skandāli un kontroversijas, kā arī informācija par pasākumu tenku vai saviesīgajā presē.

Šos novērojumus pārrunājot ar kultūras pasākumu organizatoriem, viņi lielākoties apstiprināja, ka, nūdien, mākslinieka atpazīstamība ir bieži noteicošais faktors tam, vai izdosies piepildīt zāli ("*Parastajiem mirstīgajiem*" kultūras pasākumos interesē tas, kas ir zināms, redzēts TV vai presē. Tāpēc arī tādus koncertus apmeklē." – kultūras praktiķu diskusija Nr. 1).

Vienlaikus, tas ne obligāti attiecas tikai uz vieglajiem izklaides žanriem, bet arī augstvērtīgām kultūras formām. Piemēram, kādas mazas Latgales pašvaldības kultūras dzīves organizētāja, daloties ar saviem novērojumiem par to, cik grūti ir konkurēt ar lielo pilsētu kultūras piedāvājumu, arī minēja vienu veiksmīgu gadījumu, kad plānošanas reģions apmaksāja atpazīstama teātra viesizrādes: "*...tad zāle bija pārpildīta – tas darbojas, ja valsts finansē lielāko daļu no izdevumiem, mēs varam atļauties apmaksāt tikai daļu no izdevumiem.*"

Risinājuma virziens: valsts vai reģionālās programmās piedāvāt lielāku atbalstu atpazīstamu mākslinieku viesizrādēm reģionos.

3.6 Personiska notikuma, izbrauciena konteksts

Vēl viens novērojums no 7. marta fokusgrupām: daudzi dalībnieki, daloties ar savām pēdējā laika kultūras pieredzēm, stāstīja par muzejiem, izstādēm un koncertiem ārzemēs (piemēram, Lielbritānijā, Austrijā, Zviedrijā). Šo pasākumu kontekstā retāk tika pieminēti tie kultūras pieejamības šķēršļi, kas attiecās uz Latvijā notiekošajiem pasākumiem – dārdzība, izmaksas, vēlme citādi pavadīt savu brīvo laiku. Ārzemju brauciens pats par sevi veido kontekstu, kurā daļai cilvēku automātiski iederas arī kultūras programma, kam naudu un laiku veltīt nav tik žēl.

Arī Latvijā vairāki pasākuma dalībnieki runāja par apmeklētām izstādēm un muzejiem kā daļu no lielāka notikuma, piemēram:

- *"Ļoti patika Rotko muzejs Daugavpilī. Braucām tur ekskursijā. Pateicoties gidei, uz visu skatījos pilnīgi savādāk."*
- *"[Apmeklēju izstādi] pa ceļam no Cēsīm uz jūru, lauku malā. Bija vērts redzēt, un bērnam arī patika. Uzzināju par izstādi caur draugiem, ieteikumiem."*

Latvijas kultūras pasākumu organizatori arī ir pamanījuši, ka veidojas cilvēku grupas, kuras apzināti dodas tālāk no sava novada, lai piedalītos kādā kultūras pasākumā vai viesojas kādā reģionālā koncertzālē kā daļa no tūrisma programmas. Šādas kultūras tūristu grupas ne vienmēr centrējas Rīgā, bet arī citos novados:

- *"Ja viens un tas pats koncerts [pie mums] un "Gorā", tad daļa brauc uz "Goru" – jo tas ir kā pasākums. Cilvēkam reizēm vajag izkustēties, aizbraukt, iedzert kafiju, apskatīties izstādi."*

Šie novērojumi liecina, ka principā Latvijā perspektīvs varētu būt arī vietējais kultūras tūrisms vai kultūras pasākumu iekļaušana vietējā tūrisma programmā, šādi gan atvieglojot nokļūšanu uz pasākumu norises vietu cilvēkiem, kuriem jau ir liela interese par attiecīgo pasākumu, gan arī ļaujot jaunas kultūras pieredzes gūt arī cilvēkiem, kuriem tā nav galvenā interese, piedaloties ekskursijā.

3.8 Investīcija bērnu kultūras pieredzēs – investīcija arī vecākos

Stāstot par savām nesējām kultūras pieredzēm, 7. marta fokusgrupu dalībnieki bieži pieminēja norises, kurās viņi piedalījās kopā ar saviem bērniem vai kur viņi bērnus bija aizveduši uz specifiski bērniem paredzētiem pasākumiem:

- *"[Gāju uz] Mākslas muzeju ar bērniem uz darbnīcu, regulāri iegriežamies"*
- *"[Aizvedu] bērnus Ziemassvētkos uz baletu, bērniem labāk interesē telefons"*
- *"[Bijām uz koncertu] pie Kongresu nama. Bērniem arī patika".*
- *"Skatāmies filmas Shortcut piektdienās kopā ar bērniem".*
- *"Dienvidamerikā bijām labā muzejā – bērniem bija, ko darīt."*
- *"Bijām uz Putnu operu ar meitu".*

Vecāku vēlme izglītēt bērnus, kā arī veidot viņus par augstas kultūras cilvēkiem reizē bērnu vecākiem ļauj arī pašiem pieredzēt jaunus kultūras pasākumus, uz kuriem viņi citādi nebūtu gājuši.

Noslēdzoties Mākslas muzejā 7. marta ekskursijai, trīs pasākuma dalībnieki spontāni, bez īpaša mudinājuma pieminēja, ka sapratuši, ka vēlas uz muzeju atvest arī savus bērnus:

- *"Es biju pirmo reizi – sapratu, ka atgriezīšos ar bērniem."*
- *"Nāku šeit reizi gadā, es vienmēr gribu iziet cauri klasikai – liela laime, kad atpazīsti gleznas. Ja ir bērni, tad divreiz gadā vajadzētu nākt."*
- *"Es ļoti senā bērnībā biju šajā muzejā. Man vairāk aizrāva teātri. Šodien sapratu, ka braukšu uz muzeju vēlreiz, lēnām ar bērniem. Sapratu, ka gribu vēlreiz, māja skaista. Ar gidu tvēru viegli, kā reklāmu."*

Tas nozīmē, ka kultūras pasākumu auditoriju varētu palielināt, ja vecāki tiktu iedrošināti uz pasākumiem nākt ar bērniem, piemēram, izveidojot īpašu "bērniem draudzīgu" kultūras pasākumu karti vai arī pie pasākumu apraksta norādot informāciju par to, no cik gadu vecuma attiecīgais pasākums varētu būt apmeklētajam piemērots un vai tajā obligāti jāievēro pilnīgs klusums.

Tāpat brīdis, kad, vecāki ir savus bērnus atveduši uz specifiski bērniem domātiem pasākumiem, dod iespēju šos vecākus informēt arī par citām – gan viņiem, gan bērniem piemērotām – kultūras norisēm.

3.9 Vairāk iesaistāmās grupas: cilvēki ar invaliditāti, Latvijas krieviski runājošie iedzīvotāji, ārzemnieki, jaunieši

Cilvēki ar invaliditāti

Šobrīd reti kurš Latvijas kultūras pasākumu organizators pasākuma aprakstā norāda, vai pasākums būs pieejams cilvēkiem ar dažāda veida invaliditātēm, it sevišķi cilvēkiem ratiņkrēslos. Principā visām jaunajām ēkām būtu jābūt pielāgotām tām, lai tajās varētu pārvietoties arī cilvēki ratiņkrēslos, bet praksē tā nav.

Šobrīd cilvēkiem ar invaliditāti ir *"pašam jāzvana, jāmeklē, vai tas ir pielāgots/vai tur ir padomāts par dažādām mērķauditorijām"* (pasākuma dalībnieces komentāri). Tāpat ne vienmēr ir pieejama informācija par to, vai cilvēkiem ar invaliditāti būs biļešu cenas atlaide: *"Nav vienota sistēma. Vietām ir bezmaksas ieeja, vietām – daļēja atlaide. Vēl citur – par ieeju nav jāmaksā asistentam jeb pavadošajai personai. Būtu nepieciešamas vienotas vadlīnijas."*

Risinājums būtu obligāti noteikts pienākumu kultūras pasākumu organizētājiem informēt par iespējām pasākumu apmeklēt arī cilvēkiem ar invaliditāti. Šāds pienākums motivētu kultūras pasākumu organizētājos meklēt iespējas, lai palielinātu savu pasākumu pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti.

Latvijas iedzīvotāji, kuri savās ģimenēs un ikdienā vairāk lieto krievu valodu

Viens no nozīmīgākajiem un grūtāk pārvaramākajiem izaicinājumiem Latvijas kultūras organizatoru darbā – problēmas uzrunāt tos Latvijas iedzīvotājus, kuri ikdienā informāciju lielākoties patērē krievu valodā.

Starp kultūras pasākumu organizētājiem (tautas namos, kultūras centros, pašvaldību kultūras institūcijās) nav daudz Latvijas krievvalodīgo iedzīvotāju pārstāvju, tāpēc viņi nezina, kāda veida pasākumi varētu interesēt šo auditorijas daļu, taču ir novērojuši, ka tie parasti nav tie paši pasākumi, kas interesē tos Latvijas iedzīvotājus, kuri ikdienā sazinās latviski.

Galvenais iemesls – latviešu valodas plašsaziņas līdzekļi un krievu valodas plašsaziņas līdzekļi stāsta par atšķirīgām kultūras norisēm un atšķirīgiem māksliniekiem, līdz ar to interešu sakritība ir drīzāk izņēmums, nekā norma:

- *"Vajadzētu vairāk strādāt ar mazākumtautībām – [...] joprojām var redzēt, ka [mūsu pilsētā ir] divas kopienas, ka [katrai ir] atšķirīgas vēlmes pēc dažādām kultūras norisēm. Jāsaprot, kā to var savietot. Redzam, ka apmeklētāju segments atšķiras. Ceļojošie izklaidējošie šovi, humoršovi latviešus interesē mazāk. Arī koncerti no Sanktpēterburgas. [...] Pamatā izklaides pasākumos atšķiras gaumes."*
- *"Nebiju pat aizdomājusies par to, ka mums visa informācija iet latviski. Krievu auditoriju cenšamies sasniegt caur kultūras biedrībām. Pieļauju, ka krievi dzīvo citā kultūrtelpā un informatīvajā telpā. Segmentētība ir liela. Viņi neslēdzas klāt – bet tas ir labs izaicinājums."*
- *"Austrumu pierobežā arī vērojamas atšķirības starp krievvalodīgo un latviešu auditoriju."*
- *"Krievvalodīgie vairāk apmeklē izklaides pasākumus. Latviešu mākslinieku koncerti viņus neinteresē, piemēram Normunds Rutulis. Piekrītu, ka krievvalodīgie dzīvo citā informatīvajā telpā."*

- *"[Runājot par mūsu pilsētu], mums kā pašvaldības iestādei ir ierobežotas iespējas krievu valodā uzrunāt krievvalodīgo auditoriju. Darām to latviski, arī caur biedrībām un krievvalodīgie kolektīvi paši uzrunā savu auditoriju, šādi palīdzot mums."*

Gadījumi, kad kultūras pasākumos ir proporcionāli pārstāvēti gan latvieši, gan krieviski runājošie Latvijas iedzīvotāji, ir salīdzinoši reti un attiecas uz gadījumiem, kad mākslinieki ir vienlīdz labi atpažīstami abu valodu informatīvajās vidēs:

- *"[Ja atbrauc] Daugavpils teātris vai Krievu drāma, tad latviešu auditorijai valoda nav šķērslis."*

Tāpat starp retajiem integrējošajiem pasākumiem ir arī tie amatiermākslas pasākumi, kurās piedalās krieviski runājošās ģimenes:

- *"Mūsu pilsētā 50% krievvalodīgie un viņu bērni arī dzied, dejo – viņi paši nenāktu uz šo pasākumu, bet te atnāk ..."*

Domājot par šīs problēmas risinājumiem, kultūras pasākumu organizatoru uzskata, ka viņiem pašiem ir ierobežotas rīcības iespējas, ņemot vērā to, ka valsts ierobežo iespējas izplatīt informāciju par pasākumiem krievu valodā, kā arī to, ka nav arī daudz iespēju labāk noskaidrot krieviski runājošās auditorijas vēlnes. Komunikācija caur kultūras biedrībām reti kad ir efektīva.

Risinājums šai problēmai būtu meklējams valsts atbalstā īpašiem, integrējošiem pasākumiem (caur sabiedrības saliedēšanas programmām), kā arī padziļinātā izpētē par to, kā savstarpēji atšķiras Latvijas latviešu un krievu valodas kultūrtelpas un kādi ir labākie risinājumi to integrēšanā.

Ārzemnieki

Latvijā dzīvojošie ārzemniekiem, kuri nezina latviešu valodu, pieeja Latvijas kultūrai ir stipri ierobežota. 7. marta pasākumā piedalījās divi dalībnieki, kuri uz dzīvi Latvijā bija pārcēlušies nesen (viens ģimenes apvienošanas kontekstā, otrs – darba nolūkos).

Īpaši lielas problēmas viņiem rodas kontekstā ar divām kultūras formām:

- Teātra pieejamība (*"gandrīz neiespējami atrast teātri ar subtitriem"*);
- Tulkotās informācijas pieejamība par muzejiem un izstādēm, kā arī par maz tulkotu informatīvu materiālu pašos muzejos un izstādēs (*"Par maz informācijas angļiski Latvijas muzejos"*);

Iesaistot ārzemniekus 7. marta pasākumos, viņiem tika nodrošināts tulks. Vienlaikus, teātra izrādes "Taņas dzimšanas diena" interaktivitātes dēļ viņi atzina, ka *"ārzemniekam ar visu tulkojumu ļoti grūti"*, *"es kā ārzemnieks sapratu drāmu, bet ne nianses."*

Lai padarītu Latvijas kultūru pieejamu gan tūristiem, gan nesenajiem imigrantiem, ir svarīgi risināt šīs problēmas, nodrošinot pilnvērtīgus tulkojumus gan svarīgākajām Latvijas kultūras vietu mājas lapām, gan izplatot ziņas par kultūras pasākumiem vismaz angļiski (bet vēlams arī citās valodās), nodrošinot audiogidus vai plašākus skaidrojumus muzeju un izstāžu ekspozīcijām, kā arī cenšoties apgādāt teātrus ar ierīcēm, kuros būtu iespējams rādīt subtitrus.

Jaunieši

7. marta pasākumā gan pusaudžu vecāki, gan paši jaunieši vērsa uzmanību, ka Latvijā trūkstot tieši šai auditorijai paredzētu kultūras norišu. Proti, jaunieši dažādu skolas programmu ietvaros tiek vesti uz vispārējai auditorijai paredzētiem pasākumiem, taču viņu pašu vecumam paredzēto kultūras pasākumu ir par maz:

- *"Pusaudžiem trūkst kultūras pasākumi. Nezinu, kur 14gadnieku iesaistīt..."*
- *"Jā, vajag arī mūsu (jauniešu) paaudzei ... varbūt vairāk brīvo mikrofonu jauniešiem. Ļoti daudzi visu ko dara, tam vajag vietu."*
- *"Sabilē jauniešiem nav ko darīt. Rīgā kaut kas notiek. No tā ciema, kur es nāku ... ja nav autobuss, transports, tad bērni sēž pie datoriem."*
- *"Esmu no Ventpils, iesaistījāmos jauniešu mājas pasākumos – jaunieši arī nāk. Tur notiek arī kultūras pasākumi." – "Jā, bet tā ir lielpilsēta ..."*

Lai gan Latvijas jauniešiem paredzētais kultūras patēriņš ir ticis detalizēti pētīts, šie novērojumi dod pamatu papildu izpētei par jauniešiem paredzētā kultūras piedāvājumu reģionos, kā arī informācijas izplatīšanas veidiem.

3.10 Atgriezeniskās saiknes nozīme

7. marta pasākuma dalībnieki, kā arī kultūras praktiķi papildus šajā pētījumā jau identificētajām problēmām, nosauca vēl dažas citas problēmas, par kuru risinājumiem būtu jāpadomā, lai padarītu kultūru pieejamu. Daļa no šīm problēmām būtu viegli identificējama un novēršama tad, ja attiecīgās kultūras iestādes vadītājs par šīm problēmām uzzinātu un tās atrisinātu. Šim nolūkam piemērotākā metode: regulāras apmeklētāju apmierinātības novērtēšanas anketas un to rezultātu analīze.

Tabula Nr. 12. Organizatoriskās problēmas kultūras pasākumos

Problēma	Potenciālais risinājums
Kultūras norise bez īpaša iemesla notiek tikai vienā formā, lai gan to ir iespējams padarīt arī pieejamāku. Piemēram: <ul style="list-style-type: none"> • Kultūras raidījumu ieraksti nav viegli atrodamā internetā; • Grāmatu teksti nav vienmēr iegādājami elektroniski.	Organizējot kādu kultūras norisi, vienmēr padomāt, vai ir kāds veids, kā paplašināt tā auditoriju, to piedāvājot arī citā formā
Kultūras iestādes nerisina situācijas, kurām ir vienkārši risinājumi, piemēram: <ul style="list-style-type: none"> • Nesalasāmi mazi gleznu nosaukumi; • Rupja vai necienīga darbinieku uzvedība.	Kultūras iestādēm būtu biežāk jāievāc apmeklētāju atsauksmes, kā arī jācenšas attiecīgi uzlabot savu darbu.
Dažos teātros par ātru izķer biļetes – reģionu iedzīvotāji nevar paspēt iegādāties	Valsts atbalstīta kultūras mobilitātes programma, kur pieprasītas kultūras norises tiek piedāvātas ne tikai lielpilsētās.
Populārās mūzikas koncertu un dažkārt izstāžu organizētāji nespēj šos pasākumus organizēt tā, lai nebūtu nogurdinošas burzmas	Labāks darbs ar pasākuma dalībnieku plūsmu vadīšanu un pasākuma dalībnieku informēšanu par to, kā labāk rīkoties, lai nebūtu tik lielas neērtības.

Secinājumi un ieteikumi

1. Par kultūras patēriņa noteikšanu. Viena no šī pētījuma nepieciešamību pamatojošajām vajadzībām bija socioloģisks novērojums par to, ka Latvijā samazinās kultūras patēriņš. Šis pētījums šo novērojumu analizē, izmantojot līdz šim neizmantotas pētniecības metodes. Šīs metodes dod pamatu izvirzīt alternatīvo skaidrojumu kultūras patēriņa tendencēm: proti, iespējams, ka šķietamo kultūras patēriņa samazinājumu patiesībā izskaidro kultūras patēriņa pārveidošanās citās formās. Šī pētījuma novērojumi liecina, ka iedzīvotāju iesaiste dažādos kultūras pasākumos varētu būt lielāka, nekā viņi spēj uzreiz atcerēties tajā brīdī, kad viņiem šis jautājums tiek pirmo reizi uzdots. Tāpat iedzīvotāji dažādās kultūras formas piedzīvo aizvien atšķirīgākos kontekstos, ne vienmēr tās asociējot ar konkrētu kultūras nozari vai pat ar vārdu "kultūra". Laika gaitā, dažādām kultūras formām sintezējoties ar citām laika pavadīšanas iespējām, kā arī daudzām ar kultūru saistītām norisēm un saturam kļūstot bez maksas pieejamiem internetā, kļūst aizvien grūtāk noteikt reālo kultūras patēriņu.

2. Par sabiedrības interesi par dažādām kultūras formām. Veidojot valsts kultūrpolitiku, ir svarīgi rēķināties ar to, ka gan indivīda, gan sabiedrības interese par dažādām kultūras formām ir mainīga un tās izmaiņas ne vienmēr izskaidro konkrēti, noskaidrojami, tieši ar attiecīgo kultūras nozari saistīti faktori. Tādēļ sabiedrības konkrētā brīža interese vai intereses trūkums par kādu kultūras nozari nav veiksmīgs rādītājs, pēc kura vadīties attiecīgās nozares prioritizēšanai vai deprioritizēšanai (skat. arī ceturto secinājumu).

3. Par kultūras auditorijas paplašināšanu caur spilgtiem kultūras piemēriem. Pētījumā nav gūts apstiprinājums pieņemumam, ka spilgts un no dalībnieka puses augstu novērtēts kultūras notikums pats par sevi noturīgi palielinās šo notikumu pieredzējušā indivīda interesi par attiecīgo kultūras nozari. Tas nozīmē, ka kultūras auditorijas audzēšanas/kultivēšanas darbs nevar balstīties tikai uz dažiem epizodiskiem pasākumiem.

4. Par indivīdu kultūras preferencēm un iespēju prognozēt, kā šis indivīds uztvers kādu kultūras notikumu. Šī pētījuma rezultāti apliecina, ka indivīda paša priekšstati par to, kādas kultūras nozares viņu interesē vai neinteresē, ne vienmēr ļauj prognozēt šī cilvēka attieksmi pret konkrētu kultūras norisi pēc tās pieredzēšanas. Ja kultūras notikums ir īpaši spilgts vai citādi veiksmīgs, par savu apmeklējumu priecīgi būs arī tie apmeklētāji, kuri par attiecīgo kultūras nozari ir bijuši skeptiski vai vispār nav domājuši. Tas nozīmē, ka kultūrpolitikas pamatā būtu jābūt nevis cilvēku pašreizējām preferencēm par vēlamākajām kultūras nozarēm un formām, bet gan apsvērumam par to, kā radīt veiksmīgas, vērtīgas kultūras pieredzes dažādu nozaru ietvaros.

5. Par dārdzību kā šķērslī kultūras pieejamībai. Arī šī pētījuma ietvaros gūts apstiprinājums, ka augstas izmaksas ir būtisks šķērslis dažu kultūras formu (sevišķi, operas, koncerti, izstādes) kultūras pieejamībai. Augstās izmaksas veido ne tikai biļešu cena, bet arī transporta izdevumi, viesnīcas izmaksas, vairāku biļešu iegāde ģimenei, papildu izdevumi bērnu pieskatīšanai. Pētījuma rezultāti liek domāt, ka iedzīvotāju tēriņi kultūrai (gan reālie, gan to vēlmes) mazāk sakņojas šo iedzīvotāju interesē par kultūras norisēm, vairāk – reālās dzīves iespējās. Piemēram, Covid-19 krīzes laikā vēlme tērēt savus līdzekļus kultūras norisēm samazinājās arī tiem pasākuma dalībniekiem, kuriem ir raksturīga augsta interese par kultūru. Šādā nozīmē augstas izmaksas, lai piedalītos kultūras norisēs, ir objektīvs šķērslis kultūras pieejamībai, kuru nevar atrisināt, vienkārši palielinot cilvēku interesi par kultūru, līdz ar to kultūrpolitika būtu jābalsta arī apsvērumos par to, kā "dārgās"

kultūras formas padarīt pieejamas arī tai Latvijas iedzīvotāju daļai, kuri nevar atļauties par to samaksāt.

6. Par attālumu kā šķērslī kultūras pieejamībai. Arī šī pētījuma ietvaros tika gūts apstiprinājums tam, ka liels attālums no cilvēka dzīvesvietas līdz pasākuma norises vietai var kļūt par būtisku šķērslī kultūras pasākuma apmeklēšanai. Motivācija apmeklēt sevi interesējošu kultūras pasākuma sāka samazināties aptuveni pie vienas stundas attāluma robežas. Tas nozīmē, ka motivācija pārvarēt attālumu uz pasākumiem, par kuriem cilvēkam nav īpašas intereses, būs vēl mazāka – un distances nozīme lielāka. Uz sevi interesējošu pasākumu, kurš atrodas 3 stundu attālumā no dzīvesvietas, galvenokārt dosies cilvēki ar augstu interesi par kultūru. Ar attālumu saistītie šķēršļi nav tikai ģeogrāfiskā distance vai ceļam patērētais laiks, bet arī ceļošanas izmaksas, piemērota transporta trūkums, nepiemēroti kultūras pasākuma norises laiki, kā arī pievilcīgākas kultūras alternatīvas tuvāk pie dzīvesvietas. Šie rezultāti ļauj spriest, ka medijos maz reklamētiem un izziņotiem pasākumiem, vai tiem pasākumiem, kur nepiedalās populāri mākslinieki, būtu jānotiek pēc iespējas tuvu pie iedzīvotāju dzīvesvietām, kamēr populārāku mākslinieku pasākumi varētu notikt arī aptuveni stundas brauciena attālumā.

7. Par kultūras kā elitāras laika pavadīšanas nodarbes tēlu. Šī pētījuma ietvaros ir gūts apstiprinājums tam, ka Latvijas iedzīvotāji dažas mākslas formas (it sevišķi, operu un klasiskās mūzikas koncertus) uzskata par elitāru laika pavadīšanu veidu, taču nav gūti pierādījumi tam, ka elitārums pats par sevi būtu šķērslis šo pasākumu apmeklēšanai (atšķirībā no šo pasākumu dārdzības). Vairāk nekā puse 7. marta pasākuma dalībnieku atzina, ka tad, ja viņiem būtu pieejami neierobežoti līdzekļi, viņi labprāt elitārus pasākumus apmeklētu.

8. Par kompānijas trūkumu kā šķērslī apmeklēt kultūras pasākumu. Arī šī pētījuma ietvaros tika gūts apstiprinājums, ka dažiem cilvēkiem kompānijas trūkums ir nozīmīgs šķērslis tam, lai apmeklētu kādu kultūras pasākumu. Tas vairāk attiecas uz tādām kultūras pasākumu formām kā pilsētas/novada svētki vai ekskursijas, apmeklējot kultūrvēsturiskas vietas. Taču aptuveni katrs trešais 7. marta pasākuma dalībnieks nebūtu gatavs vienatnē iet uz operu vai uz teātri, kas nozīmē, ka šādu pasākumu organizētāji, ja ir problēmas ar auditorijas piesaistīšanu, būtu jāapsver atlaižu politika nelielu grupu biļetēm.

9. Par draugu un ģimenes nozīmi iesaistē kultūras norisēs. Gan draugi, gan ģimene bieži izrādās galvenais iemesls, kādēļ cilvēki piedalās kādā kultūras pasākumā. Motivācija: kultūras pasākums kā ieteikums, kultūras pasākums kā dāvana, kultūras pasākums kā kopīgs laika pavadīšanas veids, kultūras pasākums kā atbalsts savai ģimenei vai draugiem (piemēram, ja viņi dzied korī vai uzstājas amatiereteātrī). Šī pētījuma ietvaros veiktie novērojumi uzrādīja interesantu tendenci, kura būtu dziļāk pārbaudāma atsevišķos pētījumos – proti, pasākumu dalībnieku interese par kultūru izrādījās līdzīga ar viņu draugiem un paziņām, bet salīdzinoši atšķirīga – ar viņu ģimeni. Šādas sociālās saiknes pārāk reti tiek apzināti izmantotas kā metode tam, lai paplašinātu kultūras auditoriju (piemēram, pēc pasākuma lūdzot kādu kultūras norisi ieteikt draugiem vai ģimeni, vai arī ieteikumi uz kādiem citiem pasākumiem nebaidīties nākt plašā draugu lokā).

10. Par ieradumu kā kultūras patēriņu determinējošo faktoru. Šī pētījuma ietvaros nav gūts apstiprinājums pieņemumam, ka interesi par dažādiem kultūras veidiem formē skolas laiks, kurā tiktu izveidots ieradums iesaistīties dažādās kultūras norisēs. Daļa pasākumu dalībnieku, kuri bija atzīmējuši, ka skolas laikā bieži iesaistījušies kultūras aktivitātēs, uzrādīja zemu šī brīža interesi par kultūru. Šie novērojumi dod pamatu pieņemumam, ka cilvēku plašāka eksponēšana dažādām kultūras norisēm dod iespēju viņiem atklāt sev

interesējošus kultūras aspektus, kā arī uzlabot kultūras gaumi (paaugstināt prasības pret kultūras pasākumiem), taču pati par sevi neveido ieradumu regulāri apmeklēt kultūras pasākumus. Vienlaikus 7. marta pasākuma dalībnieki, kuri paši bija vecāki, atzinīgi vērtēja Latvijas skolu programmas, kuru ietvaros skolēni apmeklē dažādas kultūras norises.

11. Par cilvēka paša iesaisti kultūras aktivitātēs un interesi par kultūru. Šī pētījuma novērojumi uzrāda saistību starp cilvēka paša iesaisti radošās aktivitātēs un interesi par kultūru, taču nav skaidrs, vai šai saistībai ir cēloņsakarīga (proti, nav skaidrs, vai tas, ka cilvēks pats kaut ko radoši darba, izraisa viņam lielāku interesi arī par citām kultūras norisēm). Skaidru atbildi par to, vai kultūras pasākumus vairāk apmeklē cilvēki, kuri paši ir iesaistīti kultūras aktivitātēs, nedeva arī šī pētījuma ietvaros noorganizētās fokusgrupas un diskusijas ar kultūras praktiķiem. Vienlaikus gan fokusgrupās, gan kultūras praktiķu diskusijās dominēja viedoklis, ka iedzīvotāju radošā iesaiste (un arī amatiermāksla kā tāda) ir vērtīga un saudzējama kultūras forma, neatkarīgi no tā, vai tā palielina auditoriju profesionālajai kultūrai. Kā būtiskākie šķēršļi Latvijas iedzīvotāju plašai iesaistei radošās aktivitātēs un amatiermākslā tika minēti: maz informācijas par iesaistes iespējām, dažkārt kolektīvi darbojas vairāk "uz papīra", amatiermākslā trūkst laikmetīguma, kā arī kultūras darba organizatoriem nav skaidrības par to, kādēļ dažādos Latvijas reģionos iedzīvotāju iesaiste un sabiedrības interese par amatiermākslu atšķiras, līdz ar to labu risinājumu tam, lai iedzīvotāju iesaisti palielinātu. Perspektīvi risinājumu virzieni — daudz plašāka informācija par iesaistes iespējām (vēlams, karte, kur katrs iedzīvotājs var atrast sev tuvāk esošās iespējas), kā arī valsts programma, kura ļautu amatiermāksliniekiem iegūt konsultācijas un skatījumu no profesionālajiem māksliniekiem.

12. Par informācijas par kultūras norisēm pietiekamību. Ar retiem izņēmumiem (piemēram, par audiogrāmatām, pašu līdzdarbības iespējām, dažkārt par muzeju aktuālajiem piedāvājumiem un jaunām izrādēm) 7. marta pasākuma dalībnieki uzskatīja pašreizējo informācijas klāstu par kultūras pasākumiem par pietiekamu. Gandrīz katrs pasākuma dalībnieks informāciju ieguva no dažādiem avotiem. Daži — informāciju par kultūras pasākumiem mērķtiecīgi meklē, iesaistoties īpaši savām interesēm atbilstošās interneta sociālo tīklu grupās, sekojot līdzī muzeju vai teātru vēstkopām vai regulāri apmeklējot to mājaslapas. Tas nozīmē, ka kultūras pasākumu organizatoriem arī turpmāk būtu informācija par pasākumiem jāizplata caur dažādiem informācijas kanāliem. Lielākie izaicinājumi — cilvēkiem, kuri paši daudz neinteresējas par kultūru, ir sarežģīti šajā informācijā orientēties, kā arī trūkst informācijas svešvalodās un informācijas par pasākumu pieejamību bērniem, kā arī cilvēkiem ar invaliditāti (skat. secinājumus Nr. 20—24).

13. Vēlams: ņemt vērā, ka atšķirīgām kultūras nozarēm ir atšķirīgas pieejamības problēmas. Katrai kultūras nozarei ir raksturīgs atšķirīgs problēmu spektrs un pieejamības problēmu akūtums. Piemēram, dārdzība ir būtisks pieejamības šķērslis dažām, bet ne visām kultūras nozarēm. Līdzīgi — informācijas nepieejamība. Līdz ar to kultūras pieejamības palielināšanai ir daži universāli risinājumi (skat. zemāk), bet sīkāk tie būtu jāizstrādā, ņemot vērā katras nozares specifiku.

14. Vēlams: personalizēti, iesaistoši, skaidrojoši formāti. Šī pētījuma ietvaros noorganizētie interaktīvie kultūras pasākumi parāda, ka Latvijas iedzīvotāji augstu novērtē personalizētu, aizraujošu, stāstos balstītu kultūras notikumu. Šādi pasākumi aizrauj ne tikai cilvēkus ar lielu interesi par kultūru, bet arī cilvēkus, kuriem šī interese ir vidēja vai arī tās vispār nav. Tas nozīmē, ka personalizētu, iesaistošu, izskaidrojošu formātu izmantošana ir viens no veidiem kā kultūras pasākumiem piesaistīt papildu auditoriju.

15. Vēlams: mūsdienīgas, žanrus sintezējošas metodes un tehniskās iespējas. Fokusgrupu dalībniekiem uzskaitot pēdējo trīs gadu laikā piedzīvotās spilgtās kultūras pieredzes, uzskatāmi atklājās tendence par šādām atmiņā paliekošām pieredzēm uzskatīt pasākumus, kur tika izmantotas jaunas, agrāk nepieredzētas metodes, mūsdienu tehniskās iespējas, kā arī kopā sintezēti vairāki brīvā laika pavadīšanas veidi. Tāpat rakstuīgi, ka daudzi fokusgrupu dalībnieki savus priekšstatus par to, kas, piemēram, ir labs muzejs, ir veidojuši no spilgtākajiem citu valstu piemēriem. Pasākuma dalībnieki ļoti augstu novērtēja viņiem 7. martā piedāvātu, riskantu, iesaistošu teatrālu izrādi – tā izrādījās pieejama un saprotama arī cilvēkiem, kuri agrāk neko līdzīgu nebija piedzīvojuši un kuriem nebija īpašas intereses ne par teātri, ne par kultūru kopumā. Tāpat pētījums parāda, ka mūsdienīgu, žanrus sintezējošu metožu izmantošana nevar būt mērķis pats par sevi, – jābūt skaidrībai par tām piemērotām mērķauditorijām. Ne vienmēr vieni un tie paši pasākumi būs vienlīdz piemēroti gan attiecīgā žanra cienītājiem, gan citiem interesentiem – cilvēkiem ar mazāku interesi par kultūru un mazāku kultūras pieredzi būs vairāk nepieciešami skaidrojumi un konteksta informācija par to, kā uztvert jaunās pieredzes un kā par tām domāt.

16. Vēlams: motivēti un profesionāli kultūras darba organizatori. Lai personalizētu un mūsdieniskotu pasākumus, kā arī lai vecākiem pasākumiem iedotu "jaunu elpu", ir vajadzīga liela pašatdeve, laiks un resursi. Šobrīd Latvijas kultūras darba reģionālie organizatori, kā paši atzīst, saskaras ar izdegšanu. Lai būtu iespējams no viņiem prasīt lielāku atdevi, būtu nepieciešams vairāk organizēt pieredzes apmaiņas pasākumus, izglītot par jaunām metodēm, radīt atbalsta saņemšanas iespējas. Tāpat dažās pašvaldībās akūts jautājums ir par kultūras organizatoru atalgojumu.

17. Vēlams: veidot, attīstīt valsts un reģionāla mēroga lielos kultūras notikumus, kā arī palīdzēt pašvaldībām finansēt atpazīstamu mākslinieku viesošanās reģionos. 7. marta pasākums apliecina, ka Latvijas iedzīvotāji pamana un novērtē liela mēroga kultūras pasākumus; tā ir iespēja kultūras norisēs iesaistīt arī to Latvijas iedzīvotāju daļu, kura ikdienā uz kultūras pasākumiem iet reti. Likumsakarīgi, ka cilvēki vairāk ies uz tādiem pasākumiem, par kuriem viņi ir iepriekš dzirdējuši. Šobrīd ne visur reģionos ir iespēja atrast finansējumu atpazīstamu, augsti profesionālu Latvijas mākslinieku viesizrādēm – šādi kultūras mobilitātei būtu vajadzīgs īpašs valsts atbalsts.

18. Vēlams: domāt par kultūras pasākumu auditorijas paplašināšanu arī nacionālā/reģionālā tūrisma ietvaros. Viens no pētījuma novērojumiem: daudziem 7. marta pasākuma dalībniekiem ārzemju ceļojums pats par sevi veido kontekstu, kurā daļai cilvēku automātiski iederas arī kultūras programma, kurai naudu un laiku veltīt nav žēl. Šis novērojums, kā arī reģionālo kultūras organizatoru ziņas par to, ka viņi redz vietējo iedzīvotāju grupas, kuras dodas uz kultūras pasākumiem citur Latvijā, dod pamatu pieņemt, ka Latvijā perspektīvs varētu būt vietējais kultūras tūrisms vai kultūras pasākumu iekļaušana vietējā tūrisma programmā. Šādi tiktu atvieglota nokļūšana uz pasākumu norises vietu cilvēkiem, kuriem jau ir liela interese par attiecīgo pasākumu (skat. 6. secinājumu), gan arī jaunas kultūras pieredzes varētu gūt arī tie cilvēki, kuriem dalībai ceļojumā svarīgāki bija citi apsvērumi (piemēram, laika pavadīšana ar ģimeni, draugiem vai arī jaunu vietu apskate).

19. Vēlams: paplašināt iespējas uzdāvināt kultūras pieredzi. Ņemot vērā to, cik daudzi Latvijas iedzīvotāji, kuri vēlētos apmeklēt kultūras pasākumu, to nevar izdarīt finansiālu iemeslu dēļ, būtu jādomā, kā paplašināt un popularizēt iespējas piedāvāt kultūras pasākumu kā dāvanu (no radniekiem, no darba kolektīviem, no valsts iestādēm īpašu programmu ietvaros).

20. Vēlams: bērnu iesaiste kultūras pieredzēs ir jāuztver arī kā investīcija viņu vecākos. Šī pētījuma ietvaros veiktie novērojumi dod pamatu pieņēmumam, ka kultūras pasākumu auditoriju varētu palielināt, ja vecāki tiktu iedrošināti uz pasākumiem nākt ar bērniem, piemēram, izveidojot īpašu "bērniem draudzīgu" kultūras pasākumu karti vai arī pie pasākumu apraksta norādīt informāciju par to, no cik gadu vecuma attiecīgais pasākums varētu būt apmeklētajam piemērots un vai tajā obligāti jāievēro pilnīgs klusums. Nezinot par šīm iespējām, bieži uz pasākumu neaiziet ne tikai bērns, bet arī vecāki, jo nav, kam pieskatīt bērnu. Tāpat vecāku vēlme izglītēt bērnus, viņus vedot uz īpaši bērniem paredzētiem pasākumiem, ir arī iespēja šajā laikā vecākus informēt par citām kultūras norisēm (piemēram, ja bērnam muzejā tiek organizēta darbnīca, – ko vēl šajā muzejā ir iespējams darīt).

21. Vēlams: palielināt kultūras pasākumu pieejamību cilvēkiem ar invaliditāti. Viens no risinājumiem būtu kultūras pasākumu organizētājiem noteikts pienākums informēt par iespējām pasākumu apmeklēt arī cilvēkiem ar invaliditāti. Tas arī motivētu kultūras pasākumu organizētājus biežāk paturēt prātā šo Latvijas iedzīvotāju grupu, un nelaist garām iespējas tam, lai uzlabotu savu telpu pieejamību, lai cilvēki ar invaliditāti varētu piedalīties viņu organizētajos pasākumos.

22. Vēlams: atrast metodes, kā kultūras pasākumos palielināt tās auditorijas klātbūtni, kura ikdienā ģimenē sazinās krievu valodā. Kultūras organizatoru novērojums: reti kurā kultūras pasākumā samērīgās proporcijās ir gan tie Latvijas iedzīvotāji, kuri ikdienā runā latviski, gan tie Latvijas iedzīvotāji, kuri ikdienā sazinās krieviski. Interese par kultūras pasākumiem šīm Latvijas iedzīvotāju grupām ir atšķirīga. Šī nav vienkārši risināma problēma, ņemot vērā to, ka kultūras organizatoru iespējas komunicēt krievu valodā ir ierobežotas, kā arī nav daudz iespēju labāk noskaidrot krieviski runājošās auditorijas vēlmes. Risinājums šai problēmai būtu meklējams valsts atbalstā īpašiem, integrējošiem pasākumiem (caur sabiedrības saliedēšanas programmām), kā arī padziļinātā izpētē par to, kā savstarpēji atšķiras Latvijas latviešu un krievu valodas kultūrtelpas un kādi ir labākie risinājumi to integrēšanā.

23. Vēlams: padarīt Latvijas kultūru pieejamāku gan tūristiem, gan nesenajiem imigrantiem. Šim nolūkam būtu svarīgi nodrošinot pilnvērtīgus tulkojumus gan svarīgākajām Latvijas kultūras vietu mājas lapām, gan izplatot ziņas par kultūras pasākumiem angļiski (vēlams, arī citās svešvalodās), nodrošinot audiogidus vai plašākus skaidrojumus muzeju un izstāžu ekspozīcijām, kā arī cenšoties apgādāt teātrus ar ierīcēm, kuros būtu iespējams rādīt subtitrus.

24. Vēlams: noskaidrot, vai kultūras piedāvājums, kuru pamata mērķauditorija ir jaunieši, Latvijā šobrīd ir nepietiekams. Vairāki 7. marta pasākuma dalībnieki pauda viedokli, ka jauniešiem šobrīd trūkst tieši viņiem paredzētu kultūras pasākumu. Lai gan Latvijas jauniešiem paredzētais kultūras patēriņš ir jau iepriekšējos pētījumos ticis detalizēti pētīts, šie novērojumi dod pamatu papildus izpētei par jauniešiem paredzētā kultūras piedāvājuma reģionālo piedāvājumu, kā arī informācijas izplatīšanas veidiem

25. Vēlams: orientēt kultūras pasākumu organizētājus uz atgriezeniskās saiknes ievākšanu par sevis organizētajiem pasākumiem, lai savlaicīgi identificētu un novērstu problēmas. 7. marta pasākuma dalībnieki minēja vairākas problēmas kultūras pasākumu organizēšanā, kuru dēļ viņi dažus pasākumus vairs nevēlas apmeklēt. Daļa no šīm problēmām ir viegli novēršama, ja attiecīgās kultūras iestādes vadītājs par šīm problēmām uzzinātu. Šim nolūkam piemērotākā metode: regulāras apmeklētāju apmierinātības novērtēšana ar anketu palīdzību un to rezultātu analīze.

Pielikumi

1. pielikums. 7. marta pasākuma dalībnieki.

No kurienes?	Cik dalībnieku?
Cēsis	1
Jelgava	1
Jelgavas novads	1
Jēkabpils	1
Liepāja	1
Mērsraga novads	1
Ogres novads	1
Rīga, Bergi	1
Rīga, Čiekurkalns	1
Rīga, Jugla	1
Rīga, Mežaparks	1
Rīga, Pļavnieki	1
Rīga, Sarkandaugava	1
Rīga, Torņakalns	1
Rīga, Zaslauks	2
Rīga. Centrs	3
Rīga. Grīziņkalns	2
Rīga. Imanta, Zolitūde	4
Rīga. Latgales priekšpilsēta	2
Rūjienas novads	1
Salacgrīva	1
Talsu novads	1
Tukuma novads	1
Valmiera	2
Vecumnieku novads	1
Ventspils novads	1

Vecuma grupa	Dalībnieku skaits
12 līdz 17	1
18 līdz 25	3
26 līdz 35	4
36 līdz 45	6
46 līdz 55	10
56 līdz 65	8
Virs 65	3

Īpašās mērķgrupas	Cik dalībnieku?
Ģimenē runā krieviski	5
Ģimenē nerunā ne latviski, ne krieviski	2
Atzīmējis, ka vēlējies pēdējā gadā vairāk apmeklēt kultūras pasākumus, bet nav bijusi tāda izdevība	15
Kultūra neinteresē	5

2. pielikums. 7. marta pasākuma plānojums (ieskats izdales materiālos)

KARTE UN NORISES VIETAS

Pasākums notiks divās lokācijās:

- Ģertrūdes ielas teātri (Ģertrūdes iela 101a, Rīga, LV-1009)
- Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā (Jāņa Rozentāla laukums 1, Rīga, LV-1010)

CEĻŠ AR KĀJĀM NO AUTOOSTAS LĪDZ ĢERTRŪDES IELAS TEĀTRIM:

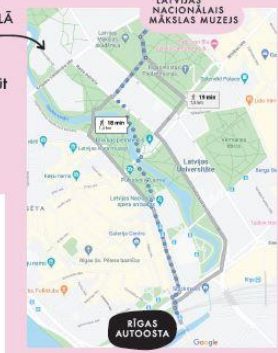
No autoostas līdz Ģertrūdes ielas teātrim iespējams nokļūt arī ar sabiedrisko transportu:

1. un 3. tramvajs (no pieturas "Prāgas iela" līdz pieturai "Ģertrūdes iela");
13. Trolejbuss (no pieturas "Centrālirgus" līdz pieturai "Avotu iela").

CEĻŠ AR KĀJĀM NO LATVIJAS NACIONĀLĀ MĀKSLAS MUZEJA LĪDZ AUTOOSTAI:

No Latvijas Nacionālā mākslas muzeja līdz autoostai iespējams nokļūt arī ar sabiedrisko transportu:

3. Trolejbuss (no pieturas "Elizabetes iela" līdz pieturai "Centrālā stacija")

Tehniskie jautājumi (telpas, transports, ēdināšana, u.c.): ELĪZA LAKE (projekta vadītāja, biedrība "Ascendum"); +371 28348328

KETRISA PETKEVIČA (biedrība "Ascendum"); +371 28869578

Jautājumi par anketēšanu vai fokusgrupu intervijām: IVETA KAŽOKA (domnīca "Providus"); +371 26729871

LABDIEN!

Šajās lapās atradīsiet informāciju par šodienas pasākumu.

Šodienas pasākums ir centrālais notikums Kultūras ministrijas pasūtītajā pētījumā par šķēršļiem un apstākļiem, kas Latvijas iedzīvotājiem traucē vairāk piedalīties kultūras dzīvē. Šo pētījumu veic domnīca "Providus" kopā ar "Laikmetīgās kultūras nevalstisko organizāciju asociāciju" un biedrību "Ascendum".

Jūs esat izvēlēti no 300 pretendentiem, kas izteica vēlēšanos piedalīties pētījumā un dalīties savās pārdomās. Šodien jums būs iespēja noskatīties izrādi "Taņas dzimšanas diena", klausīties dzeju instalācijā "Audioduša", kā arī apmeklēt Latvijas Nacionālā mākslas muzeja pastāvīgās ekspozīcijas daļu. Dienas noslēgumā jūs visi saņemsiet dāvanu kartes 25 EUR vērtībā.

Šajā pētījumā mēs cenšamies saprast iemeslus, kas liedz cilvēkiem būt vairāk ieinteresētiem un iesaistītiem kultūrā, nevis pārbaudīt, cik labi orientējaties kultūras dzīvē, tāpēc nekautrējaties paust savas domas vai atklāt, ka kaut ko nezīnāt.

DIENAS KĀRTĪBA (07.03) – 2. GRUPA

09:45	Ierašanās Ģertrūdes ielas teātrī un reģistrēšanās	REĢISTRĒJOTIES pasākumam, jūs saņemsiet vienu vai vairākus dokumentus, kas regulē to, kā mēs izmantosim un neizmantosim jūsu sniegto informāciju, kā arī ļauj mums jums izmaksāt kompensāciju par ceļa un uzturēšanās izdevumiem. Lūdzu parakstiet nepieciešamos dokumentus.
10:15	Instruktaža 2. stāvā	
10:30	Anketēšana 2. stāvā	RĪTA ANKETĒŠANA Pēc instruktažas jums tiks izdalītas anketas, kurās jums būs jāatbild uz jautājumiem par jūsu līdzšinējiem priekšstatiem par kultūru un mākslu, kā arī interesi par dažādiem kultūras veidiem. Gandrīz visi jautājumi ir veidoti tā, lai jums nekas nebūtu papildus jāraksta – vienkārši izvēlieties sev piemērotāko atbilžu variantu! Ja jums ir līdzīgs telefons ar interneta pieslēgumu, mēs būtu ļoti pateicīgi, ja jūs varētu anketu aizpildīt internetā – tas ļoti atvieglotu anketu rezultātu apkopošanu. Neskaidrību gadījumā lūdziet palīdzību moderatoriem – Ivetai, Andrim, Lindai vai Kristīnei.
11:00	15 minūšu kafijas pauze 2. stāvā	
11:15	Fokusrupu intervijas	RĪTA FOKUSGRUPAS Pēc plkst. 11:00 jūs tiksiet sadalīti četrās grupās, kur katrā būs ne vairāk kā 10 dalībnieki, kā arī tiksiet iepazīstināti ar savas grupas vadītāju. Vadītājs jums izskaidros fokusgrupas norisi – turpmāko pusotru stundu jūs pavadīsiet sarunās par savu līdzšinējo pieredzi ar dažādiem kultūras pasākumiem. Jūs drīkstat runāt latviešu, krievu vai angļu valodās – visi fokusgrupu vadītāji visas šīs valodas saprot.
12:45	Pauze	PAUZĒS esat laipni aicināti izmantot "Audiodušas" - četras kabīnes, kurās skan dzeja latviešu, krievu un angļu valodās.
13:00	Izrāde "Taņas dzimšanas diena" ar pusdienām 3. stāvā	PĒC IZRĀDES "Taņas dzimšanas diena" teātra pagalmā jūs gaidīs autobuss, kas jūs aizvedīs uz Latvijas Nacionālās mākslas muzeju, kur jūs apmeklēsiet izstādi.
15:00	Došanās uz Mākslas muzeju ar autobusu no teātra pagalma	
15:30	Izstādes apmeklējums gida pavadībā	PĒC IZSTĀDES apmeklējuma jūs gaidīs uzkodas muzeja restorānā.
16:30	Kafijas pauze Mākslas muzeja restorānā	VAKARA FOKUSGRUPAS Ap plkst. 17:00 jūs atkal tiksiet sadalīti tajās pašās četrās grupās, kurās jūs strādājāt no rīta. Jūsu fokusgrupu vadītājs būs tas pats, kas no rīta. Šajā fokusgrupā būs mazāk jautājumu, jūs varēsiet plašāk un dziļāk izstāstīt par saviem šodienas iespaidiem un idejām.
17:00	Fokusrupu intervijas	
18:30	Atkārtota anketēšana	VAKARA ANKETĒŠANA Pasākuma noslēgumā jūs tiksiet aicināti vēlreiz aizpildīt anketas. Tās šoreiz būs nedaudz īsākas, un vairāki jautājumi atkārtosies. Tā nav kļūda! Lūdzu nemēģiniet atcerēties savas rīta atbildes, vienkārši aizpildiet šo anketu tā, it kā jūs to redzētu pirmo reizi dzīvē! Arī šo anketu ir iespējams aizpildīt internetā, izmantojot savus mobilos telefonus.
19:00	Atvadas un dāvanas	
19:30	Mājupceļš	ATVADAS Pēc vakara anketēšanas ap plkst. 19:00 mēs vēlreiz visi sapulcēsimies, lai atvadītos viens no otra. Šajā pasākuma daļā jūs arī saņemsiet Rimi dāvanu kartes.

3. pielikums. Rīta fokusgrupu protokols

Pirmās fokusgrupas protokols moderatoriem

Fokusgrupas norises laiks: 7.marts, plkst. 11:15–12:45, Ģertrūdes ielas teātris

(Ģertrūdes iela 101a)

Jūsu grupā būs 8–10 dalībnieki, ar kuriem jums ir jāpaspēj 90 minūšu laikā izrunāt daudzus jautājumus. Lūdzu, pārliecinieties, ka fokusgrupa tiek ierakstīta diktofonā vai mobilajā telefonā (labāk, lai ir divi paralēli ieraksti) un ka katram dalībniekam ir: 1) uzlīme ar viņa vārdu; 2) trīs krāsu kartiņas – zaļa, dzeltena un sarkana! Pasākuma organizētāji jūs brīdinās gadījumā, ja kādam no dalībniekiem ir īpašas vajadzības.

90 minūšu laikā Jums ir jāpaspēj iztaujāt fokusgrupas dalībnieki par viņu kultūras pieredzēm, pēc kārtas jautājot viņiem par dažādiem kultūras pieredžu veidiem zemāk redzamajā sarakstā, uzdodot par katru no tiem otrajā lapā redzamos jautājumus.

Lūdzu, ļaujiet dalībniekiem šajā sarakstā esošās pieredzes interpretēt **maksimāli plaši** – piemēram, ja kāds dalībnieks interesējas par to, vai ar populārās mūzikas koncertu tiek saprasti arī šļāgeri, vai ar klasisko mūziku tiek saprasta arī cita "nopietnā" mūzika!

1. Izstāžu zāļu, gleznu galeriju apmeklēšana
2. Klasiskās mūzikas koncerts vai festivāls
3. Populārās mūzikas koncerts vai festivāls
4. Daiļliteratūras grāmatas lasīšana mājās
5. Audiogrāmatas ieraksta vai radiolugas klausīšanās
6. Operas vai baleta izrādes apmeklējums
7. Filmas noskatīšanās kinoteātrī
8. Filmas noskatīšanās mājās
9. Teātra vai dejas izrādes apmeklējums
10. Kultūras pārraižu skatīšanās televīzijā
11. Cirka izrādes apmeklējums
12. Bibliotēkas apmeklējums
13. Muzeja apmeklējums
14. Ekskursija, apmeklējot kultūrvēsturiskas vietas
15. Pilsētas vai novada svētku apmeklējums
16. Zooloģiskā dārza apmeklējums
17. Dziedāšana korī
18. Fotografēšana vai filmēšana
19. Amatniecība vai rokdarbi
20. Kāda muzikāla instrumenta spēlēšana

Par katru no sarakstā esošajiem punktiem, lūdzu ievērojiet šādu jautājumu uzdošanas secību:

	Protokols	Piemērs
1	Nosauciet kultūras pieredžu veidu, par kuru Jūs tūlīt runāsi. Lūdziet dalībniekus pacelt zaļās kartītes tad, ja viņi pēdējo gadu laikā (3–5 gadi) ir šo pieredzējuši, sarkanās – ja nav, dzeltenās – ja neatceras.	Tagad mēs runāsim par izstāžu zāļu, gleznu galeriju apmeklēšanu. Lūdzu pacelt zaļās kartītes tie no jums, kuri pēdējos gados ir bijuši uz kādu mākslas izstādi, sarkanās – tie, kuri nav bijuši, un dzeltenās – ja neatcerieties!
2	Lūdzu diktofona ierakstam nosauciet, cik cilvēki pacēluši zaļās, dzeltenās, sarkanās kartītes	Tā, redzu, ka 7 dalībnieki pacēluši zaļu kartīti un 3 – sarkanu kartīti
3	Ja kāds no dalībniekiem pacēlis zaļo kartīti, pajautāt šim dalībniekam: <ul style="list-style-type: none"> • kas tā ir bijusi par kultūras pieredzi? • Vai bijis vērts (kā to vērtē)? Kāpēc? • Kā par to uzzināja? 	lewa, redzu, ka jūs pacēlāt zaļo kartīti. Sakiet, vai atceraties, kādu izstādi apmeklējāt (<i>sagaidīt atbildi</i>)? Kā jums patika – bija vērts apmeklēt (<i>sagaidīt atbildi</i>)? Vai atceraties, kā jūs par to uzzinājāt – kāds ieteica, varbūt ieraudzījāt reklāmu (<i>sagaidīt atbildi</i>)? Jāni, redzu, ka arī Jūs pacēlāt zaļo kartīti [...]
4	Jautājums visiem dalībniekiem – cik bieži pēdējo gadu laikā jūs pamanījāt informāciju par iespēju iegūt šo kultūras pieredzi?	Tagad vēlreiz strādāsim ar kartītēm. Lūdzu pacelt zaļās kartītes tie no jums, kuri pēdējos gadu laikā ir pamanījuši informāciju, kas aicina apmeklēt mākslas galerijas un izstāžu zāles!
5.	Lūdzu diktofona ierakstam nosauciet, cik cilvēki pacēluši zaļās, dzeltenās, sarkanās kartītes	10 dalībnieki pacēluši zaļās kartītes.
6.	Lūdzu, pastāstiet, kur jūs visbiežāk parasti pamanāt ieteikumus iegūt konkrēto kultūras pieredzi	Vai atceraties, kur jūs parasti manāt šos ieteikumus? (Jaut dalībniekiem tos spontāni nosaukt!)
7.	Palūgt dalībniekus padalīties ar pieredzi par gadījumiem, kad viņi ierauga informāciju, bet nolemj nepiedalīties kultūras pasākumā	Kas parasti ir iemesli, kādēļ jūs izlemjat tomēr uz šo mākslas izstādi neiet?

4. pielikums. Vakara fokusgrupu protokols.

Otrās fokusgrupas protokols moderatoriem

Norises laiks: 7.marts, plkst. 17:00—18:30, Nacionālais mākslas muzejs (Jāņa Rozentāla laukumā 1)

Jūsu grupā būs 8—10 dalībnieki. Lūdzu, pārliecinieties, ka fokusgrupa tiek ierakstīta diktofonā vai mobilajā telefonā (labāk, lai ir divi paralēli ieraksti), kā arī, ka fokusgrupas dalībniekiem joprojām ir 3 krāsu kartītes!

Atšķirībā no pirmās fokusgrupas, šoreiz moderatoru galvenais uzdevums būs fasilitēt dziļu sarunu par fokusgrupas dalībnieku šodien gūto kultūras pieredzi.

90 minūtēs jums ir jāizrunā pieci jautājumi:

- 1) Dalībnieku iespaidi par izrādi "Taņas dzimšanas diena"
- 2) Dalībnieku iespaidi par rīta lekciju
- 3) Dalībnieku iespaidi par mākslas izstādi
- 4) Dalībnieku iespaidi par audiodušām
- 5) Dalībnieku vēlmes attiecībā uz nākotnes kultūras pieredzēm

1.Taņas dzimšanas diena

Lūdzu, sāciet sarunu, lūdzot dalībniekus pacelt zaļās kartītes tad, ja viņiem izrāde šķitusi vērtīga, sarkanās — ja nevērtīga, dzeltenās — ja nav viedokļa.

Sarunu sāciet ar tiem, kuri ir pacēlušī zaļās kartītes, mēģinot noskaidrot, tieši kas ir šķītis vērtīgs. Turpiniet ar sarkanajām kartītēm un noslēdziet ar dzeltenajām. Ja dalībnieki spontāni vēlas apmainīties ar viedokļiem, netraucējiet (ja vien nav pārāk gari!) Mūs interesē, ko un kā dalībnieki no šīs izrādes ir vai nav uztvēruši, kas traucējis, kas palīdzējis, kas mulsinājis, kas iedvesmojis.

2.Rīta lekcija

Lūdzu, sāciet sarunu, lūdzot dalībniekus pacelt zaļās kartītes tad, ja viņiem izrāde šķitusi vērtīga, sarkanās — ja nevērtīga, dzeltenās — ja nav viedokļa vai dalībnieks to nav dzirdējis (pusei no dalībniekiem tā nav bijusi pieejama)!

Sarunu sāciet ar tiem, kuri ir pacēlušī zaļās kartītes, mēģinot noskaidrot, tieši kas ir šķītis vērtīgs. Turpiniet ar sarkanajām kartītēm un noslēdziet ar dzeltenajām. Tiem dalībniekiem, kuriem lekcija nebija jāklausa, lūdzu pajautājiet, vai šīs sarunas iespaidā viņiem arī būtu gribējies to dzirdēt.

3. Mākslas izstāde

Lūdzu, sāciet sarunu, lūdzot dalībniekus pacelt zaļās kartītes tad, ja viņiem izstāde šķitusi vērtīga, sarkanās — ja nevērtīga, dzeltenās — ja nav viedokļa.

Sarunu sāciet ar tiem, kuri ir pacēlušī zaļās kartītes, mēģinot noskaidrot, tieši kas ir šķītis vērtīgs. Turpiniet ar sarkanajām kartītēm un noslēdziet ar dzeltenajām. Ja dalībnieki spontāni vēlas apmainīties ar viedokļiem, netraucējiet (ja vien nav pārāk gari!) Mūs interesē, ko un kā dalībnieki no šīs izstādes ir vai nav uztvēruši.

4. Audiodušas

Lūdzu, sāciet sarunu, lūdzot dalībniekus pacelt zaļās kartītes tad, ja viņiem audiodušas šķitušas vērtīgas, sarkanās – ja nevērtīgas, dzeltenās – ja nav viedokļa vai dalībnieks nav tās klausījies.

Sarunu sāciet ar tiem, kuri ir pacēlušī zaļās kartītes, mēģinot noskaidrot, tieši kas ir šķītis vērtīgs. Turpiniet ar sarkanajām kartītēm un noslēdziet ar dzeltenajām.

5. Agrākās pieredzes

Ja jums vēl ir palicis laiks, palūdziet fokusgrupas dalībniekus padalīties ar savām vēlmēm par nākotnes kultūras pieredzēm – vai ir kādi koncerti, izstādes vai citi kultūras pasākumi, kurus viņi gribētu apmeklēt. Vai kaut kas no šodien pieredzētā varētu iedvesmot apmeklēt ko līdzīgu?

5. pielikums. 19./20.maija diskusiju dalībnieku raksturojums

19./20.maija diskusiju ģeogrāfiskā pārstāvniecība
Apes novads
Auces novads
Baltinavas novads
Carnikavas novads
Dagdas novads
Dekšāres pagasts
Dobeles pilsēta
Engures novads
Irlavas un Lestenes pagasts
Jēkabpils
Kandavas novads
Krāslava
Madonas novads
Mārupes novads
Nīcas novads
Ozolnieku novads
Pārgaujas novads
Rīga
Rīga (Ilģuciems)
Rīga (Imanta)
Rojas novads
Rundāles novads
Sakstagala pagasts
Slampes un Džūkstes pagasts
Ventspils
Viļānu novads

Institucionālā pārstāvība	Dalībnieku skaits
Kultūras centrs	18
Pašvaldības kultūras speciālists, pasākumu organizators	5
Tautas nams	4
Kultūras nams	3
Kultūras pārvalde	2
Pašvaldības dome	2
Izstāžu zāle	1
Kultūras iestāžu apvienība	1
Kultūras pils	1
Kultūras SIA	1
Muzejs	1
Sabiedrisko aktivitāšu centrs	1